

การออกแบบนิทรรศการเมืองโบราณศรีเทพ “ศรีเทพมหานคร”
EXHIBITION DESIGN OF HISTORICAL PARK ‘SITHEP MAHANAKORN’

ศิลปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชานิตศศิลป์ ภาควิชานิตศศิลป์
คณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ปีการศึกษา 2566

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองศิลปนิพนธ์

หัวข้อศิลปนิพนธ์ การออกแบบนิทรรศการเมืองโบราณศรีเทพ “ศรีเทพมหานคร”
Exhibition design of historical park ‘SITHEP MAHANAKORN’
นักศึกษา พิชามณูชู่ หล้ากดี
รหัสประจำตัว 63020264
ปริญญา ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชา นิเทศศิลป์
พ.ศ. 2566
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พรณศรี ชูอารยะประทีป

(อาจารย์พรณศรี ชูอารยะประทีป)

อาจารย์ที่ปรึกษา

วันที่.....เดือน.....พศ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อศิลปนิพนธ์	การออกแบบนิทรรศการเมืองโบราณศรีเทพ “ศรีเทพมหานคร”
นักศึกษา	พิชามญช์ หลักดี
รหัสประจำตัว	63020264
ปริญญา	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชา	นิเทศศิลป์
พ.ศ.	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์พรรณศรี ชูอารยะประทีป

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการออกแบบนิทรรศการรูปแบบชั่วคราว ซึ่งเป็นการสื่อสารเฉพาะกิจ และต้องการการประชาสัมพันธ์ข้อมูลสู่คนจำนวนมาก ในเวลารวดเร็ว เรื่องที่นำมาประชาสัมพันธ์คือ เมืองโบราณศรีเทพ ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจ เนื่องจากได้รับการบรรจุขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (UNESCO) ทางวัฒนธรรมแห่งล่าสุดของประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2566 ซึ่งมีนิทรรศการพิเศษที่จัดขึ้นของกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร “ศรีเทพกับมรดกโลก” ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ระหว่างวันที่ 20 กันยายน 2566 – 14 มกราคม 2567 มีนิทรรศการพิเศษ “ตามรอยศรีเทพ เมืองมรดกโลก” เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2567 ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี และนิทรรศการที่เมืองโบราณศรีเทพที่จัดแสดงทั้งพื้นที่บริเวณเขาค้างนอก และเขาค้างใน เพื่อเผยแพร่เรื่องราว คุณค่า ความสำคัญของเมืองโบราณศรีเทพ และร่วมเฉลิมฉลองการประกาศขึ้นทะเบียนเมืองโบราณศรีเทพเป็นมรดกโลก ทั้ง 2 นิทรรศการ ได้ประชาสัมพันธ์เมืองโบราณศรีเทพ เหตุผล ความสำคัญที่ทำให้ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก และโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่พบ นำมาจัดแสดงให้ชม

นิทรรศการที่ต้องการจะนำเสนอต้องการจะสื่อสารเรื่องเพิ่มเติมที่ไม่ได้ถูกเล่าจากที่นิทรรศการกล่าวไป โดยจะรวบรวมข้อมูลอื่นรอบ ๆ ด้านของศรีเทพ ที่อาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง เนื้อหาเพิ่มเติมจากโบราณวัตถุ โดยอ้างอิงจากยุคทวารวดีของศรีเทพ และบริเวณใกล้เคียง ตัวอย่างเช่น ศิลาคาริกบ้านวังไผ่ จะเล่าเพิ่มเติมของเรื่องตัวอักษร รากที่มาของตัวอักษร การสะกดหรือเรื่องของวัฒนธรรมการกินอยู่โดยอ้างอิงจากเผ่าญฮกุกที่ยังเก็บรักษาความเป็นทวารวดีไว้ เป็นต้น จึงเป็นที่มาของชื่อนิทรรศการ “ศรีเทพมหานคร”

กิตติกรรมประกาศ

ศิลปะนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัยที่ส่งถึง
ปลายทางการศึกษาระดับปริญญาตรีนี้ แม้จะมีคนจากไปก่อนระหว่างทาง ก็หวังว่าจะทำให้ภูมิใจไม่
มากนักน้อยกับความตั้งใจของผู้วิจัยกับงานทุกชิ้น ทุกการเรียนรู้ที่ผ่านมา ขอขอบคุณการลงทุนด้วยใจนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์พรรณศรี ชูอารยะประทีป ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่
ปรึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้การช่วยเหลือในการทำศิลปนิพนธ์รวมถึงสอนวิธีการทำงานที่ดี
ทำให้ผู้วิจัยรู้จักพัฒนาตนเองในด้านการงานให้ดียิ่งขึ้น และทุก ๆ เรื่องตลอด 4 ปีที่ผ่านมา

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบศิลปนิพนธ์ที่ให้คำแนะนำ และแนวทางในการปรับปรุงศิลป
นิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ขอขอบคุณคณะอาจารย์คณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังทุกท่านที่สั่งสอนวิชาความรู้ถ่ายทอดต่าง ๆ
และนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการทำวิจัยนี้

ขอขอบคุณภาคีวิชาชีพศิลปิน เจ้าหน้าที่ทุกท่าน เพื่อน ๆ รุ่นพี่ รุ่นน้อง ภัลยาณมิตรทั่วทุกที่
ทุกคนที่ผ่านมามาตลอดช่วงทำวิจัย คอยรับฟังเรื่องต่าง ๆ อยู่เป็นเพื่อนระหว่างทำงาน ชวนพักไปกินข้าว
ดูดนตรีที่ตลาดหอในบ้าง แบ่งข้าวที่บ้านเอามาให้กินกัน (ธิดาทั้ง 3 แห่งวังอิศรรัตน์ 1) นายผู้ปกครอง
น้องก็รักที่สุดที่รักที่คอยฟังดีเพรสทุกวันทุกชมตลอด 4 ปี จะตามส่ง Reels ยันแก่ตาย แก๊งบัวลอยที่ไป
นั่งทำงานด้วยบ้าง ไปนั่งเป็นไขหวานทุกครั้งทีใกล้ช่วงส่งอัพเดท ขอขอบคุณน้องเกรทเตจเจอร์หนึ่ง
เดียวผู้ให้คำปรึกษาแปลน วัสดุโมเดล และช่วยแปะตัวอักษรให้กับโมเดล ขอขอบคุณรุ่นน้องสาขาทั้ง 2 ที่
มารักหน้าในหอสมุดกลางของมอที่ช่วยดูแลพัฒนาให้

สุดท้ายนี้ขอบคุณตัวเอง ที่ไม่ย่อท้อ เป็นงานที่ตอบความเป็นตัวเองลึก ๆ ในการเรียนศิลปะ
ตลอดที่ผ่านมา การรักความเป็นไทย ความสวยงาม ที่มาของประวัติศาสตร์ไทย ศิลปะของการสื่อสาร
ภูมิใจที่ได้ใช้ความสวยงามมานำเสนอข้อมูลให้น่าสนใจ น่าติดตามได้อย่างที่หวังในการเข้ามาศึกษา

พิชามณูษ์ หลักดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	I
กิตติกรรมประกาศ.....	II
สารบัญรูปภาพ.....	V
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย.....	2
1.4 ข้อจำกัด.....	3
1.5 ขั้นตอนของการดำเนินงาน.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 ประวัติศาสตร์ของนิทรรศการ.....	5
2.2 การจำแนกประเภทของนิทรรศการ.....	7
2.3 วัตถุประสงค์ของการออกแบบนิทรรศการ.....	12
2.4 ประโยชน์ของการจัดนิทรรศการ.....	12
บทที่ 3 การรวบรวมข้อมูล.....	13
3.1 มรดกโลก UNESCO.....	13
3.2 การค้นพบเมืองโบราณศรีเทพ.....	15
3.3 การแต่งกายยุคทวารวดี.....	19
3.4 ภาษา และการสื่อสารแบบทวารวดี.....	21
3.5 วิธีการดำรงชีวิตทวารวดี.....	25
3.6 ความเชื่อทวารวดี และอิทธิพลศิลปะ สกulpture ช่างศรีเทพ.....	26
3.7 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	28
3.8 สมบัติเมืองศรีเทพ.....	30
บทที่ 4 การดำเนินงาน และการสรุปข้อมูล.....	33
4.1 กลุ่มเป้าหมาย.....	33
4.2 วิธีการเก็บข้อมูล.....	33
4.3 เนื้อหาภายในนิทรรศการ.....	33
4.4 ขอบเขตของชิ้นงาน.....	51
4.5 แนวทางการออกแบบ.....	52

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 5 การดำเนินการออกแบบ	55
5.1 การพัฒนาตราสัญลักษณ์นิทรรศการ	55
5.2 การออกแบบแผนผังนิทรรศการ	57
5.3 การออกแบบ และตัวอย่างภาพ 3 มิติ	59
5.4 การออกแบบตัวละครแคะแบกเมือง.....	60
บทที่ 6 ผลงานสำเร็จ.....	61
6.1 สัญลักษณ์นิทรรศการ	61
6.2 แผนผังนิทรรศการแบบสำเร็จ.....	62
6.3 แบบสำเร็จของนิทรรศการ.....	63
6.4 การออกแบบตัวละครแคะแบกเมือง.....	74
6.5 การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์	75
6.6 Display และของอื่น ๆ.....	78
บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	79
7.1 บทสรุป	79
7.2 ปัญหาและข้อจำกัด.....	79
7.3 ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม.....	81
ประวัติผู้เขียน	82

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 Allegory of Sight by Jan Brueghel the Elder and Peter Paul Rubens 1618	5
ภาพที่ 2.2 ลักษณะพื้นที่แต่ละรูปแบบในการจัดแสดง.....	9
ภาพที่ 3.1 เขาค้างใน เมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์	18
ภาพที่ 3.2 แผนที่เมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์.....	19
ภาพที่ 3.3 อักษรหลังปัลลวะ : พุทธศตวรรษที่ 13 -14.....	23
ภาพที่ 3.4 จารึกเขมรมา เมืองศรีเทพ พบที่เมืองศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์	24
ภาพที่ 3.5 แผนที่แนวชายฝั่งทะเลโบราณ และเมืองโบราณสมัยทวารวดี.....	28
ภาพที่ 3.6 แผนที่เมืองโบราณที่สำคัญในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	29
ภาพที่ 3.7 ลูกปัดหินคาร์เนเลียน พบที่แหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร จ.กาญจนบุรี.....	29
ภาพที่ 3.8 ความสัมพันธ์ทางศิลปะกรรมระหว่างเมืองศรีเทพกับภายนอก	30
ภาพที่ 4.1 ตราสัญลักษณ์ของ UNESCO และมรดกโลก.....	34
ภาพที่ 4.2 อักษรปัลลวะ : พุทธศตวรรษที่ 11 - 12 ตารางพยัญชนะ.....	45
ภาพที่ 4.3 Art Direction 1.....	52
ภาพที่ 4.4 Art Direction 2.....	52
ภาพที่ 4.5 Art Direction 3.....	53
ภาพที่ 4.6 Narrative.....	53
ภาพที่ 5.1 แบบร่างตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร	54
ภาพที่ 1.2 แบบร่างตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร ครั้งที่ 2	55
ภาพที่ 1.3 แบบร่างตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร Final.....	55
ภาพที่ 5.4 แบบร่างแผนผังนิทรรศการ 1.....	56
ภาพที่ 5.5 แบบร่างผังนิทรรศการ 2	56
ภาพที่ 5.6 แบบร่างผังนิทรรศการ Final.....	57
ภาพที่ 5.7 แบบร่างนิทรรศการ	58
ภาพที่ 5.8 แบบร่างนิทรรศการ 3 มิติ	58
ภาพที่ 5.9 แบบร่างตัวละคร 2 มิติ.....	59
ภาพที่ 5.10 โครงร่างตัวละคร 3 มิติ	59
ภาพที่ 6.1 แบบตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร.....	60
ภาพที่ 6.2 แบบตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร.....	60
ภาพที่ 6.3 แผนที่นิทรรศการแบบสำเร็จ	61
ภาพที่ 6.4 ภาพรวมนิทรรศการ มุม 45	62

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 6.5 ภาพรวมนิทรรศการ มุมข้าง	62
ภาพที่ 6.6 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 1	63
ภาพที่ 6.7 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 1	63
ภาพที่ 6.8 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 1	63
ภาพที่ 6.9 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2	64
ภาพที่ 6.10 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2	64
ภาพที่ 6.11 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2	64
ภาพที่ 6.12 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2	65
ภาพที่ 6.13 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2	65
ภาพที่ 6.14 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2	65
ภาพที่ 6.15 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 3	66
ภาพที่ 6.16 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 3	66
ภาพที่ 6.17 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 3	66
ภาพที่ 6.18 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 4	67
ภาพที่ 6.19 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 4	67
ภาพที่ 6.20 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 4	67
ภาพที่ 6.21 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 5	68
ภาพที่ 6.22 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 5	68
ภาพที่ 6.23 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 5	68
ภาพที่ 6.24 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6	69
ภาพที่ 6.25 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6	69
ภาพที่ 6.26 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6	69
ภาพที่ 6.27 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6	70
ภาพที่ 6.28 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6	70
ภาพที่ 6.29 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7	71
ภาพที่ 6.30 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7	71
ภาพที่ 6.31 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7	71
ภาพที่ 6.32 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7	72
ภาพที่ 6.33 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7	72
ภาพที่ 6.34 ตัวละครแคระแบกเมือง	73

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 6.35 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ 1.....	74
ภาพที่ 6.36 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ 2.....	75
ภาพที่ 6.37 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ 3.....	75
ภาพที่ 6.38 แผ่นพับนิทรรศการ	77
ภาพที่ 6.39 Display 1	78
ภาพที่ 6.40 Display 2.....	78

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมืองโบราณศรีเทพ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ เป็นหนึ่งในอุทยานประวัติศาสตร์จำนวน 10 แห่งของประเทศไทยปัจจุบัน จัดตั้งขึ้นโดยกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เมื่อปี 2527 ชื่อเรียก “ศรีเทพ” นั้นเป็นการอนุโลมตามพระวินิจฉัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระบิดาแห่งวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทย ที่ได้ทรงสันนิษฐานไว้ในคราวเสด็จตรวจราชการมณฑลเพชรบูรณ์เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในปี 2447 เมืองโบราณได้รับการบรรจุขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (UNESCO) ทางวัฒนธรรมแห่งล่าสุดของประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2566 ซึ่งมีนิตยสารพิเศษที่จัดขึ้นของกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร “ศรีเทพกับมรดกโลก” ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัยพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ระหว่างวันที่ 20 กันยายน 2566 – 14 มกราคม 2567 นิตยสารพิเศษ “ตามรอยศรีเทพ เมืองมรดกโลก” เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2567 ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี และนิตยสารที่เมืองโบราณศรีเทพ ที่จัดแสดงทั้งพื้นที่บริเวณเขาค้างนอก และเขาค้างใน เพื่อเผยแพร่เรื่องราว คุณค่า ความสำคัญของเมืองโบราณศรีเทพ และร่วมเฉลิมฉลองการประกาศขึ้นทะเบียนเมืองโบราณศรีเทพเป็นมรดกโลก

จากการไปเยี่ยมชม ทั้ง 3 นิตยสาร และได้รับฟังเนื้อหาข้อมูลจากที่ได้ประชาสัมพันธ์เมืองโบราณศรีเทพความสำคัญที่ทำให้ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก โบราณวัตถุที่พบ นำมาจัดแสดงให้ชม และเหตุผลที่ขึ้นทะเบียนไว้สำคัญ 3 ประการ นิตยสารทั้งหมดเล่ารายละเอียดของเมืองโบราณศรีเทพได้ดีตามเนื้อหาประวัติศาสตร์ ในมุมมองผู้เยี่ยมชมที่ฟังรู้จักเมืองศรีเทพจากการได้รับข่าวการประกาศขึ้นทะเบียน หรือผู้ที่รู้จักศรีเทพผ่านเนื้อหาอื่น ๆ ก็รู้สึกสนใจมากขึ้น กับอุทยานประวัติศาสตร์ไทยที่ได้ขึ้นทะเบียนโลกทางวัฒนธรรมเป็นแห่งที่ 4 นั้น ยังอยากทราบข้อมูลที่ทั้ง 3 นิตยสารมีเพียงเกริ่น หรือบางเรื่องที่ไม่ได้เล่า เช่นเนื้อหาของความเป็นยุคทวารวดี ก็ได้อธิบายข้อสันนิษฐานต่าง ๆ จากโบราณวัตถุที่พบ ข้อมูลในจารึก แต่ข้อมูลทวารวดีที่เป็นยุครวม ๆ ที่ไม่ได้เล่า เพราะยืนยันไม่ได้ชัดเจนว่าเกิดขึ้นที่ศรีเทพทั้งหมดหรือไม่บางอย่างในยุคนี้ปัจจุบันก็ถูกกระจายไปที่จังหวัดโดยรอบ แต่ก็ยังเป็นเนื้อหาที่ผู้เยี่ยมชมอยากทราบเช่นกัน ยกตัวอย่าง วิถีชีวิตของคนในยุคทวารวดี จากการที่ได้ข้อมูลที่เห็นอยู่แล้วจากแผนที่เมืองการขุดคูรอบเมือง ก็ทำให้อยากทราบว่าดำรงชีวิตกันอยู่อย่างไร ติดต่อกับภายนอกอย่างไร และยังมีศิลปะเครื่องแต่งกายที่ให้เห็นจากประติมากรรมเทวรูปของเมืองศรีเทพ ซึ่งมีเอกลักษณ์สวยงาม เป็นโบราณวัตถุที่เล่าได้หลายเนื้อหา อิทธิพลศิลปะ และศาสนาที่ได้จากอินเดีย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำให้รู้ว่าการติดต่อสื่อสารตั้งแต่ยุคนั้น เครื่องประดับบนรูปปั้น ศิราภรณ์ ลูกปัดต่าง ซึ่งลูกปัดเมืองศรีเทพ เป็นสิ่งของที่ถูกพบเจอมานาน และถูกนำไปขายเป็นโบราณวัตถุอย่างแพร่หลายจำนวนมาก

นอกจากเนื้อหาที่อยากนำเสนอเพิ่มเติมให้คนไทยได้เยี่ยมชม ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่ได้ยกตัวอย่างไป อีกหนึ่งใจความสำคัญที่อยากใช้ความรู้ด้านการออกแบบที่ได้ศึกษามา ช่วยในการประชาสัมพันธ์ความสำคัญของอุทยานประวัติศาสตร์ไทยแห่งนี้ ตระหนักความสำคัญของอุทยานประวัติศาสตร์ สมบัติกับโบราณวัตถุจำนวนมาก ทั้งที่ถูกขโมยไป ถูกจำหน่ายแบบผิดกฎหมาย ถูกนำไปจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์หลายแห่งบนโลก ให้ได้คืนมาเป็นสมบัติไทยเหมือนเดิม การที่คนในชาติร่วมกันเห็นความสำคัญ ก็จะช่วยให้ได้รับการยอมรับ เป็นกระบอกเสียงกับการเรียกร้องโบราณวัตถุคืนทางหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบการสื่อสารที่หลากหลายลำดับการเล่าเรื่องภายในนิทรรศการแบบชั่วคราว

1.2.2 เพื่อประชาสัมพันธ์แบบออฟไลน์ (Offline) ให้เมืองโบราณศรีเทพ มรดกโลกแห่งใหม่ โดยคำนึงถึงให้ประสบการณ์ และส่วนรวมกับผู้เยี่ยมชม (experience and interactive exhibition)

1.2.3 เพื่อศึกษาศิลปะของเมืองโบราณศรีเทพ และประวัติศาสตร์ไทย ยุคทวารวดี รวมถึงหลักฐานอ้างอิงปัจจุบันอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับยุคทวารวดีของเมืองศรีเทพ

1.2.4 เพื่อเผยแพร่เรื่องราว คุณค่า และความสำคัญของเมืองโบราณศรีเทพ ให้ประชาชนคนไทยทุกคนได้ร่วมเฉลิมฉลองการประกาศขึ้นทะเบียนเมืองโบราณศรีเทพเป็นมรดกโลกในครั้งนี้

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

1.3.1 กลุ่มเป้าหมาย

1) ด้านประชากรศาสตร์ นักท่องเที่ยวไทย อายุ 12 ปีขึ้นไป (หากมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัวสามารถอ่านหนังสือและเข้าใจเนื้อหาเองได้)

2) ด้านจิตวิทยา มีความสนใจ และชอบการท่องเที่ยวด้านศิลปะ และวัฒนธรรมของไทย

1.3.2 ขอบเขตของเนื้อหา

ประวัติพื้นที่ของเมืองโบราณศรีเทพ โดยกำหนดพื้นที่จัดแสดงในกรุงเทพฯ ที่อาจมีข้อจำกัดพื้นที่ตามสถานที่จัด จึงจะย่อเนื้อหาเพื่อให้เข้าใจง่าย และเหมาะสมต่อการเล่าเรื่อง เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้มีความเข้าใจ และเพลิดเพลินไปกับการอ่านเนื้อหาด้วย โดยอ้างอิงข้อมูลจากนิทรรศการของกรมศิลปากร และเนื้อหาอื่นในขอบเขตข้อมูลตามหัวข้อ 8 อย่าง ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 1) UNESCO เกณฑ์สากล และมรดกโลกที่ไทยได้รับ
- 2) การค้นพบ ข้อสันนิษฐาน การสร้างเมืองในทวารวดี
- 3) การแต่งกาย เครื่องประดับยุคทวารวดี
- 4) ภาษา และอักษรจากจารึก และแผ่นอักษร
- 5) วิถีชีวิต ลักษณะอาหารการกิน
- 6) การนับถือเทพ อิทธิพลของศาสนา ศิลปะสกุลช่างศรีเทพ
- 7) การติดต่อค้าขาย ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ
- 8) สมบัติของเมืองศรีเทพที่ถูกโจรกรรม ถูกจำหน่าย

1.3.3 ขอบเขตของชิ้นงาน

- 1) สัญลักษณ์ของนิทรรศการ (Logo)
- 2) โมเดลจริงของนิทรรศการ โดยมีอัตราส่วน 1:25
- 3) ตัวละครประจํานิทรรศการ รูปแบบ 2 มิติ 5 ตัว
- 4) ตัวละครประจํานิทรรศการ รูปแบบ 3 มิติ 4 ตัว
- 5) โปสเตอร์จำนวน 3 ชิ้น
- 6) แผ่นพับประชาสัมพันธ์นิทรรศการ 1 ชิ้น
- 7) เสื้อสกรีนลายนิทรรศการ 2 ชิ้น

1.4 ข้อจำกัด

เพื่อหาข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหา 8 ข้อที่วางแผนในการเล่าเรื่องราวไว้ ข้อมูลหลายส่วนมีเนื้อหากระจัดกระจาย มีข้อโต้แย้ง หรือยังเป็นที่โต้เถียงข้อเท็จจริงกันอยู่ จึงทำให้ไม่สามารถยืนยันข้อมูลที่ศึกษาหลายส่วนได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงมากแค่ไหน และยังมีเนื้อหาที่มีข้อเท็จจริง แต่เนื้อหาปัจจุบันกลับมีน้อยกว่าเนื้อหาที่มีศึกษาไว้เวลานานเกินไป ดังนั้นจึงทำให้ข้อมูลบางส่วนมีน้อยกว่าเนื้อหาที่คาดหวังจะนำเสนอ แต่เพื่อความถูกต้องในการนำเสนอ จึงเลือกข้อมูลที่ยืนยันได้มากที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 ขั้นตอนของการดำเนินงาน

1.5.1 กำหนดวัตถุประสงค์ ข้อมูลที่ต้องการนำเสนอ และรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเมืองโบราณศรีเทพ ให้ศึกษาได้ง่ายขึ้นภายในนิทรรศการศรีเทพมหานคร

1.5.2 รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยได้เป็น 2 ส่วน

1) การลงพื้นที่ที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ พุดคุยสอบถามกับคนดั้งเดิมในพื้นที่ จ.เพชรบูรณ์ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากมัคคุเทศก์

2) ข้อมูลที่หาได้จากสื่อ หนังสือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางเว็บไซต์ของกรมศิลปากร บทสัมภาษณ์นักโบราณคดี รายการโทรทัศน์ที่ลงพื้นที่ชุมชนบันทึกเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

1.5.3 วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ที่ได้ทั้งหมดมาสร้าง Key Visual ลำดับการเล่าข้อมูล และแนวทางการออกแบบนิทรรศการ

1.5.4 เรียบเรียงเนื้อหา ของหัวข้อที่กำหนดไว้โดยละเอียด

1.5.5 กำหนดแนวทางการออกแบบนิทรรศการ

1.5.6 ดำเนินแนวทางการออกแบบ

1.5.7 สรุปผลการดำเนินงาน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 การศึกษา และสามารถออกแบบภาพการสื่อสารที่หลากหลาย ภายในนิทรรศการแบบชั่วคราว

1.6.2 การประชาสัมพันธ์แบบออฟไลน์ (Offline) ให้เมืองโบราณศรีเทพ มรดกโลกแห่งใหม่ โดยคำนึงถึงให้ประสบการณ์ และส่วนรวมกับผู้เยี่ยมชม (experience and interactive exhibition)

1.6.3 สามารถประยุกต์ศิลปะของเมืองโบราณศรีเทพ และประวัติศาสตร์ไทย ยุคทวารวดี รวมถึงหลักฐานอ้างอิงปัจจุบันอื่น ๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับยุคทวารวดีของเมืองศรีเทพ มานำเสนอในนิทรรศการได้

1.6.4 การเผยแพร่เรื่องราว คุณค่า และความสำคัญของเมืองโบราณศรีเทพ ให้ประชาชนคนไทยทุกคนได้ร่วมเฉลิมฉลองการประกาศขึ้นทะเบียนเมืองโบราณศรีเทพเป็นมรดกโลกในครั้งนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประวัติศาสตร์ของนิทรรศการ

นิทรรศการ คือ นิทรรศการสามารถนิยามว่าเป็นการแสดงความคิด สิ่งของ และระบบความรู้ในเชิงพื้นที่ และการมองเห็น ซึ่งมีจุดกำเนิดในยุคเรืองปัญญา (Enlightenment) และส่วนใหญ่ใช้การแสดงวัตถุทางวัตถุ ยุคเรืองปัญญาคือ การแสดงออกทางวัฒนธรรมของการคิดเชิงเหตุผล ความถูกต้องทางวิทยาศาสตร์ การสังเกตและการทดลอง ตามมาด้วยการจัดหมวดหมู่เพื่อสร้างระบบความรู้สากล สารานุกรมของดีเดโรต์ (Diderot's Encyclopedia) อาจเป็นตัวอย่างที่ดีในการกล่าวถึงของความหมายสากลของยุคนี้

แต่ว่าระบบเหตุผล การทดลอง และความพยายามในการสร้างความเป็นสากลไม่ใช่สิ่งใหม่ อริสโตเติลมีความต้องการนี้ตั้งแต่แรก นักคิดในยุคกลางและยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาก็พยายามสร้างระบบสากลในความพยายามที่จะอธิบายจักรวาลที่พระเจ้าได้สร้างขึ้น ในจักรวาลนี้ ทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกปรากฏการณ์ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุ ต่างก็มีที่ตั้งของมัน วิทยาศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์ เพียงแต่ต้องค้นพบมัน เปิดเผยสิ่งต่าง ๆ และแสดงให้เห็น การค้นพบทำให้สามารถควบคุมสิ่งที่ค้นพบได้ วัตถุจากส่วนที่ค้นพบใหม่ของโลกถูกนำมารวมกันเพื่อเป็นตัวแทนของสิ่งมหัศจรรย์ที่พระเจ้าสร้างขึ้น ในยุคแห่งการค้นพบ วัตถุถูกเก็บรวบรวมและแสดงในคอลเล็กชันของธรรมชาติ และสิ่งประติมากรรมในตู้ความอยากรู้ (Cabinets of Curiosities) หรือ 'Kunstkammern' ของยุคนั้น (Wagner 1994, p. 24) โดยการแสดง และศึกษาวัตถุ พวกเขาเชื่อว่าสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับต้นกำเนิด และบริบทของมันได้ นี่คือนิวเคลียสของการเก็บรวบรวมคอลเล็กชัน

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ในยุคแรกนี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และศิลปะ เนื่องจากในศตวรรษที่ 16 และ 17 ตู้ที่เก็บธรรมชาติ สิ่งประติมากรรม และความอยากรู้ ถูกสร้างขึ้นโดยนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดกับมหาวิทยาลัยใช้เพื่อการวิจัย และการศึกษา ตู้ และพิพิธภัณฑ์ในยุคแรก ๆ เหล่านี้คือนิทรรศการ จะถูกจัดเรียงตามระบบการเปรียบเทียบ และความคล้ายคลึงกันที่มีเหตุผล “ก่อนวิทยาศาสตร์” วัตถุที่มีสีเหมือนกันหรือลักษณะคล้ายคลึงกันจะถูกจัดกลุ่มเข้าด้วยกันในระบบการจัดหมวดหมู่ เช่นเดียวกันในการแสดงนิทรรศการ ตอนปลายศตวรรษที่ 17 คอลเล็กชันที่จัดแสดงบางครั้งถูกเรียกว่า An Allegory of the Sense of Sight

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.1 Allegory of Sight by Jan Brueghel the Elder and Peter Paul Rubens 1618
ที่มา : <https://galleryintell.com/artex/allegory-of-sight-by-jan-brueghel-the-elder-and-peter-paul-rubens/>

การจัดหมวดหมู่แบบนี้ถูกใช้มาเรื่อย ๆ แม้กระทั่งของ Carl von Linné ในศตวรรษที่ 18 ถูกสร้างขึ้นจากความเชื่อมั่นว่าโลกของเราถูกสร้าง และปกครองโดยพระเจ้า ความพยายามของมนุษย์ในการสำรวจ ทำความเข้าใจ และจัดระเบียบสิ่งต่าง ๆ เป็นเพียงเพื่อ “เปิดเผย” ทุกสิ่ง ตั้งแต่ยุคใหม่ตอนต้นในศตวรรษที่ 17 วิทยาศาสตร์เป็นโลกของการสังเกต และการทดลอง ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บน “ระบบของการมองเห็น” ตามหลักการของเดส์การ์ตที่ว่าผู้สังเกต ผู้ดู ถูกแยกออกจากวัตถุ สิ่งที่ถูกดู นั้นคือจากธรรมชาติ และโลกวัตถุ สิ่งที่ถูกสังเกต “อย่างเป็กลาง” และ “เป็นธรรมชาติ” นั้นต้องถูกตั้งชื่อ มิฉะนั้นจะไม่สามารถตีความ ควบคุม จัดหมวดหมู่ หรือสื่อสารได้

การแยกกันระหว่าง ‘ผู้สังเกต’ และ ‘วัตถุ’ นั้นครอบคลุมถึงปัญหาของความเป็นกลางของการเห็น และการตั้งชื่อ สิ่งใดมาก่อน สิ่งในตัวมันเอง หรือความรู้/แนวคิดเกี่ยวกับมัน? หนึ่งในข้อสรุปทางปรัชญาคือ “สิ่ง” (วัตถุ) ไม่ได้มีอยู่จริงโดยปราศจากชื่อของมัน วัตถุที่ถูกตั้งชื่อและตีความแล้วถึงจะมีบทบาท อีกผลลัพธ์หนึ่งของกระบวนการนี้คือ “โลก” ทางกายภาพรอบตัวเราถูกแยกออกจาก “เรา” ธรรมชาติ หรือ “โลก” เกิดขึ้นที่นั่น และสามารถเข้าถึง/เข้าใจได้สำหรับเราโดยการตั้งชื่อในภาษาของเรา ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถแสดงออกได้ ทฤษฎีของการเปรียบเทียบ ความคล้ายคลึง และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยทฤษฎีของโครงสร้างเชิงอนุกรม การจัดเรียงตามเวลา และลำดับชั้น นั่นคือ ระบบอนุกรมวิธาน (Michel Foucault 1991, p. 53f) เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ ผู้สังเกต แน่ใจว่าเขาสามารถจัดการ ใช้ประโยชน์ และควบคุมธรรมชาติได้ ธรรมชาติก็จะกลายเป็นสิ่งที่อยู่ใต้บังคับและพึ่งพาการคิดเชิงเหตุผลของมนุษย์

ช่องว่างระหว่างความคิด/แนวคิดกับวัตถุ และ “ชื่อ” ระบบ แบบจำลองการนำเสนอที่ถูกค้นพบเพื่อเชื่อมช่องว่างนี้ จะถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของปรัชญาสมัยใหม่ (Lyotard 2003, p. 159)

การนำเสนอและการจัดหมวดหมู่กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมโลกที่อยู่รอบตัวเราและเพื่อเชื่อมช่องว่างระหว่าง ‘สิ่ง’ กับ ‘คำ’ การจัดหมวดหมู่คือการสร้างระบบ การสร้างโครงสร้างของสิ่งที่มองเห็น ในเชิงภาษาศาสตร์ การจัดเรียงสิ่งที่ไม่รู้จักเข้าสู่แผนที่ของความรู้และการควบคุม ตามที่ Foucault กล่าวไว้ “พื้นที่” ระหว่างวัตถุกับชื่อของมันคือ “ห้องของการนำเสนอ” ที่เราจะเติมเต็มด้วยความหมาย สัญลักษณ์ และโครงสร้างทางภาษา (Michel Foucault 1991, p. 130) ตอนปลายศตวรรษที่ 18 การเดินทางของวัตถุ ผ่านกาลเวลาและพื้นที่ของมนุษย์เริ่มต้นขึ้น (เช่น ในประวัติศาสตร์และโบราณคดี) และวัตถุถูกใช้เป็นหลักฐานของรากเหง้าทางชาติและวัฒนธรรมในระบบความรู้ทางวิทยาศาสตร์

การนำเสนอจึงอยู่ที่ไหนสักแห่งใน “พื้นที่” ระหว่างการสังเกตทางวิทยาศาสตร์กับการนำเสนอหรือการแสดงออกที่อธิบายเป็นคำ และอธิบายเชิงภาพ เช่น การจัดนิทรรศการพิพิธภัณฑ์ “ห้องการนำเสนอ” ของ Michel Foucault ถูกครอบครองโดยแนวคิดของมนุษย์เกี่ยวกับ ‘สิ่ง’ และแนวคิดของ ‘สิ่ง’ อื่น ๆ ที่เชื่อมโยง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นการจัดนิทรรศการที่จัดแสดงไว้ตลอดเวลา สามารถดูได้ตลอดเวลาโดยไม่ ล้าสมัย เป็นนิทรรศการที่จัดอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์หรือหอศิลปะ หรือในสถาบันต่าง ๆ นิทรรศการถาวรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

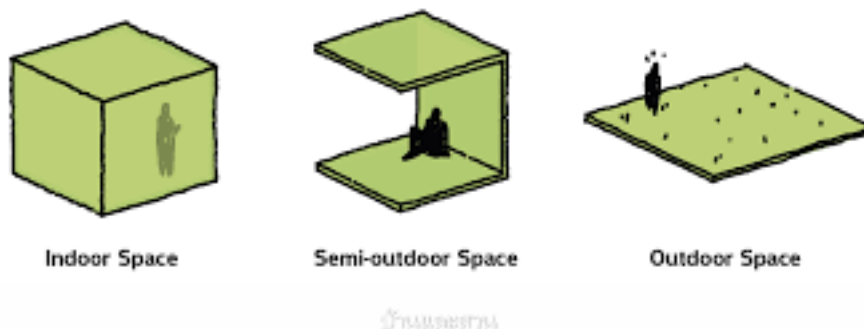
1. การจัดนิทรรศการแบบนี้มีการลงทุนสูง เนื่องจากเนื้อหาที่จัดแสดงต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าหลักฐานอ้างอิง
2. วัสดุอุปกรณ์ที่นำมาจัดแสดงเป็นวัสดุที่คงทน
3. การออกแบบเพื่อการจัดแสดงสิ่งของจะทำการอย่างรอบคอบถี่พิถี
4. สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นเวลานาน ๆ รูปแบบและโครงสร้างหลักไม่มีการเปลี่ยนแปลง
5. สถานที่ที่ใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการจะออกแบบไว้อย่างมีแบบแผนแน่นอน อาจเป็นพื้นที่กลางแจ้งหรือในอาคารก็ได้
6. หากเนื้อหาที่จัดแสดงเกี่ยวข้องกับความสำเร็จหรือวิถีชีวิตของชุมชน
7. ส่วนใหญ่นิทรรศการถาวรมักอยู่ในรูปของพิพิธภัณฑ์

2) นิทรรศการชั่วคราว (Temporary Exhibition) เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นครั้งคราวตามโอกาสที่เหมาะสมอาจใช้เวลาประมาณ 2-10 วัน ไม่มีกำหนดตายตัวขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหรือปัจจัยหลายประการ นอกจากนี้นิทรรศการชั่วคราวยังทำหน้าที่ส่งเสริมงานประชาสัมพันธ์นิทรรศการแบบถาวรได้อีกด้วยดังที่เกรซ มอร์เลย์ (Grace Morley, อ้างถึงในเป็รื่อง กุมุท, 2526, หน้า 3-4) กล่าวว่า “นิทรรศการชั่วคราวช่วยเร้าความสนใจให้คนมาชมสิ่งแปลกใหม่ เป็นการเชิญชวนผู้ชมกลุ่มใหญ่ ๆ เข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ไปในตัว เป็นการเชิญชวนที่จะสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ เช่น การเชิญประชุมชี้แจงการเปิดงาน การแถลงการณ์หนังสือพิมพ์และรายการโทรทัศน์ นิทรรศการชั่วคราวสนองวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้มากมาย มักจัดสิ่งดึงดูดกลุ่มคนที่สนใจเฉพาะเรื่องในชุมชน เป็นต้นว่าสหพันธ์สมาคมวิทยาศาสตร์ สมาคมศิลปิน หรือสมาคมนักสะสมแสตมป์ เป็นต้น

3) นิทรรศการสัญจร/หมุนเวียน (Travelling Exhibition) นิทรรศการเคลื่อนที่มีผลดีในการเข้าถึงพื้นที่ของผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ได้รับความสนใจจากผู้ชมมากเนื่องจากมีความสะดวก ถ้าเป็นการให้บริการด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแต่อย่างใด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.2 จำแนกตามสถานที่ที่ใช้ในการจัด

ภาพที่ 2.2 ลักษณะพื้นที่แต่ละรูปแบบในการจัดแสดง

ที่มา : <https://www.baanlaesuan.com/app/uploads/2024/01/พื้นที่กึ่งภายนอก-2.jpg>

1) นิทรรศการในอาคาร/ร่ม (Indoor Exhibition) นิทรรศการที่จัดอยู่ร่มภายในอาคารซึ่งอาจเป็นห้องประชุม ห้องโถง ห้องเรียน เฉลียงหรือระเบียงในอาคาร การจัดนิทรรศการในอาคารมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. จัดขึ้นภายในอาคารหรือพื้นที่ที่มีหลังคาป้องกันแสงแดดและฝนได้
2. เนื้อหาของนิทรรศการเป็นเรื่องราวที่ไม่จำเป็นต้องใช้บริเวณกว้างขวางมากนัก
3. เป็นเนื้อหาที่ต้องการความต่อเนื่องปราศจากสิ่งรบกวนในการชมที่จัดแสดง
4. จัดในอาคารที่มีห้องและอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยได้อย่างแข็งแรง
5. มีการควบคุมบรรยากาศด้วยแสง
6. การเลือกวัสดุ สามารถใช้วัสดุได้ทุกประเภททั้งชนิดถาวรและไม่ถาวร
7. การออกแบบการจัดนิทรรศการภายในอาคารสามารถสร้างสรรค์ด้วยจินตนาการ

ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรม

2) นิทรรศการกึ่งในอาคารกึ่งกลางแจ้ง (semi-outdoor exhibition) เป็นการแสดงวัสดุหรืออุปกรณ์ทั้งในอาคารและกลางแจ้งในเวลาเดียวกัน สิ่งของที่นำมาจัดแสดงมีทั้งคุณสมบัติที่ทนทานต่อดินฟ้าอากาศและฉีกขาดย่อยสลายง่าย ดังนั้นผู้จัดจึงควรพิจารณาว่าวัสดุอุปกรณ์ใดเหมาะสำหรับการจัดแสดงข้อมูลในบริเวณใด นิทรรศการประเภทนี้สามารถดึงดูดความสนใจผู้ชมได้ดี นิทรรศการกึ่งกลางแจ้งมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นนิทรรศการที่จัดแสดงบางส่วนอยู่ในอาคารและบางส่วนอยู่บริเวณกลางแจ้ง
2. อาจจัดเป็นแบบถาวรหรือแบบชั่วคราวก็ได้
3. เนื้อหาที่อยู่นอกอาคารมักมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติแวดล้อม
4. สื่อที่จัดแสดงด้านนอกอาคารมีขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นหุ่นจำลองหรือของจริงก็ได้

สามารถออกแบบให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดนิทรรศการประเภทต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) นิทรรศการกลางแจ้ง (Outdoor Exhibition) เป็นนิทรรศการที่ต้องการพื้นที่บริเวณกว้างขวาง โถงแจ้ง รองรับผู้ชมได้จำนวนมาก การจัดนิทรรศการกลางแจ้งมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. จัดแสดงสื่อสิ่งของหรือกิจกรรมบริเวณภายนอกอาคาร
2. จัดได้ทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว
3. เนื้อหาที่น่าสนใจมีความสัมพันธ์กับพื้นที่จัดแสดงซึ่งอาจมีบริเวณกว้างขวางเป็นธรรมชาติ เช่นเรื่องเกี่ยวกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ สมรภูมิมรดก วิถีชีวิตกิจกรรมกลางแจ้ง การทำงานกลางแจ้ง งานเกษตรกรรม เป็นต้น

2.2.3 จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการจัด

1) นิทรรศการเพื่อการสื่อสาร/การศึกษา (Exhibition for Communication/Educational Exhibitions) เป็นนิทรรศการที่จัดขึ้นเพื่อการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ จัดการแสดงเนื้อหาด้วยสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ การจัด นิทรรศการเพื่อการศึกษา มักจะมีรูปแบบเนื้อหา สื่อ หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและบทเรียนของงาน วิชาการ อาจเป็นทั้งนิทรรศการชั่วคราวหรือนิทรรศการ เคลื่อนที่ หรือนิทรรศการถาวร เพื่อให้ผู้ชมมีทัศนคติที่ดี ทางด้านการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ชมหรือผู้เรียนได้มี ทางเลือกทางในการเรียนรู้ หรือการศึกษาตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล สามารถจัดได้ทั้งห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน บริเวณในโรงเรียน นอกโรงเรียน และสถานที่ทั่วไปในชุมชน

2) นิทรรศการเพื่อการประชาสัมพันธ์ (Public Relations Exhibition) เป็นการจัดแสดงสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีระหว่างประชาชนกับองค์กรหรือหน่วยงาน โดยการนำเสนอข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเพื่อเป็นการส่งเสริมความเชื่อถือศรัทธาให้ประชาชนยอมรับสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ๆ ต่อไป นิทรรศการเพื่อการประชาสัมพันธ์ มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
2. เป็นการรวบรวมหลักฐานข้อมูล ข้อเท็จจริงหรือความคิด
3. เน้นการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงขององค์กรหรือหน่วยงาน
4. มุ่งแสดงคุณค่าที่น่าเชื่อถือศรัทธาในด้านความรู้ความสามารถ
5. เป็นการจัดแสดงที่เหมาะสมกับกาลเวลาและโอกาส เหมาะกับเหตุการณ์หรือเทศกาล
6. รูปแบบการนำเสนอมีลักษณะแปลกใหม่ สามารถกระตุ้นความสนใจและสื่อความหมายได้ดี

3) นิทรรศการเพื่อการค้า (Commercial Exhibitions) เป็นการจัดแสดงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมการขายสินค้าผลิตภัณฑ์และบริการให้ได้มากที่สุดตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งอาจแนะนำให้ผู้ชมเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รู้จักสินค้าผลิตภัณฑ์ด้วยสื่อหลายชนิด เช่น การจัดป้ายนิเทศ โปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว ภาพวิทัศน์ หุ่นจำลอง ของจริง ของตัวอย่าง นิทรรศการประเภทนี้อาจจัดเป็นเทศกาลประจำปี เป็นการจัดเฉพาะกิจหรือจัดเนื่องในโอกาสวันสำคัญ นิทรรศการเพื่อการค้ามีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายเพื่อการขายสินค้าเป็นสำคัญ โดยเน้นที่การโฆษณาประชาสัมพันธ์
2. การใช้สื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในงานนิทรรศการเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของการดำเนินกิจกรรมประเภทนี้
3. นิทรรศการเพื่อการค้ามีทั้งรูปแบบนิทรรศการถาวร
4. หากเป็นนิทรรศการขนาดใหญ่ของภาคเอกชนที่มีธุรกิจขนาดใหญ่ มักจะลงทุนในการโฆษณาสูงเพื่อสร้างความสนใจและโน้มน้าวกลุ่มเป้าหมายให้เฝ้าติดตามตัดสินใจเข้าชม

2.2.4 จำแนกตามขนาดของนิทรรศการ

1) การจัดแสดงหรือจัดนิทรรศน์ (Display) เป็นนิทรรศการขนาดเล็กที่สุดที่นำเสนอข้อมูล วัตถุ สิ่งของ ผลงาน สินค้าหรือผลิตภัณฑ์บางส่วนพอเป็นตัวอย่าง โดยทั่วไปนิยมจัดในโรงเรียน ในห้องเรียน หรือในห้องสมุด ใช้ประกอบกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นการสอนเนื้อหา และชั้นการสรุปบทเรียน บริเวณที่ใช้จัดอาจเป็นหน้าห้องเรียน หลังชั้นเรียน หรือบริเวณสนามโรงเรียน

2) นิทรรศการทั่วไป (General Exhibition) เป็นสื่อกิจกรรมขนาดกลางที่องค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ นิยมจัดเพื่อแสดงผลงานซึ่งพบเห็นกันโดยทั่วไป เป็นการจัดแสดงผลงานหรือผลิตภัณฑ์ที่มีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง ตั้งแต่การจัดในห้องเรียน บริเวณโรงเรียน ศูนย์การค้า ศาลาวัด ฯลฯ

นิทรรศการทั่วไป แบ่งออกเป็น 4 ขนาดตามขนาดพื้นที่ที่จัดแสดงคือ

1. นิทรรศการขนาดเล็ก (small exhibits) เป็นนิทรรศการที่จัดขนาดพื้นที่น้อยกว่า 400 ตารางฟุตหรือ 37 ตารางเมตร
2. นิทรรศการขนาดกลาง (medium exhibits) ใช้พื้นที่ตั้งแต่ 401 ตารางฟุต ถึง 1600 ตารางฟุตหรือ 38 - 148 ตารางเมตร
3. นิทรรศการขนาดใหญ่ (large exhibits) ใช้พื้นที่ตั้งแต่ 1601 - 4000 ตารางฟุตหรือ 149 - 371 ตารางเมตร
4. นิทรรศการขนาดยักษ์ (giant exhibits) ใช้พื้นที่ตั้งแต่ 4000 ตารางฟุตหรือมากกว่า 371 ตารางเมตร

3) มหกรรม หรือนิทรรศการขนาดใหญ่ระดับชาติ/นานาชาติ (Expo) คือ นิทรรศการขนาดใหญ่มีโหฬารระดับชาติหรือนานาชาติ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. การจัดมหกรรมนานาชาติต้องแสดงถึงความก้าวหน้าด้านวิทยาการสมัยใหม่
- เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 2.เป็นการจัดนิทรรศการที่ต้องใช้พื้นที่ที่มีอาณาบริเวณขนาดใหญ่มีโหลพร
- 3.การจัดงานมหกรรมนานาชาติแต่ละครั้งใช้งบประมาณเป็นจำนวนมหาศาล
- 4.เป็นการจัดแสดงเพื่อต้อนรับผู้ชมกลุ่มเป้าหมายจากทั่วทุกมุมโลก

2.3 วัตถุประสงค์ของการออกแบบนิทรรศการ

- 1) เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ประชาชนได้รับความรู้และประสบการณ์จากการจัดนิทรรศการ
- 2) เป็นการประหยัดเวลา งบประมาณ และแรงงานในการลองผิดลองถูกกับสถานที่จริง ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อความล้มเหลว อันอาจเกิดจากข้อจำกัดหลายประการ
- 3) เพื่อเป็นการกระตุ้นและดึงดูดความสนใจประชาชนให้ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- 4) การออกแบบที่ดีเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้ดูแปลกตาและน่าทึ่งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด อันเนื่องมาจากความคิดสร้างสรรค์ของนักออกแบบ
- 5) เพื่อเป็นการสร้างสรรค์รูปแบบของสื่อต่าง ๆ และเนื้อหาให้มีลักษณะกระชับ สวยงามตรงประเด็น เข้าใจง่าย

2.4 ประโยชน์ของการจัดนิทรรศการ

- 1) นิทรรศการเป็นการช่วยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จะแสดงมาไว้ในแห่งเดียวกันเช่นภาพ เนื้อหา หุ่นจำลอง การสาธิต เพื่อสะดวกต่อการสร้างความเข้าใจ และสะดวกต่อการศึกษาหาความรู้บุคคลที่สนใจ เนื้อหา
- 2) นิทรรศการนำความคิดและข้อมูลต่าง ๆ ที่กระเจายกนให้รวมเป็นกลุ่มก้อน โดยเฉพาะข้อมูลที่มา จากหลากหลายแหล่ง หลายหน่วยงาน หลายที่มา ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าชม นิทรรศการ ได้มากยิ่งขึ้น
- 3) นิทรรศการสามารถแสดงถึงความคิดและข้อมูลที่อยู่ในรูปนามธรรมซึ่งเข้าใจยาก ให้ผู้ชมได้เข้าใจ ง่ายมากยิ่งขึ้น เช่น การนำข้อมูลตัวเลขแปลงเป็นแผนภูมิแท่ง หรือนำของจริงมาแสดงให้ผู้ชมได้สัมผัสได้ด้วยตา การสัมผัส การได้ยิน รวมไปถึงการดมกลิ่น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น
- 4) นิทรรศการสามารถกระตุ้นความสนใจที่แปลกใหม่ นำไปสู่การค้นหาความรู้จากแหล่ง วิชาการอื่น เพื่อนำไปทดลอง และปฏิบัติ
- 5) นิทรรศการสามารถช่วยส่งเสริมการแสดงออกระหว่างบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงการให้ ผู้เข้าชมได้ทดลองในสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายในนิทรรศการ เช่น การทดลองดมกลิ่นสินค้าที่นำมาจัด แสดงภายใน งาน เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

การรวบรวมข้อมูล

3.1 มรดกโลก UNESCO

3.1.1 ผู้อำนวยการใหญ่

ค.ศ. 1972 ที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก มีมติยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากเจตนาที่ว่าจะคุ้มครองมรดกโลกของเราไว้ เพื่อส่งมอบต่อไปให้กับอนุชนรุ่นหลัง การดำเนินการเรื่องนี้จะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นต้องเผยแพร่อนุสัญญานี้อย่างกว้างขวาง ให้ถึงประชาชนในแต่ละประเทศ ชุมชน และท้องถิ่นทั่วโลก โดยเฉพาะแต่ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ ประชาชนทุกคนคือผู้พิทักษ์มรดกโลกที่แท้จริง และอนุสัญญานี้คือเครื่องมือ ซึ่งจะช่วยคุ้มครองมรดกโลก เมื่อมรดกโลกต้องเผชิญการคุกคามจากภัยอันตรายต่าง ๆ

งานการสงวนรักษาและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของบรรพบุรุษ ได้ขยายขอบข่ายกว้างขวางกว่าการสงวนรักษาภูมิทัศน์และอนุสรณ์สถาน ไม่เพียงเท่านั้น การสงวนรักษามรดกโลกที่เป็นรูปธรรมยังมีส่วนช่วยสงวนรักษามรดกโลกที่เป็นนามธรรมและมรดกทางด้านจริยธรรมซึ่งนับว่ามีความสำคัญมากที่สุดด้วย ขณะที่พวกเรากำลังเตรียมตัวเข้าสู่สหัสวรรษที่ 3 นับเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างมากที่จะต้องส่งถ่ายค่านิยมทางจริยธรรมและค่านิยมด้านมนุษยชนนี้ไปให้ถึงเด็กและเยาวชนเพื่อที่พวกเขาและอนุชนรุ่นหลัง จะไม่ต้องเผชิญกับความเลวร้ายความอดอยาก สงคราม ความเสื่อมของสภาพสิ่งแวดล้อม และการสูญเสียศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิ่งนี้ปรากฏให้เห็นสื่อชุดการเรียนการสอนมรดกโลกซึ่งอยู่ต่อหน้าท่านในขณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคที่ว่าด้วยการสงวนรักษามรดกโลก นับเป็นความพยายามของยูเนสโกที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมทางสันติภาพ

บทบาทของครู ไม่ใช่เฉพาะครูที่ร่วมมือกับยูเนสโกโดยผ่านโครงการการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติเท่านั้นแต่รวมถึงครูโดยทั่ว ๆ ไปด้วย ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษามรดกโลก การมีส่วนร่วมของครูจะทำให้ยูเนสโกสามารถถ่ายทอดเนื้อหาจากอนุสัญญามรดกโลกไปยังเยาวชนนับล้านคนผู้ที่ทำหน้าที่ที่ตัดสินใจในระดับ นโยบายต่อไปในอนาคต ชุดการเรียนการสอนชุดนี้ จึงได้ออกแบบเพื่อกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการเรียนการสอนเรื่องการสงวนรักษามรดกโลก

การศึกษาเป็นความพยายามตลอดชีวิตที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ มือทั้งสอง และที่สำคัญที่สุด คือ หัวใจ ดังนั้นจึงตั้งชื่อชุดการเรียนการสอนนี้ว่า มรดกโลกในมือเยาวชน: รู้จัก ทวงแหวน และรักษา การสอนที่ดีที่สุดคือการสอนโดยการยกตัวอย่าง ชุดการเรียนการสอนนี้ จึงเป็นการเชิญชวนให้ครูจากสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับนักเรียนในรูปแบบของการเดินทางไปศึกษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติของโลกที่น่าตื่นตาตื่นใจ การเดินทางเช่นนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เยาวชนชื่นชมมรดกในอดีตเท่านั้น แต่ยังจะช่วยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สอนให้พวกเขาได้รู้จักวิธีการที่จะมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการอนุรักษ์มรดกเหล่านั้น ซึ่งการทำเช่นนั้นจะมีส่วนนำไปสู่นาครตที่ตึกว่าร่วมกัน

3.1.2 UNESCO คือ

เรามักจะนิยามความหมายของมรดกว่าเป็นสิ่งที่ตกทอดกันมาแต่อดีต ดำรงอยู่ร่วมกับเราในปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่เราจะส่งต่อไปให้แก่ชนรุ่นหลัง เพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้ ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับมรดกเหล่านี้ เมื่อเปิดดูความหมายในพจนานุกรม จะพบว่ามรดกหมายถึงสิ่งที่ได้รับสืบทอดกันมา (Shorter Oxford Dictionary)

1. สิ่งที่ได้รับหรืออาจจะได้รับสืบทอดกันมา
2. การสืบทอดหรือการรับช่วงต่อ ๆ กันมา
3. สิ่งที่ได้รับมาครอบครองโดยชอบธรรม
4. ส่วนที่ได้รับตกทอดมา

มรดกเป็นสถานที่และสิ่งของที่เรากำลังการเก็บรักษาไว้ สิ่งเหล่านี้ได้แก่สถานที่ทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ หรือแม้แต่สิ่งของต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อเรา เพราะเป็นสิ่งที่เราได้รับมาจากบรรพบุรุษ เป็นสิ่งที่สวยงาม มีความสำคัญอย่างเด่นชัด อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างและแหล่งกำเนิดของชีวิตและแรงบันดาลใจซึ่งไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนได้ ทั้งหมดนี้ ถือว่าเป็นทั้งมาตรฐาน แหล่งอ้างอิง และเอกลักษณ์ของเรา มรดกมักจะสะท้อนถึงชีวิตของบรรพบุรุษ และยังคงเหลือให้เห็นอยู่จนถึงทุกวันนี้ ก็เนื่องมาจากความพยายามที่จะสงวน รักษาไว้ให้เป็นพิเศษ

เป็นไปได้หรือไม่ที่ในท้องถิ่นของท่านไม่มีมรดกอยู่เลย ในกรณีนี้ให้ท่านลองนึกถึงสถานที่ที่ท่าน และนักเรียนอาศัยอยู่ มีอะไรบ้างที่เป็นตัวแทนของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต อะไรบ้างที่ควรสงวนรักษาไว้ อะไรบ้างที่สามารถทดแทนได้ และอะไรบ้างที่ไม่สามารถทดแทนได้

ในโลกนี้มีทั้งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ อาจพบเห็นสถานที่ทางโบราณคดีและสถานที่ที่เป็นสถาปัตยกรรมหินหลาย ๆ แห่งในท้องถิ่นของท่าน หรืออาจรู้จักโบสถ์ ศาสนสถานสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ หรือเมืองประวัติศาสตร์สิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ท่านอาจอาศัยอยู่บริเวณชายป่า หรือชายฝั่งอันงดงาม เราเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นมรดกทางธรรมชาติ และเป็นมรดกที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ (immovable heriage) คือ ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย ๆ สวมมรดกที่เป็นวัตถุต่าง ๆ เช่น เหยียด พันธ์ไม้ยืนนานาชนิด ภาพเขียน รูปปั้น หรือโบราณวัตถุทั้งหลาย จัดว่าเป็นมรดกที่เคลื่อนย้ายได้ (movable heriage) คือสามารถย้ายจากที่หนึ่งไป ยังอีกที่หนึ่งได้อย่างสะดวก

3.1.3 การกอบกู้มรดกโลก

ในทศวรรษ 1950 การตัดสินใจสร้างเขื่อนอัสวาน (Aswan Dam) ในประเทศอียิปต์ ทำให้ยูเนสโกพยายามกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวจากนานาประเทศเป็นครั้งแรกเพื่อรักษาสถานที่ที่เป็นมรดกสำคัญเอาไว้ จากสภาวะที่แม่น้ำไนล์ไหลท่วมทันหุบเขาอันเป็นที่ตั้งของสมบัติอันล้ำค่า แห่งอารยธรรมอียิปต์โบราณ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เช่น มหาวิหารอาบูซิมเบล (Abu Simbel temple) นั้น เป็นเหตุให้นานาชาติมีความห่วงใยอย่างมากต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และมีความตื่นตัวที่จะกระตุ้นให้ชาวโลก เร่งให้ความร่วมมือในการพิทักษ์มหาวิหารแห่งนี้ไว้ หลังจากที่รัฐบาลอียิปต์และซูดานได้ยื่นอุทธรณ์ต่อยูเนสโกแล้ว ยูเนสโกก็ได้เริ่มโครงการรณรงค์ระหว่างประเทศใน ค.ศ. 1959 เพื่อปกป้องมหาวิหารอาบูซิมเบลดังกล่าว ซึ่งในรอบ 18 ปีแห่งการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์อันเร่งด่วนนี้มีประเทศต่าง ๆ ประมาณ 50 ประเทศร่วมให้การสนับสนุน โดยบริจาคเงินรวมทั้งสิ้น 80 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ต้องขอบคุณวิศวกรรมสมัยใหม่ ที่ทำให้สามารถรื้อถอนโครงสร้างของวิหารหลายๆ แห่งในเกาะไฟลี (Philae) โดยยกหินแต่ละก้อนออก แล้วนำกลับมาสร้างใหม่บนเกาะอะจิลเกีย (Agilkia) ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน และเป็นบริเวณที่น้ำจากแม่น้ำไนล์ท่วมไม่ถึง ในการย้ายโบราณสถานต่าง ๆ ไปบนเกาะนี้ จำเป็นต้องระเบิดหินออก แล้วจึงนำหินก้อนใหญ่ๆ ที่รื้อจากวิหารเหล่านี้มาวางลงไปตามตำแหน่งของมันได้ โดยจะต้องเคลื่อนย้ายหินทั้งหมดประมาณ 40,000 ก้อน แต่ละก้อนมีน้ำหนักอยู่ระหว่างครึ่งตัน ถึง 12 ตัน และในการเคลื่อนย้ายนั้น จะใส่หมายเลขกำกับลงในหิน แต่ละก้อน เพื่อให้แน่ใจว่าเมื่อนำไปวางในสถานที่แห่งใหม่แล้ว หินแต่ละก้อนจะอยู่ในตำแหน่งเดิมที่ถูกต้อง

เนื่องจากการสร้างเขื่อนอัสวันจะส่งผลให้มหาวิหารอาบูซิมเบลทั้งหมดจมอยู่ใต้น้ำ ดังนั้นการแยกชิ้นส่วนและเคลื่อนย้ายโบราณสถานเหล่านี้ จึงเป็นหนทางเดียวที่จะช่วยให้มหาวิหารแห่งนี้คงอยู่ได้ (นี่คือตัวอย่างหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมที่เรามักจะคิดว่าเป็นมรดกที่เคลื่อนย้ายไม่ได้) ปัจจุบัน นักอนุรักษ์มรดกทั่วโลกมองว่าการเคลื่อนย้ายโบราณสถานต่าง ๆ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมไปไว้ยังอีกที่หนึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ นอกเสียจากว่าจะเป็หนทางสุดท้ายจริง ๆ ดังเช่น ในกรณีของมหาวิหารอาบูซิมเบลแห่งนี้

การรณรงค์เพื่อรักษามหาวิหารอาบูซิมเบลนี้แสดงให้เห็นว่ายังมีสถานที่หลายแห่งในโลกที่มีคุณค่าโดดเด่นเป็นสากล จนทำให้มีคนหลายๆ กลุ่มให้ความสำคัญและคำนึงถึง แม้ว่าพวกเขาจะอาศัยอยู่ห่างไกลจากสถานที่เหล่านั้นก็ตาม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมรับผิดชอบและความสมัครสมานสามัคคีของประเทศต่าง ๆ ในการอนุรักษ์มรดกเหล่านี้ไว้ความสำเร็จของการรณรงค์ในครั้งนี้ ส่งผลให้มีการรณรงค์เพื่อพิทักษ์มรดกในหลายๆ ประเทศตามมา เช่น การรณรงค์ของเมืองเวนิสในประเทศอิตาลี เมืองโมเฮนโจดาโอ (Mohenjo-Daro) ในประเทศปากีสถาน และวัดบุโรพุทโธ (Borobudur Temple) ในประเทศอินโดนีเซีย ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งเท่านั้น โดยที่โครงการรณรงค์ในบางแห่งกำลังอยู่ระหว่างดำเนินการอย่างไม่หยุดยั้ง ดังในกรณีของโครงการรณรงค์เพื่อพิทักษ์รักษามรดกนานาชาติที่นครวัด (Angkor) ในประเทศกัมพูชา เป็นต้น

3.2 การค้นพบเมืองโบราณศรีเทพ

3.2.1 อาณาจักรทวารวดี

ความเป็นมาของอาณาจักรทวารวดี เมื่อประมาณ 80 กว่าปีมาแล้วสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงใช้คำว่า " ทวารวดี" (Dvaravati) มาใช้กำหนดอายุโบราณวัตถุ โบราณสถาน ซึ่งได้รับอิทธิพลของอินเดียหลายสมัย แต่อิทธิพลอินเดียเห็นได้ชัดในศิลปะกลุ่มนี้คือศิลปะสมัยราชวงศ์ปะเตกเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(Gupta) อายุราวพุทธศตวรรษที่ 10 - 11 และสกุลศิลปะ สมัยหลังคุปตะ (Post Gupta) อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 - 13 ตลอดจนถึงศิลปะแบบปาละ-เสนะ (Pala-Sena) อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 14 - 17 มาสร้างสรรคงานทางด้านศิลปะที่เรียกว่า ศิลปะทวารวดีแถบที่ราบลุ่มภาคกลางขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 - 16 (กรมศิลปากร 2509 : 23 - 25)

คำว่า "ทวารวดี" ที่นำมาใช้เรียกชื่อศิลปกรรมดังกล่าวซึ่งพบทางภาคกลางนั้นได้พบว่ามีการใช้คำนี้จากเอกสารต่าง ๆ คือ จากจดหมายเหตุจีนในพุทธศตวรรษที่ 12 ที่เขียนโดยภิกษุจีนเขียนจึงเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่าโต-โล-โป-ติ (To-Lo-Po-Ti) ราว พ.ศ. 1170 - 1152 บันทึกทางพงศาวดารของจีนราชวงศ์ถัง ฉบับเก่าที่เรียกว่า จิวกั๋งซุย (นลินี เหมนิธิ 2514 : 6 - 7 ได้อ้างถึงประเทศหนึ่งชื่อ "ต้อเหอหลอ" มีอาณาเขตทางทิศตะวันตก จดทะเลใหญ่ ทางทิศใต้มีอาณาเขตจด แคว้น พัน- พัน (Pan-Pan) ทงทิศตะวันออกมีพื้นที่จดอาณาจักรเจนละ พื้นที่ดังกล่าวคือพื้นที่แถบที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทยในปัจจุบัน และจากข้อความในบันทึกของหลวงจีนเงิ่ง ปลายพุทธศตวรรษที่ 12 ได้กล่าวถึงอาณาจักร ตู-เหอ-ปอ-ติ ซึ่งตามสถานที่ตั้งที่กล่าวถึงนั้นตรงกับพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบันเช่นกัน ส่วนศิลาจารึกของพระเจ้าราชนวรมันที่ 2 พ.ศ. 1496 มีข้อความดังนี้ "ส่วนบรรพบุรุษอีกคนหนึ่งชื่อว่าวป อุเปนทร (Vap Upendra) ก็ได้รับพระบรมราชโองการให้ครองนครทวารวดี แต่ในจารึกหลักนี้ไม่ได้บอกตำแหน่งที่ตั้งของทวารวดีแน่นอน สำหรับจารึกบนแผ่นทองแดงพบที่ เมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะของอักษรคล้ายแบบตัวอักษรขอมโบราณ ภาษาสันสกฤต มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ปรากฏนามของพระมหากษัตริย์ ในคำจารึก 2 พระองค์คือ พระเจ้าหรรษาวรมัน และพระเจ้าอโศกนวรมัน (นิติพันธุ์ ศิริทรัพย์ 2524 : 3)

คำสันนิษฐานของนักวิชาการบางท่านที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น นายแซมมวลบีล (Samuel Beal) เมื่อ พ.ศ. 2427 เป็นคนแรกที่กล่าวคำว่า อาณาจักร โต-โล-โป-ติ อยู่ในดินแดน ประเทศไทยในปัจจุบัน ลูเน็ต เดอลาจองกีแยร์ (Lunet de Lajanquiere) เมื่อ พ.ศ. 2452 ได้รายงานเกี่ยวกับการค้นคว้าทางวิชาการ คือ วิชาโบราณคดี ในประเทศไทยเรียกชื่อของศิลปะที่พบในแถบภาคกลางว่า กลุ่มซึ่งมีอิทธิพลอินเดีย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ในหนังสือเมื่อ พ.ศ. 2469 เรื่อง ตำนานพุทธเจดีย์สยาม ทรงกล่าวถึงอาณาจักรทวารวดีว่า เป็นอาณาจักรแรกในดินแดนที่เป็นประเทศไทย ถึงกระนั้นชื่อของอาณาจักร กลุ่มของอิทธิพลอินเดีย ที่เรียกว่าทวารวดี เป็นแต่เพียงคำสันนิษฐานโดยเทียบเคียงมาจากคำที่จีนเรียกว่า "โต-โล-โป-ติ" (วินัย พงศ์ศรีเพียร 2543 : 47 - 48)

ในปี พ.ศ. 2486 มีผู้ขุดพบหม้อดินเผา ข้างในมีเหรียญเงิน มีคำจารึกอยู่ 2 เหรียญ โดยบังเอิญข้อความที่จารึกเป็นภาษาสันสกฤต ตัวอักษรที่จารึกอยู่ในสมัยปลลวะ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ เป็นผู้อ่านมีข้อความว่า "ศรีทวารวดี" และปัจจุบันได้พบเหรียญลักษณะคล้ายกันที่อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 1 เหรียญ ตลอดจนพบที่ อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรีอีก 1 เหรียญ ดังนั้นคำว่า โต-โล-โป-ติ จึงน่าจะตรงกับคำว่า ทวารวดี จริง (นลินี เหมนิธิ 2514 : 2- 3)

สมัยทวารวดี สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบัญญัติขึ้นนั้นได้พิจารณา ลักษณะของกลุ่มประติมากรรม ซึ่งพบเป็นส่วนใหญ่ที่นครปฐม ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ให้ชื่อประติมากรรมกลุ่มนี้ว่า "ทวารวดี" โดยถอดคำว่า โต-โล-โป-ติ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันจากจดหมายเหตุจีนว่าเป็นเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาณาจักรที่รุ่งเรืองอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 12 ตั้งอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่งระหว่างศรีเกษตรกับอศานปุระ ยิ่งกว่านั้นยังได้พบประติมากรรมแบบทวารวดีที่พบในเมืองลพบุรี และรอบ ๆ เมืองลพบุรี เมืองนี้อาจเป็นเมืองที่เรียกว่าลาปุระ ซึ่งมีคำจารึกชื่อนี้อยู่บนเหรียญที่ค้นพบ (นิติพันธ์ ศิริทรัพย์ 2524 : 9)

3.2.2 สถาปัตยกรรมทวารวดี

สถาปัตยกรรมสมัยทวารวดีจากรูปทรงที่ได้พบเห็นตามพระพิมพ์ และซากอาคารที่เหลืออยู่มีลักษณะเป็นเจดีย์ยอดแหลม มีฐานสูง โดยรอบฐานมีเจดีย์ขนาดเล็ก ส่องค้อยู่มุม และมีภาพปูนปั้นประดับอยู่โดยรอบตลอดจนมีเจดีย์อีกแบบหนึ่งที่ประดับตกแต่งมาก เป็นเจดีย์เหลี่ยม แบบสี่เหลี่ยมซ้อนเป็นชั้น ๆ ได้ห้าชั้น แต่ละด้านมีพระพุทธรูปประดับ เช่น เจดีย์วัดกุฎัด จังหวัดลำพูน ศาสนสถานใหญ่ที่สุดเท่าที่พบคือสถูปที่วัดพระเมรุ จังหวัดนครปฐม สร้างเป็นซุ้มคูหา 4 คูหา ภายในคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปปางประทานพรสิ่งต่างๆละซุ้ม สถูปนี้มีระเบียงล้อมรอบ ลักษณะเป็นแบบเดียวกับ อานันทเจดีย์ เมืองพุกาม ประเทศพม่า (ศักดิ์ชัย สายสิงห์ 2547 : 108-109)

จากหลักฐานที่พบส่วนใหญ่เป็นศาสนสถาน พบเหลือแต่ซากและส่วนฐานของอาคารเท่านั้น ส่วนยอดมักหักพังไปหมด ตัวอาคารใช้อิฐเป็นส่วนประกอบในการสร้าง ก่ออิฐสอดด้วยดิน ซึ่งเป็นดินเหนียวดิบ ผนัง และส่วนฐานอาคารมักตกแต่งด้วยลวดลายประดับที่ทำจากปูนปั้น หรือดินเผา ส่วนฐานพบมีการใช้ศิลาแลงร่วมอยู่ด้วยในส่วนที่เป็นฐานรับน้ำหนัก จากการศึกษาสถาปัตยกรรมในสมัยทวารวดี เราอาจจำแนกศาสนสถานได้อย่างกว้าง ๆ ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ศาสนสถานกลางแจ้ง พบโดยทั่วไปทุกเมืองโบราณในสมัยทวารวดี จากหลักฐานที่ค้นพบจากแผนผังของซากอาคารในสมัยทวารวดี สามารถแบ่งอย่างกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เจดีย์ ที่มีผังเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ที่สำคัญในสมัยทวารวดี ได้แก่ เจดีย์จุลประโทน (จังหวัดนครปฐม) เจดีย์วัดพระเมรุ (จังหวัดนครปฐม)
2. วิหาร เป็นอาคารที่มีผังเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า เช่น วัดโฆลงสุวรรณคีรี เมืองกุบัว (จังหวัดราชบุรี) เมืองโบราณพงตึก (อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี) และ เขาค้างใน เมืองศรีเทพ (จังหวัดเพชรบูรณ์)

ภาพที่ 3.1 เขาค้างใน เมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

2) ศาสนสถานในถ้ำ ในวัฒนธรรมทวารวดี พบ การใช้เป็นศาสนสถานด้วยเช่นกัน เช่น บริเวณเขาสูง (จังหวัดราชบุรี ถ้ำพระโพธิสัตว์ (ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี) ถ้ำมอรัตน์ เมืองศรีเทพ (จังหวัดเพชรบูรณ์ ถ้ำคูหาสวรรค์ (อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี)

3.2.3 รูปแบบเมืองโบราณสมัยทวารวดี

จากการสำรวจทางโบราณคดีที่ผ่านมาได้พบหลักฐานแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดีประมาณ 106 แหล่งราว 70 แหล่ง อยู่ในเขตที่ราบลุ่มภาคกลางตามลำน้ำเจ้าพระยาและภาคตะวันออก ส่วนที่เหลืออยู่ในภาคอีสานประมาณ 30 แหล่ง นอกจากนั้นอยู่ในเขตภาคเหนือ 2 - 3 แหล่ง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มใกล้ลำน้ำสำคัญ สามารถติดต่อกับชุมชนอื่นได้สะดวก โดยเริ่มจากบริเวณเมืองท่าใกล้ชายฝั่งทะเลหรือตามเส้นทางการค้าในสมัยโบราณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.4 แผนผังของเมืองโบราณ

เมืองโบราณสมัยทวารวดีไม่มีแผนผังที่ตายตัว แต่ที่พบโดยทั่วไปนั้นจะมีลักษณะเป็นรูปทรงเลขาคณิต ตั้งแต่รูปวงกลม วงรี หรือเกือบจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ ตัวเมืองมักจะตั้งอยู่บริเวณลำแม่น้ำ โดยมีด้านหนึ่งของตัวเมืองอยู่ติดกับลำน้ำ มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ สำหรับการสร้างคูน้ำกั้นดินนั้นสันนิษฐานว่าคงสร้างขึ้นเพื่อป้องกันอุทกภัย สาธารณูปโภค และใช้ป้องกันข้าศึก ส่วนการตั้งบ้านเรือนนั้น ไม่พบหลักฐานที่เป็นตัวอาคาร สำหรับอยู่อาศัย แต่จะพบซากของโบราณสถาน ฐานเจดีย์ ฐานอาคารขนาดเล็กก่อด้วยอิฐ ซึ่งพบทั้งในเขตกำแพงเมืองและเขตนอกกำแพงเมือง

ภาพที่ 3.2 แผนผังเมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

3.3 การแต่งกายยุคทวารวดี

จากการพิจารณารูปปั้นต่าง ๆ ทั้งรูปจำหลัก รูปปั้นดินเผา ปูนปั้น ลักษณะคนสมัยทวารวดีคงมีหน้ากลมและเหลี่ยม ริมฝีปากหนา หัวคิ้วส่วนมากโค้ง จนเข้าทางสันจมูก ผมมีชนิดหยิก และเหยียดตรง การไว้ทรงผมมีทรงแปลกๆ สวมต่างหู เป็นตุ้มกลมห่วงใหญ่ วัสดุที่ใช้ทำเป็นติบูก เงิน ทอง บางคนสวมสร้อยคอเป็นห่วงกลม มีการสวมลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินสีต่าง ๆ ห้อยนุ่งผ้าชนิดจีบหน้า แต่จีบไม่มาก ชายนุ่งโจงกระเบน หรือนุ่งแบบจีบหน้าอย่างยาวมีสายคาดเอว (นลินี เหมนิธิ 2514:6-8)

เครื่องประดับอื่น ๆ ได้แก่ แหวน กำไลมือ กำไลข้อเท้า มีการทอผ้า เพราะได้พบที่ปั้นด้าย ที่เรียกว่า แวดินเผา โดยทั่วไปคนชาวทวารวดีมีการติดต่อค้าขายไปมาหาสู่กันทั้งทางบก และทางน้ำ โดยได้พบรูปปูนปั้นรูปเรือ รูปช้าง รูปม้า (นลินี เหมนิธิ 2514 : 5 - 6 สิ่งของเครื่องใช้ที่พบมากที่สุดมีลักษณะสี่เหลี่ยม มีฐานมีลูกบิดทำด้วยหิน มีลักษณะกลมเป็นแท่งยาว อาจจะได้ใช้บดเพียงอย่างเดียวแต่บดแบ่งทำอาหารหม้อดินเผาที่มีทั้งชนิดเนื้อบางและเนื้อหนา (เสนอ นิลเดช 2516:4-5)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพราะเหตุใดอาณาจักรทวารวดีซึ่งเป็นอาณาจักรโบราณในภาคกลางประเทศไทย ราว ๆ พุทธศตวรรษที่ 11-16 จึงได้มีลูกปัดแก้วหลากหลายชนิดอันสวยงามงดงาม เช่นนี้ จะว่าไปแล้ว การพลิกมองลูกปัดไปมา (technological analysis) จะเห็นถึงร่องรอย ของเทคโนโลยีในสมัยยุคหิน เช่น การเจาะรู ของลูกปัดที่เอียงไม่เท่ากัน มีรูที่ไม่สม่ำเสมอ อันแสดงถึง “ภูมิปัญญา” ของคนในสมัยก่อน ในการเจาะรู การควบคุมความร้อนในการหลอมลูกปัดขึ้นมา การควบคุมรูปร่าง สี สัน ความหนักของแก้วในการรังสรรค์รูปร่างลวดลาย เส้นสีที่สวยงามและทรงคุณค่า

แต่ทว่าลูกปัดแก้วหรือหินในยุคใหม่ที่พบเห็นดาษดื่นในปัจจุบัน จะมีรูที่พิถีพิถัน หรือ มีรูที่ทำขึ้นสม่ำเสมอโดยทั่วกัน ทำให้ผู้เชี่ยวชาญรู้สึกรู้ว่า คุณค่า และพลังของลูกปัดที่ถ่ายทอดลงบนชิ้นงาน ถูกลดทอนความสำคัญลง อันเนื่องมาจากผลพวงของการปฏิวัติ อุตสาหกรรมตั้งแต่ หลังพุทธศตวรรษที่ 23 เป็นต้นมา อันแสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากโครงสร้างทางสังคม รวมไปถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคม ความเชื่อ และการมอง “วัตถุ” ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคสมัยทำให้เกิดการเปรียบเทียบ หรือการตั้งขมขม ลูกปัดโบราณ หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สมาชิกพยายามจะมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของเจ้าของลูกปัด ว่า “แท้” หรือ “เทียม” นั้นแสดงให้เห็นถึงความคลาสสิก ของลูกปัดโบราณที่ยังคงความนิยมไม่เสื่อมคลาย

สิ่งเหล่านี้ทำให้นักไปถึงอารยธรรมโบราณของสังคมและวัฒนธรรมในสมัยนั้น ว่าเหตุใด คนโบราณจึงสรรสร้างลูกปัดที่ทำจากหินหรือแก้วขึ้นมา บางทีอาจจะมีการหน้าที่ (functions) ของวัตถุที่แฝงมากับการประดิษฐ์ลูกปัดก็เป็นได้ประการแรกคือ ลูกปัด จะเป็น “สัญญาณ” (signs) ที่แสดงถึงการจัดช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification) เนื่องจากลูกปัดเป็นเครื่องประดับอันบ่งบอกถึงรสนิยม อันแสดงให้เห็นถึงการแบ่งชนชั้นวรรณะ ทางสังคม ดังเช่นแนวคิดของ Kingsley Davis และ Wilbert Moore ที่ได้เสนอแนวคิดของพวกเขาในเรื่องการจัดช่วงชั้นทางสังคม และตำแหน่งทางสังคม (social position) ผู้เขียนคิดว่า การที่ลูกปัดได้รับความนิยมในสมัยโบราณกาล เพราะเนื่องด้วยมันสามารถที่จะสื่อถึงความมั่งคั่ง ยศถาบรรดาศักดิ์ ของผู้สวมใส่ (personal prestige/elite adornment) อันน่าจะได้รับอิทธิพลแนวคิด ความศรัทธา และความเชื่อสืบทอดมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยได้รับวัฒนธรรมนี้จากชาวอินเดีย และความนิยมมีต่อเนื่องมาในสมัยของอาณาจักรทวารวดี ที่กล่าวกันว่าเป็นอาณาจักรที่อยู่ระหว่างศรีเกษตร (ประเทศพม่า) และอิตานปุระ (ประเทศกัมพูชา) อันมีศูนย์กลางอยู่แถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ลูกปัดใช้เป็นสิ่งของเช่นสรวยตามหลุมศพของเจ้า

ขุนมูลนายทั้งที่พบในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ในแถบลพบุรีที่มีลูกปัดแก้วร้อยเรียงกันโดยมีอุษะ หรือจี้ตรงกลาง เป็นหินอาเกตหรือคานะเลียน หรือที่เรียกว่า “พิม” (มีที่มาจากรูปร่างที่คล้ายกับพิมทอผ้า) ที่ทำขึ้นอย่างพิถีพิถัน (high-quality) อันแสดงให้เห็นถึงชนชั้นวรรณะของผู้ตาย ได้อย่างชัดเจน โดยเชื่อว่าศพที่สวมใส่ลูกปัดลักษณะดังกล่าวจะเป็นผู้ที่มาจากชนชั้นสูง เป็นต้น

ประการที่สอง “ลูกปัด” ยังมีการหน้าที่อีกประการที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญนี้ไปถึงการ “ปรากฏตัวของวัตถุ” (the emergence of the object) ที่ผ่านเรื่องราวมากมาย เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมในมิติของเศรษฐกิจ โดยการ “เปิดประตูทางการค้า” ของดินแดนต่าง ๆ ในสมัยโบราณ เช่น การเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลเพื่อการแสวงหาลูกปัดแก้วโมเสค (mosaic glass beads) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural exchange) นี้เป็นเอกสารที่สว่นไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

diffusion) หรือการหิบบีมวัตถุทางวัฒนธรรม ทั้งของซีกโลกตะวันตกและตะวันออก การแลกเปลี่ยนสินค้า ก่อให้เกิด “กระแสความนิยมในวัตถุ” (the popularity of the object) ของผู้สวมใส่หรือผู้ได้ครอบครอง โดยปัจจัยเหล่านี้ ถือเป็นจุดกระตุ้น ให้เกิด “อุตสาหกรรมการผลิต” เครื่องประดับในยุคอดีตถึงปัจจุบัน ถือเป็น การแพร่หลายของแฟชั่นลูกปัด (stone/glass bead fashion) ที่แสดงให้เห็นถึง ร่องรอยของอารยธรรมของมนุษย์ ที่สืบทอดกันมาเป็นอย่างดี

ประการสุดท้าย ลูกปัด ทำให้รู้สึกถึง “พลังอันลึกลับ” ขณะที่กำลังพิจารณาใน รูปทรง สี สัน ลวดลาย พร้อม ๆ กับรู้สึกขนลุก ด้วยแรงศรัทธาทุกครั้งเวลาที่เห็น เช่น การจ้องมอง ลูกปัด “มนต์ตา” ที่เป็น รูปตาปีศาจ (evil eyes) ที่มีคติความเชื่อที่สามารถขับไล่สิ่งชั่วร้าย และมีพลังในการปกป้องคุ้มครองผู้สวมใส่ ความรู้สึกที่ได้จากประสบการณ์แบบนี้ เช่นนี้อาจจะเป็นเพราะ การถ่ายทอดของมวลพลังที่เกี่ยวกับการหน้าที่ ของลูกปัดที่แฝงไว้ด้วย moral consciousness หรือ สำนึกร่วมในคุณค่าทางจิตใจของวัตถุ ในการยึดโยงคนใน สังคมผ่านความเชื่อเหล่านั้น เพื่อให้สังคมสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้จากแรงศรัทธาในลูกปัด และความ ตั้งใจในการทำลูกปัดของคนโบราณที่ทำให้สังคมมีแรงยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ในมิติที่สะท้อนถึงความเชื่อ การนับ ถือผี สางเทวดา หรือพิธีกรรมต่าง ๆ ที่แฝงมาในคุณค่าทางศิลปะของลูกปัดทวารวดีอันเลื่องชื่อในปัจจุบัน ที่ นับวันคุณค่าจะทวีขึ้นจนกลายเป็นวัตถุ ที่หายาก และมีราคาแพงขึ้น ตามกาลเวลา กลายมาเป็นของสะสมของ ผู้หลงใหลคลั่งไคล้ของ นักแสวงหาโชค หรือนักสะสมของโบราณในปัจจุบันจนถึงขนาดมีการว่าจ้างชาวบ้านให้ ชุดค้น หรือ “ล่าสมบัติ” ในแถบบริเวณที่เชื่อว่าจะมีลูกปัดเหล่านี้อยู่ ภายใต้ท้องฟ้าอันเต็มไปด้วยแสงสีเสียง และภาวะความทันสมัย ที่เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ที่มาพร้อม ๆ กับการปริวรรตเงินตราในธุรกิจการค้าลูกปัด จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น จะเห็นได้ว่าจากลูกปัดแก้วหรือหินที่ทรงคุณค่า และอาณาภาพ ในความ เชื่อ ความศรัทธาของผู้คนในอดีตกาล การรับรู้ ในวัตถุได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงของ กาลเวลาจากวัตถุ โบราณ กลายมาเป็น วัตถุที่แฝงด้วยอำนาจของทุนนิยม ที่ทำให้ผู้คน หลงใหล (fetish) ไปกับคุณค่า (value) เกียรติภูมิ (prestige) และความเชื่อที่ยังคงสืบทอดต่อ ๆ กันมาใน บทบาท ของวัตถุอันทรงคุณค่า และมูลค่า จวบจนปัจจุบัน (จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต)

3.4 ภาษา และการสื่อสารแบบทวารวดี

มีการติดต่อกับชาวต่างชาติต่างภาษา ซึ่งศึกษาได้จากหน้าตาและเครื่องแต่งกายที่บอกได้ว่าไม่ใช่ชาว ท้องถิ่น เช่น การ โปกผ้า มีหมวดเครา เช่น ภาพสลักนูนต่ำพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาพบที่ จ.นครปฐม แสดง ให้เห็นถึงกลุ่มของเดียรีถีย์ และกลุ่มปัญจวัคคีย์ที่ซึ่งไม่ได้บวช โดยมีหมวดเครา และโปกผ้าแบบชาวอินเดีย หรือ ภาพพ่อค้าชาวต่างชาติที่พบหลักฐานเป็นภาพบุคคลทั้งดินเผา และปูนปั้นแสดงลักษณะของหน้าตาชาว อาหรับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.1 ภาษามอญ

ก่อนหน้านี้มีข้อถกเถียงกันมานานเกี่ยวกับมอญในทวารวดี บ้างก็ว่ากลุ่มคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมทวารวดีคือ “มอญ” เนื่องจากพบจารึกภาษามอญเป็นจำนวนมาก ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็แย้งว่าภาษามอญในจารึกเป็นภาษาทางศาสนาเช่นเดียวกับภาษาบาลี และสันสกฤต มิใช่ภาษาของคนพื้นถิ่น

ในช่วงสมัยทวารวดีระยะเวลาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 - 17 หรือประมาณ 900 - 1,400 ปีมาแล้ว ได้ค้นพบศิลาจารึกทั้งหมด 98 หลัก จารึกส่วนมากเป็นภาษามอญ จำนวน 43 หลัก รองลงมาเป็นภาษาบาลี 28 หลัก และสันสกฤตจำนวน 27 หลัก สำหรับเนื้อหาในคำจารึกนั้นภาษาบาลีจะจารึกคาถาในพุทธศาสนาเท่านั้น เช่น คาถาเย ธมฺมา และคาถาพุทธอุทาน ส่วนภาษามอญโบราณและภาษาสันสกฤตใช้ประกาศกิจกรรมการทำบุญ แต่ต่างกันตรงที่ภาษาสันสกฤตมักเป็นประกาศของกษัตริย์และชนชั้นสูง แต่ภาษามอญโบราณใช้กับชนชั้นสูงจนถึงคนสามัญ (นพชัย แดงดีเลิศ, 2542:30-31)

การพบจารึกภาษามอญเป็นจำนวนมากจึงนำมาสู่แนวคิดที่ว่าชนชาติมอญนั้นเป็นพลเมืองของอาณาจักรทวารวดี แต่ก็มีฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าว และไม่เชื่อว่ากลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญจะเป็นคนที่มีเชื้อชาติหรือชนชาติมอญ โดยมีคำอธิบายว่าภาษามอญได้ถูกนำเข้ามาพร้อมกับภาษาบาลีและสันสกฤตซึ่งบันทึกเรื่องราวทางศาสนาผ่านเข้ามายังอาณาจักรมอญในประเทศพม่าก่อนแล้วจึงเข้ามายังทวารวดี กลุ่มคนที่อยู่ในอาณาจักรทวารวดีไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดก็แล้วแต่ย่อมจะยอมรับเอาศาสนาและภาษามอญไว้ด้วย นั่นหมายความว่าผู้คนที่อยู่ในทวารวดียังกล้าหลังไม่สามารถคิดค้นตัวเขียนแทนเสียงของตนได้จึงต้องรับภาษามอญ ภาษาบาลี และสันสกฤตจากภายนอกทั้งหมด (ชูชีพ เบียดนอก, 2528:38)

เขมร (Mon -Khmer) ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับตระกูลภาษามุนดา (Munda) ของเผ่ามองโกลอยด์สาขาหนึ่งที่อพยพมาจากแถบเทือกเขาหิมาลัยและอพยพเข้าไปในอินเดียบริเวณแคว้นพิหารและแคว้นอัสสัม และชนเผ่านี้เป็นบรรพบุรุษของชนชาติที่พูดภาษามุนดา ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มภาษามอญ-เขมร คือ ชาวพิหาร ชาวยะไข่ ชาวอัสสัม และชนชาติในอิระวดีจนถึงแหลมทอง (ผาสุก อินทรารุช, 2548:85-86)

เมื่อกล่าวดังนี้ ภาษามอญโบราณในจารึก จึงเป็นภาษาของผู้คนในอินเดียตลอดจนผู้คนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด ซึ่งไม่ใช่ของมอญอย่างเดียว ดังนั้นกลุ่มคนที่ใช้ภาษามอญในทวารวดีนั้นจึงไม่ใช่คนมอญ ตลอดจนมีการวิเคราะห์ต่อมาว่า ภาษามอญโบราณนั้น จัดอยู่กลุ่มภาษามอญ

ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคนที่เรียกตัวเองว่า “มอญ” ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยหรือชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า ก็พยายามยึดโยงสำนึกของกลุ่มตนกับความเป็นรากเหง้าอันเก่าแก่ของ “ทวารวดี” เพื่อสร้างตัวตนบนพื้นที่ที่มีรัฐชาติสมัยใหม่กำกับอยู่โดยเฉพาะในดินแดนประเทศไทย ท้ายที่สุดแล้วอะไรอยู่เบื้องหลังของข้อโต้แย้งดังกล่าว และมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดต่อการค้นหาหรือการพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นแค่เพียงการสร้างตัวตนของกลุ่มคนที่หลากหลายภายใต้คำว่า “คนไทย” เท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.2 อักษรปัลลวะ

ระหว่างการปกครองของราชวงศ์ปัลลวะ นักบวช, พระ, วิญญูชนและพ่อค้าวาณิช ได้นำอักษรไปเผยแพร่ยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ราชวงศ์ปัลลวะพัฒนาอักษรปัลลวะโดยมีพื้นฐานมาจากอักษรทมิฬ-พราหมี ลักษณะของอักษรที่พัฒนาขึ้นทำให้สามารถถ่ายทอดเสียงพยัญชนะได้ตรงและครบถ้วน อักษรที่คล้ายคลึงกับอักษรปัลลวะพบได้ในระบบการเขียนของ ราชวงศ์จาลุกยะ, ราชวงศ์กัมปะ, เมืองเวงคี ในสมัยของราชวงศ์ อานธรอิกชวากู รูปแบบของอักษรพราหมีถูกนำมาปรับปรุงจนมีความแตกต่างกันเล็กน้อยใน อักษรของ ราชวงศ์โจฬะ, ราชวงศ์ป็นทยะ และ ราชวงศ์เจอร์ระ อักษรปัลลวะเป็นกระบวนการพัฒนาจากอักษรพราหมีแรกสุดที่สำคัญในอินเดีย มีความระมัดระวังในการรวมเส้นโค้งและมุมเหลี่ยมและเพิ่มเติมรูปแบบของตัวอักษร ซึ่งเหมาะสำหรับจารึกเรื่องราวทั่วไปและเรื่องศาสนา อักษร กัมปะ-ปัลลวะ พัฒนาต่อมาเป็นรูปแบบเบื้องต้นของ อักษรกันนาดา และอักษรเตลูกู ซึ่งตัวอักษรมีความโค้งมนขึ้นและเขียนเชื่อมต่อเนื่องกัน เนื่องจากนำไปใช้จารบบนใบปาล์มและเขียนบนกระดาศ

อักษรหลังปัลลวะ : พุทธศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๔

ก	ข	ค	ฅ	ฉ	ง
จ	ฉ	ช	ฌ	ญ	
ฎ	ฏ	ฑ	ฒ	ณ	
ด	ถ	ด	ต	ธ	น
ป	พ	ฟ	ภ	ม	
ย	ร	ล	ว	ศ	
ษ	ส	ห	อ		

ตารางที่ ๑: พยัญชนะ

ที่มา: กรรณิการ์ วัฒนเกษม, "พัฒนาการของอักษรโบราณในประเทศไทย",
ใน *สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร,
๒๕๕๒), หน้า ๓๕๗.

ภาพที่ 3.3 อักษรหลังปัลลวะ : พุทธศตวรรษที่ 13 -14

อักษรปัลลวะเป็นอักษรชนิดแรกที่แพร่เข้ามาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเป็นอักษรต้นแบบของ อักษรมอญโบราณ อักษรขอมโบราณ และอักษรกวิ ซึ่งอักษรทั้งสามเป็นอักษรต้นแบบให้กับอักษรเกือบทั้งหมดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเวลาต่อมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.4 จารึกเยธมมา เมืองศรีเทพ พบที่เมืองศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

จารึกเยธมมา เมืองศรีเทพ " พบที่เมืองศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นจารึกหลักธรรมคาถาเยธมมาฯ ใช้ตัวอักษรปัลลวะ ภายบาลี จารึก " (กรมศิลปากร : 42)

บนแผ่นศิลาสีเหลี่ยม มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12 จารึกหลักธรรมคาถาเยธมมาฯ นั้น พบเป็นส่วนมากในเมืองโบราณสมัยทวารวดีหลายแห่งทั้งในภาคกลางและภูมิภาคอื่น ๆ ถือเป็นหลักธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่แพร่หลายมากที่สุด ในสมัยทวารวดี

คำจารึก

เย ธมมา เหตุปภวา
 เยสึ เหน้ ตถาคโต อาห
 เต สยจ โย นิโรโธ
 เอวံ วาที มหาสมโณ ฯ

คำแปล

พระมหาสมณเจ้าทรงมีพระวาทะอย่างนี้ คือ
 ตรัสธรรมที่มีเหตุเป็นแดนเกิด
 อนึ่ง ตรัสเหตุของธรรมเหล่านั้น
 ตรัสความดับของธรรมเหล่านั้น
 และตรัสอุบายเป็นเหตุดับ (ของธรรมเหล่านั้น)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.3 ภาษาญฮูกร

ภาษาญฮูกร เป็นภาษาที่อยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญ – เขมร สาขาย่อยโมนิก มีความใกล้เคียงกับภาษามอญซึ่งอยู่ในสาขาเดียวกัน นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ได้แก่ ซอโต และ ดิฟฟลอด พบว่าภาษาญฮูกรที่พูดกันในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับภาษามอญโบราณที่ปรากฏอยู่ในจารึกสมัยทวารวดีที่ค้นพบในประเทศไทยเป็นอย่างมากจนเรียกได้ว่าเป็นภาษาเดียวกัน เนื่องจากนักวิชาการเชื่อว่าภาษามอญโบราณเป็นภาษากลางของคนในยุคทวารวดีเมื่อประมาณ 2000 ปีมาแล้ว จึงทำให้เชื่อได้ว่าชาวญฮูกรน่าจะเป็นลูกหลานของคนมอญสมัยทวารวดีที่ยังหลงเหลืออยู่ถึงปัจจุบัน

ชาวญฮูกรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับป่า สัตว์ป่า พรรณพืชพื้นบ้าน สมุนไพร และมีการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการขับเพลงของชาวญฮูกร โดยมีเสียงเอื้อนที่ไพเราะเป็นเอกลักษณ์ เรียกว่า “ปา เร้ เร้” มีเนื้อร้องเป็นภาษาญฮูกร บรรยายถึงความงามของธรรมชาติ การเกี่ยวพาราสิระหว่างชายหญิง การลาจากและการโยกหาอดีต ปัจจุบันมีผู้สามารถเล่นและขับร้องได้ไม่ถึง 5 คน

ปัจจุบันภาษาญฮูกรอยู่ในภาวะวิกฤตใกล้สูญ เนื่องจากการรุกรานของคนไทยเบ็ญหรือไทยโคราชและคนลาวอีสานที่เข้ามาอาศัยปะปน และชาวญฮูกรบางส่วนได้มีการย้ายถิ่นฐานกระจัดกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวญฮูกรอยู่ในภาวะถดถอย เยาวชนเริ่มมีการใช้ภาษาแม่ของตนน้อยลงไปเรื่อย ๆ และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูดโดยส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตาม ชาวญฮูกรได้มีความพยายามฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยได้มีการพัฒนาระบบตัวเขียน การสร้างวรรณกรรมท้องถิ่น การสอนภาษาญฮูกรในโรงเรียน เป็นต้น (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 2565)

3.5 วิถีการดำรงชีวิตทวารวดี

สังคมในสมัยทวารวดี มีลักษณะของเมืองที่มีการแบ่งชนชั้น มีชนชั้นปกครอง โดยมีรูปแบบการปกครองแบบกษัตริย์ ซึ่งสิ่งที่ทำให้ทราบถึงรูปแบบสังคมสมัยทวารวดีนั้นมากจากการตีความหลักฐานทางโบราณคดีสำคัญที่พบในเมืองโบราณนครปฐม คือ เหรียญเงินโบราณจำนวน 2 เหรียญ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.9 เซนติเมตร

ด้านหน้าของเหรียญเหรียญหนึ่งเป็นรูปแม่โคกำลังให้นมลูก ส่วนอีกเหรียญเป็นรูปแจกันมีเกววัลย์ล้อม ส่วนด้านหลังของเหรียญทั้งสองพบจารึกตัวอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ซึ่งถอดความได้ว่า "ศรีทวารวดี ศวรปุณยะ" แปลความได้ว่า บุญกุศลของพระราชแห่งทวารวดี

นอกจากนี้ยังพบหลักฐานชิ้นอื่น ๆ อีกเช่น

- **จารึกฐานธรรมจักร** พบที่ทุ่งขวาง อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม ถอดความได้ว่า " พระธรรมจักรของพระมหาลีเจ้า มีเวียนสามรอบ มีอาการสิบสอง คือ สัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณกำหนดแล้วด้วยอาการละ 4 " ซึ่งคำว่า "พระมหาลีเจ้า" นั้นหมายถึง พระมหาลีของพระราชซึ่งเป็นผู้โปรดให้สร้างพระธรรมจักรขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- **ประติมากรรมประดับศาสนสถานรูปชาติ** ที่เจดีย์จุลประโทน จ.นครปฐม เรื่อง สุรุปะกล่าวถึง พระมหากษัตริย์ที่มากด้วยทานบารมี ย่อมประทานพระ โอรสให้แก่ยักษ์ ซึ่งเป็นพระอินทร์แปลงมา ในภาพดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งชนชั้นวรรณะซึ่งสังเกตได้จากการแต่งกาย โดยชนชั้นเจ้านาย (กษัตริย์) มีการประดับตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับและศิราภรณ์ สาวใช้ที่ตกแต่งร่างกายเรียบง่ายไม่มีเครื่องประดับใด ๆ

นอกจากเรื่องระบบการปกครองแล้ว หลักฐานทางโบราณคดีซึ่งบอกกับเราอีกว่า เมืองทวารวดี มีลักษณะทางสังคมเป็นเช่นไร จากการตีความโบราณวัตถุของนักวิชาการดังต่อไปนี้

- **ภาพปูนปั้นประดับศาสนสถาน** ที่พบในเมืองโบราณนครปฐม ประกอบด้วยภาพบุคคลสามคนถูกมัดมือไขว้หลัง และมีบุคคลหนึ่งกำลังยกเท้าถีบ ภาพดังกล่าวหมายถึงนักโทษ และผู้ควบคุม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในสมัยนั้นได้มีการจับกุมนักโทษ และการลงโทษ

- **ภาพปูนปั้นประดับศาสนสถานเจดีย์จุลประโทน** แสดงถึงกลุ่มนักรบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีนักรบ หรือทหาร ในสมัยทวารวดี

- **ปูนปั้นประดับอาคารแสดงภาพนักดนตรี** พบที่เมืองกุบัว จ.ราชบุรี สะท้อนให้เห็นว่าในสมัยนั้นมีการละเล่นดนตรี และมีเครื่องดนตรีอะไรบ้าง

3.6 ความเชื่อทวารวดี และอิทธิพลศิลปะ สกอลข้างศรีเทพ

3.6.1 อิทธิพลทางศิลปะทวารวดี

ศิลปะทวารวดีรับอิทธิพลศิลปะแบบคุปตะจากอินเดียในขณะที่ศิลปะแบบคุปตะซึ่งเป็นยุคทองของอินเดียกำลังรุ่งเรือง การสร้างรูปประติมากรรมโดยเฉพาะพระพุทธรูป รูปพระโพธิสัตว์เทวดา มนุษย์ ในสมัยทวารวดีมีลักษณะเป็นแบบคุปตะของอินเดียอย่างมาก ศิลปะเหล่านี้สร้างขึ้นเพื่อรับใช้พุทธศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธรูปอาจแบ่งออกได้เป็น 3 รุ่นใหญ่ ๆ ตามฝีมือช่าง คือ

(เสนอ นิลเดช 2516 : 4 - 5)

1) รุ่นแรก ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 - 13 มีลักษณะเป็นแบบคล้ายศิลปะคุปตะของอินเดีย มีสัดส่วน คือ พระองค์ตั้งตรง ผึ่งผาย พระอังสาใหญ่ ชั้นพระองค์เล็ก มีเส้นพระกายรอบนอกโค้ง เข้าออกอย่างมีชีวิตจิตใจ ผ้าบางไม่มีริ้ว แนบสนิทกับพระองค์

2) รุ่นกลาง ประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 - 16 ส่วนมากสร้างด้วยหิน ดินเผา ปูนปั้นสำริด ลักษณะคลี่คลายจากสมัยคุปตะ ก่อน ๆ เป็นลักษณะพื้นเมือง พระนาสิกโค้งคล้ายคุปตะ แต่แบนกว่าเล็กน้อย พระโอษฐ์หนาขึ้น พระอังสาใหญ่ ชั้นพระองค์เล็ก ครองจีวรบางแนบเนื้อแต่ดูหนาขึ้น

3) รุ่นปลาย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 - 18 ฝีมือพื้นเมืองมากตอนปลายมีอิทธิพลขอมเข้ามาผสม รูปลักษณะของพระพักตร์ค่อนข้างแบน พระ ขนงเป็นเส้นโค้งต่อกันคล้ายปีกกาพระเนตร โปน พระนาสิกค่อนข้างแบน พระ โอษฐ์หนา พระองค์มีสัดส่วนไม่ดี จีวรโค้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.6.2 คติ ความเชื่อ และศาสนา

ชาวทวารวดีมีการนับถือ ศาสนาและความเชื่ออย่างไรนั้น สามารถศึกษา ติความ และสันนิษฐานได้จากหลักฐานทางโบราณคดี ที่ค้นพบ ดังต่อไปนี้

- ชิ้นส่วนพระพุทธรูป และ ประติมากรรมดินเผา หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับนับถือพระพุทธรูปศาสนานั้น เริ่มต้นที่มีการค้นพบ ชิ้นส่วนพระพุทธรูปนาครกปางสมาธิ และประติมากรรมดินเผารูปพระภิกษุอุ้มบาตร ที่เมืองอุทอง ราวพุทธศตวรรษที่ 9 - 11 โดยใช้ระดับศาสนสถาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าได้มีการสร้างศาสนสถานในศาสนาพุทธขึ้นแล้ว

- พุทธเถรวัตถุ ศาสนาพุทธนี้กายเถรวัตถุคงแพร่หลายอย่างมากในพุทธศตวรรษที่ 11 - 12 เพราะจากหลักฐานที่พบนั้น ส่วนใหญ่เป็นพระพุทธรูป บอกจากนี้ยังพบศาสนสถานที่ยกขึ้นพร้อม ๆ กัน เช่น เจดีย์ก่อด้วยอิฐ ฐานเจดีย์ ซึ่งพบโดยทั่วไปตามเมืองต่าง ๆ ในสมัยทวารวดี

หลักฐานที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่ง คือ ธรรมจักรและกวางหมอบ ซึ่งพบอยู่เกือบทุกแห่งที่มีอารยธรรมทวารวดี โคขธรรมจักรจะตั้งอยู่บนหัวเสาและคงอยู่กลางแจ้ง บริเวณเดียวกับศาสนสถาน ธรรมจักรนี้มีหลายขนาด ทั้งที่เป็นสองคันและด้านเดียว เป็นทั้งแบบทึบและแบบโปร่ง โดยมากมักพบกวางหมอบบริเวณใกล้เคียงหรือไม่ก็อยู่ติดกันกับบริเวณที่ค้นพบ ซึ่ง 'กวาง' นั้นหมายถึง สถานที่ที่พระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา ธรรมจักรกับปวัตตสูตร แก่ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ป่ากวาง)

การที่ค้นพบธรรมจักรกับกวางหมอบซึ่งหมายถึงการแสดงปฐมเทศนาของพระพุทธรูปเจ้า จึงมีความหมายในเรื่องของการประกาศหลักธรรม และการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาไปยังที่ต่าง ๆ ในสมัยทวารวดี

สิ่งสำคัญประการสุดท้ายที่ยืนยันว่าศาสนาพุทธเป็นที่ยอมรับนับถือกันในอารยธรรมทวารวดีนั้น ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกายเถรวาท คือจารึกที่ปรากฏตามที่ต่างๆ เช่น บนสถูป พระพิมพ์ ธรรมจักร เสาตั้งธรรมจักร ฐานพระพุทธรูป หรือตามผนังถ้ำ ฯลฯ จารึกที่ปรากฏ ส่วนใหญ่ เป็นอักษรปัลลวะ (อักษรอินเดีย) ซึ่งพบแพร่หลายมากโดยเฉพาะเมืองใหญ่ๆ หรือเมืองที่ได้ชื่อว่า เป็นศูนย์กลางของทวารวดี ได้แก่ นครปฐม อุทอง สทบุรี

จารึกดังกล่าวมักเป็นคาถา หรือ คำสั่งสอนของพระพุทธรูปเจ้า โดยเฉพาะที่พบมาก คือ คาถา เย ธัมมา ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา สำหรับข้อความและหลักธรรมคำสอนส่วนใหญ่จะตัดมาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับบาลี

- พุทธมหายาน ถึงแม้ว่าชาวทวารวดีส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธแบบเถรวาท แต่ก็ยังมีหลักฐานทางโบราณคดีบางอย่างแสดงให้เห็นร่องรอยของการยอมรับนับถือศาสนาพุทธแบบมหายาน ซึ่งมีแทรกเข้ามาในบางช่วงเท่านั้น เช่น พบประติมากรรมพระรูปพระโพธิสัตว์ พบที่เมืองคูบัว (จังหวัดราชบุรี หรือรูปเคารพที่เป็นประติมากรรมสำริดบางอย่างที่แสดงแนวคิดว่าเป็นแบบมหายาน ที่เมืองศรีเทพ (จังหวัดเพชรบูรณ์) เป็นต้น

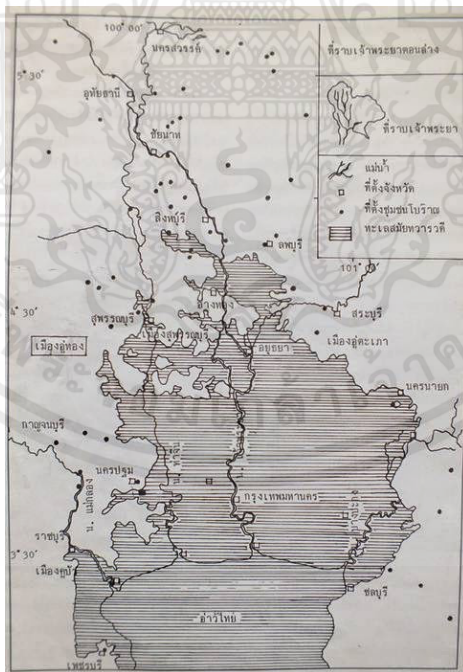
- **พราหมณ์-ฮินดู** ชาวทวารวดีนั้นมีการนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อยู่บ้าง และดูเหมือนว่าจะไม่เป็นที่แพร่หลายมาก มากนัก มีทั้งกลุ่มที่อยู่ร่วมศาสนาพุทธ และกลุ่มที่แยกออกมาต่างหาก โดยศาสนาพราหมณ์-ฮินดูคงอาจมีบทบาทเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีในราชสำนัก หรือพิธีกรรมบางอย่างของชาวบ้าน และพราหมณ์ก็เป็นเพียงองค์ประกอบที่สำคัญในการทำหน้าที่ทางประเพณีต่าง ๆ แต่คงไม่ใช่ศาสนาหลักของชาวทวารวดี

3.7 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3.7.1 การตั้งถิ่นฐานก่อนจะเป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดี

บริเวณภูมิภาคตะวันตกและภาคกลางตอนล่างบริเวณรอบอ่าวไทย ดินแดนแถบนี้ปรากฏหลักฐานการอาศัยอยู่ของมนุษย์มาแล้วตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีเครื่องมือเครื่องใช้และการรับอารยธรรมจากภายนอกเข้ามาปรับใช้จนเกิดลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งต่อมาพัฒนากลายเป็นเมือง เกิดโดยมีพัฒนาตามลำดับดังนี้

จากหลักฐานทางธรณีวิทยา แสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงของแนวชายฝั่งทะเลขึ้นลงมาแล้วหลายครั้ง เมื่อราว 1,500 ปี ที่ผ่านมานแนวชายฝั่งทะเลจะอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินมากกว่าในปัจจุบันและอยู่ใกล้เคียงกับเมืองโบราณสมัยทวารวดีดังแผนที่ด้านล่าง

ภาพที่ 3.5 แผนที่แนวชายฝั่งทะเลโบราณ และเมืองโบราณสมัยทวารวดี

- **ทิศตะวันตก** ทะเลอ่าวไทยเว้าเข้ามาถึงอำเภอเมือง อำเภอนครชัยศรี และบางอำเภอของจังหวัดนครปฐม นวมทั้งบางอำเภอของจังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี แล้วแผ่สูงขึ้นไปถึงอำเภออุทอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จังหวัดสุพรรณบุรี ขณะนั้นยังไม่มีแม่น้ำท่าจีน ส่วนแม่น้ำแม่กลองไหลออกทะเลบริเวณ อำเภอมือง จังหวัด นครปฐม ทุกวันนี้

- **ทิศตะวันออก** ทะเลอ่าวไทยเว้งเข้าไปถึงจังหวัดลพบุรี จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี
- **ทิศเหนือ** ทะเลอ่าวไทยลึกขึ้นไปถึงบริเวณจังหวัดชัยนาท และบางส่วนของจังหวัด

นครสวรรค์

มีการพบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์บริเวณเทือกเขาคามแม่น้ำแคว น้อยแควใหญ่ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นบรรพบุรุษของกลุ่มชุมชน บริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน

มีการค้นพบกลองมโหระทึก ในวัฒนธรรมดองซอน ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี พบเครื่องประดับ หูที่ทำด้วยหินสีเขียวและรูปสัตว์สองหัว ณ แหล่งโบราณคดีบ้านคอนตาเพชร จังหวัดกาญจนบุรี และที่เมือง โบราณอุทอง จังหวัดกาญจนบุรี แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชุมชนเหล่านี้ได้มีการติดต่อแลกเปลี่ยน สินค้ากับดิน แคนดงที่อยู่ห่างไกลออกไปเช่น อินเดีย โรมัน

ภาพที่ 3.6 แผนที่เมืองโบราณที่สำคัญในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

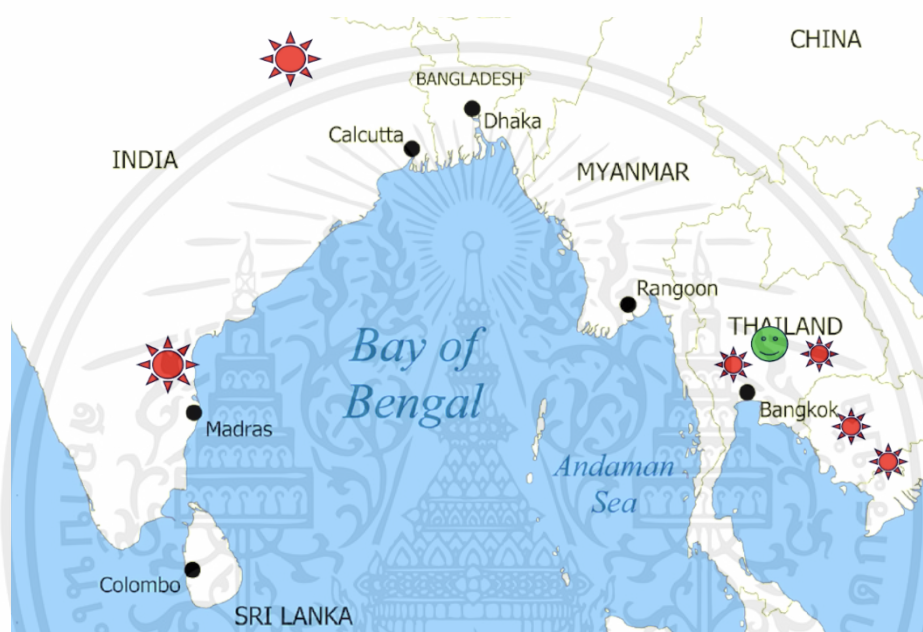

ภาพที่ 3.7 ลูกปัดหินคาร์เนเลียน พบที่แหล่งโบราณคดีบ้านคอนตาเพชร จ.กาญจนบุรี เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การค้าขายกับอินเดีย ทำให้เกิดการแพร่วัฒนธรรม เข้ามายังดินแดนแถบนี้ ซึ่งต่อมาได้หยั่งราก และผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ของชาวพื้นเมือง สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา และ ชิ้นส่วนพระเพลาและพระชนดนาคของพระพุทธรูปนากปรกเป็นหลักฐานที่เก่าที่สุดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือช่างท้องถิ่น

จากการค้นพบหลักฐานทางศิลปกรรมหลายอย่างแสดงให้เห็นถึงการยอมรับอารยธรรม จากภายนอกเข้ามา โดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนา และเริ่มสร้างงานที่เป็นของตนเองขึ้นใช้ทำให้ชุมชนเติบโตขึ้นเป็นเมือง ซึ่งถือเป็นระริ่เริ่มต้นของจุดกำเนิดของอารยธรรมทวารวดีในเวลาต่อมา

ภาพที่ 3.8 ความสัมพันธ์ทางศิลปะกรรมระหว่างเมืองศรีเทพกับภายนอก

3.8 สมบัติเมืองศรีเทพ

3.8.1 ประติมากรรมสมัยทวารวดี

การแบ่งยุคสมัยงานประติมากรรมทวารวดี

- 1) สมัยทวารวดีตอนต้น (ราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 13) ประติมากรรมสมัยนี้ มีลักษณะอิทธิพลของศิลปะอินเดียมากที่สุด
- 2) สมัยทวารวดีตอนกลาง (ราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 15) ประติมากรรมสมัยนี้ มีวิวัฒนาการทางศิลปกรรมจนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะของทวารวดีอย่างแท้จริง
- 3) สมัยทวารวดีตอนปลาย (ราวพุทธศตวรรษที่ 15 - 18) เป็นสมัยที่วัฒนธรรมทวารวดีเสื่อมลง มีลักษณะของศิลปกรรมไม่เด่นชัดและพบปรากฏมีอิทธิพลของศิลปะขอมเข้ามาผสมอยู่มาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.8.2 ลักษณะงานประติมากรรม

งานประติมากรรมส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ งานประติมากรรม สมัยทวารวดีที่น่าสนใจมีดังนี้

พระพุทธรูป พบทำขึ้นจาก ศิลา ปูนปั้น ดินเผา พบทำขึ้นจากสำริดบ้าง เราสามารถแบ่งลักษณะของพระพุทธรูปได้ดังนี้

1) แบบสมัยทวารวดีตอนต้น ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดีย พระพักตร์จึงคล้ายคลึงกับพระพุทธรูปศิลปะอินเดีย มีทั้งลักษณะประทับยืนและประทับนั่ง พระพุทธรูปยืน จะยืนในท่าเอียงตัว (ตรีภังค์) ครองจีวรเรียบ ไม่มีริ้ว ชายจีวรตกลงไปข้างข้อพระบาทและมีส่วนของขอบจีวรพาดผ่านข้อพระกรซ้ายและขวา ชายจีวรที่ตกลงไปนั้นเป็นรูปโค้ง โดยพบแสดงลักษณะท่าทาง (ปาง) ต่าง ๆ ดังนี้

- พระพุทธรูปปางประทานพร พระหัตถ์ขวาห้อยตรงขนานกับพระวรกาย หงายพระหัตถ์ซ้ายออกด้านหน้า พระกรซ้ายจับยึดชายจีวรไว้ระดับอก

- ปางแสดงธรรม ยกพระหัตถ์ทั้งสองข้างขึ้นและยืดออกไปด้านหน้า ในระดับอก (พระอุระ) พระหัตถ์จับเป็นวงกลมทั้งสองข้าง

2) แบบสมัยทวารวดีตอนกลาง มีอิทธิพลศิลปะพื้นเมืองมากขึ้น พระพักตร์เล็ก พระขนงต่อกันเป็นรูปปีกกา และมีสันสูงชัน พระเนตร โปนและเปิด พระโอษฐ์แบะกว้างและแนวพระโอษฐ์เป็นเส้นตรง ขอบพระโอษฐ์หนา ขมวดพระเกศาเป็นกันหอยขนาดใหญ่และแบนแนบติดหนังศีรษะ ส่วนชายค่านั้นขอบสบงตกลงมาถึงข้อพระบาท มีริ้ว และจีบด้านข้างเล็กน้อย ขอบจีวรด้านหน้าโค้ง เป็นเส้นต่อจากด้านหลังพาดพระกรทั้งสองข้าง และตกลงเบื้องหน้าเป็นวงโค้งเหนือขอบสบง สมัยนี้นิยมสร้างพระพุทธรูปนั่งและยืน ดังนี้

- พระพุทธรูปยืน แสดง ปางประทานพร ปางวิตรรกะ และปางปฐมเทศนา ยืนตรง (สมภังค์) ครองจีวรห่มคลุม ชายจีวรตกลงมาเท่ากันทั้งสองข้าง

- พระพุทธรูปนั่ง ส่วนใหญ่แสดงปางสมาธิ นั่งขัดสมาธิอย่างหลวมๆ และพระพุทธรูปนั่งอีกกลุ่มหนึ่ง คือ พระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาท พระหัตถ์ขวาทรงแสดงธรรม พระหัตถ์ซ้ายวางเหนือพระเพลา ซึ่งสลักจากหินขนาดใหญ่

3) แบบสมัยทวารวดีตอนปลาย เป็นระยะเวลาที่ศิลปะสมัยทวารวดีเริ่มเสื่อมลงแล้ว ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะอิทธิพลทางการเมืองและศิลปะของขอมเข้ามาแทนที่ พระพุทธรูปมีลักษณะที่แตกต่างจากรูปแบบของของทวารวดีโดยสิ้นเชิง มีพระพักตร์ค่อนข้างยาว พระนลาฏกว้าง พระหนุเสี้ยว ขมวดพระเกศาสูงใหญ่ พระขนงทำป็นสันนูนต่อกัน พระเนตรโปน พองโตอย่างมาก เจาะเม็ดพระเนตรเป็นรูจนเป็นลักษณะเด่น จนดูน่ากลัว พระโอษฐ์หนาและแบะ มีพระมัสสุ (หนวด) ซึ่งน่าจะมาจากศิลปะขอม

พระพุทธรูปประทับเหนือพนัสบดี เป็นประติมากรรมที่พบเฉพาะแต่ในศิลปะทวารวดีเท่านั้น มีลักษณะเป็นภาพสลักปูนดำ ทำด้วยศิลาหรือดินเผา เป็นพระพุทธรูปแสดงปางประทานธรรม (วิตรรกะ) ทั้ง 2 พระหัตถ์ ประทับนั่ง หรือยืนเหนือหน้าสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษ เรียกว่า พนัสบดี ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการนำ

สัตว์สัตว์ 3 ชนิด มารวมกัน อันเป็นพาหนะของเทพเจ้า 3 องค์ในศาสนาพราหมณ์ คือ มีเขาค่ายโค พาหนะของพระศิวะ มีจิงอวยปากคล้ายครุฑ พาหนะของพระนารายณ์ มีปีกคล้ายหงส์ พาหนะของพระพรหม

ธรรมจักร พบเฉพาะในศิลปะทวารวดีเท่านั้น การสร้างรูปธรรมจักรสร้างขึ้นตามคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งธรรมจักรนั้นเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่พระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรก ชื่อว่า "ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร" ซึ่งแปลว่า พระสูตรว่าด้วยเรื่องพระพุทธรูปทรงหมุดล้อมแห่งธรรมแก่ปัญจวัคคีย์ ด้วยเหตุที่มักมีวงกลมอยู่ในบริเวณใกล้ๆ กับที่พบธรรมจักร สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงครั้งนั้นที่เกิดขึ้น ณ ปาสิปตนมฤคทายวัน (ปากวาง)

ประติมากรรมรูปบุคคลและภาพเล่าเรื่อง

หน้าตาคนทวารวดี จากการค้นพบประติมากรรมรูปบุคคลเป็นจำนวนมากในแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดี ทำให้เราได้ทราบถึงลักษณะหน้าตาของคนในสมัยทวารวดีว่า มีใบหน้ากลมแป้น คิ้วต่อกันเป็นปีกกา ตากลมโต จมูกค่อนข้างใหญ่ ปลายแบน ปากเบะเล็กน้อย ขอบปากหนา ผมเหยียดตรง รวบผมเป็นมวย และมักจะสวมตุ้มหู หรือต่างหูทรงกลมที่มีขนาดใหญ่

นักดนตรี เป็นประติมากรรมที่แสดงรายละเอียดการแต่งกายของสตรีในสมัยทวารวดี ที่ร่างกายท่อนบนมีผ้าแพรขนาคเล็กพาดไว้ที่บ่า ร่างกายท่อนล่างนุ่งผ้าคล้ายโสร่งหรือผ้าถุง ไข่มวยยาวเกล้าเป็นมวยขึ้นกลางศีรษะ รั้วไว้ด้วยเครื่องประดับ สวมคัมพูทรงกลมปลายโค้งเข้าหากันถ่วงให้หุยาวยาวจรดถึงบ่า และยังแสดงรายละเอียดของเครื่องดนตรี เช่น พิณ กรับ ฉิ่ง ซึ่งประติมากรรม นี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงคนในสมัยทวารวดี หน้าตา เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี ได้เป็นอย่างดี

ภาพเล่าเรื่องชาดก เป็นประติมากรรมประดับศาสนสถาน โดยบอกเล่าเรื่องราวการบำเพ็ญบุญกุศลในชาติต่าง ๆ ของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และการทำความดีของสาวก ตามคำสอนทั้งของพุทธหินยาน และมหายาน

3.8.3 การถูกจำหน่ายโบราณวัตถุ

เมืองโบราณศรีเทพเคยถูกขุดค้น “ชำเรา” และ “ปล้น” ไปอยู่เมืองนอกจำนวนมาก เมื่อประมาณ 60 กว่าปีก่อน ศรีเทพถูกทิ้งร้างอยู่ในป่า จึงถูกโจรปล้นขนานใหญ่ ได้โบราณวัตถุไปจำนวนมาก ถูกนำไปสหรัฐเป็นส่วนใหญ่ เช่น พิพิธภัณฑ์นอร์ตัน-ไซมอน (Norton Simon Museum) มีทั้งรูปพระสุริยเทพ เป็นประติมากรรมขนาดใหญ่ แผ่นทองคำดูนลายเทพเจ้า และโพธิสัตว์ รวมถึงพระพุทธรูปแบบทวารวดีสูงกว่า 2 เมตร ซึ่งถูกตัดแบ่งส่วนแล้วนำไป ครั้นได้เป็นมรดกโลก บางชิ้นก็ถูกบอกว่าไม่ได้มาจากศรีเทพ หรือไม่คืนให้นอกจากซื้อคืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

การดำเนินงาน และการสรุปข้อมูล

4.1 กลุ่มเป้าหมาย

จากการตรวจสอบเอกสาร รวบรวมข้อมูล จึงสามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้จากลักษณะนิทรรศการที่จะทำคือ นิทรรศการเพื่อการประชาสัมพันธ์ และนิทรรศการเพื่อการสื่อสาร/การศึกษา ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นบุคคลที่สนใจด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ไทย นิทรรศการเพื่อการศึกษาที่นั้นเหมาะกับทุกเพศ ทุกวัย ใจความนิทรรศการจึงควรจะต้องดูจากกิจกรรม หรือทำให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมจากสื่อต่าง ๆ อย่างเช่นมุมถ่ายรูป หรือกิจกรรมจะทำให้เกิดการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์จากผู้เข้าชม

4.2 วิธีการเก็บข้อมูล

4.2.1 การลงพื้นที่

การหาข้อมูลโดยการลงพื้นที่ที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ พุดคุยสอบถามบันทึกข้อมูลกับคนดั้งเดิมในพื้นที่ จ.เพชรบูรณ์ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเนื่องนิทรรศการที่จัดไว้จากมีคฤหบดีประจำอุทยาน

4.2.2 ข้อมูลที่ได้จากสื่อ

หนังสือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางเว็บไซต์ของกรมศิลปากร บทสัมภาษณ์นักโบราณคดี รายการโทรทัศน์ที่ลงพื้นที่ชุมชนบันทึกเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

4.3 เนื้อหาภายในนิทรรศการ

4.3.1 ห้องที่ 1 : มรดกโลก UNESCO

1) เมืองโบราณศรีเทพ สุ่มรดกโลก

มรดกโลกที่ไม่ได้รับกันง่าย ๆ "มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่นเป็นเลิศในระดับสากล เมื่อได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่ง "มรดกโลก" ไม่ว่าจะตั้งอยู่ในขอบเขตดินแดนของประเทศใด ถือได้ว่าเป็นมรดกของมนุษยชาติทั้งปวงในโลก"

องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) พิจารณาเห็นว่ามรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ เป็นทรัพย์สินมีค่า ไม่สามารถทดแทนได้ และเป็นเรื่องของมนุษยชาติในภาพรวมระดับโลก การสูญเสียทรัพย์สินที่มีค่าเหล่านี้ทั้งจากการเสื่อมสภาพหรือสูญหายไป จึงถือเป็นการสูญเสียของทุกคนในโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.1 ตราสัญลักษณ์ของ UNESCO และมรดกโลก

พุทธศักราช 2515 ประเทศสมาชิก UNESCO มีมติรับรอง "อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ" สำหรับมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มี "คุณค่าโดดเด่นในระดับสากล" คู่ควรต่อการคุ้มครองเป็นพิเศษต่อภัยอันตรายที่คุกคามเพื่อกำหนดการป้องกัน การอนุรักษ์ การนำเสนอ และการส่งผ่านมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มีคุณค่าโดดเด่น ในระดับสากลไปยังคนรุ่นต่อไปในอนาคต โดยมีการจำแนกรายละเอียด คุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ และนำเสนอแหล่งมรดกโลกอย่างเหมาะสมเท่าที่จะกระทำได้ และกำหนดให้จัดตั้ง "คณะกรรมการมรดกโลก" และ "กองทุนมรดกโลก" โดยใช้ฐานแนวคิด "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ในการปกป้องคุ้มครองและการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

"อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ" ไม่ได้เป็นการรับประกันการปกป้องคุ้มครองแหล่งมรดกที่มีความสำคัญหรือมีคุณค่าทุกแหล่ง แต่เป็นการพิจารณาคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลภายใต้มุมมองในระดับนานาชาติ และไม่ได้หมายความว่าแหล่งที่มีความสำคัญในระดับชาติ และ/หรือระดับนานาชาติ จะได้รับการขึ้นทะเบียนในบัญชีมรดกโลกโดยอัตโนมัติ การขึ้นทะเบียนในบัญชีมรดกโลกจะต้องเป็นไปตามขั้นตอน แนวทางที่กำหนดไว้ในแนวทางการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก (Operational Guidelines for the Implementation of The World Heritage Convention) โดยมีเกณฑ์และเงื่อนไขสำหรับกรขึ้นทะเบียนบัญชีรายชื่อมรดกโลกที่จัดทำขึ้นเพื่อประเมินคุณค่าโดดเด่นในระดับเป็นสากล ของทรัพย์สิน และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับรัฐภาคีในการคุ้มครองและการจัดการแหล่งมรดกโลกคุณค่าโดดเด่นในระดับสากลตามคำนิยามในคู่มือการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลก หมายถึง "ความสำคัญทางวัฒนธรรม และ/หรือทางธรรมชาติ ที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ ก้าวข้ามขอบเขตความสำคัญระดับประเทศ และมีความสำคัญ ทั้งกับคนในรุ่นปัจจุบันและในอนาคต ดังนั้นจึงมีความจำเป็นสูงสุดต่อประชาคมระหว่างประเทศ ในการปกป้องแหล่งมรดกเหล่านั้น"

องค์ประกอบการศึกษา คุณค่าโดดเด่นในระดับสากล

1.เกณฑ์การศึกษาแหล่งมรดกโลก (Criteria for the Assessment of Outstanding Universal Value) คณะกรรมการมรดกโลก กำหนดเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณค่าโดดเด่นใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับสากล (Criteria for the Assessment of Outstanding Universal Value) จำนวน 10 ข้อ สำหรับ
นิทรรศการนี้จะกล่าวถึงเกณฑ์สำหรับแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม อันประกอบด้วยเกณฑ์ข้อที่ 1 – 6

เกณฑ์ที่ 1 เป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาด

เกณฑ์ที่ 2 แสดงถึงการแลกเปลี่ยนที่สำคัญอันมีคุณค่าของมนุษย์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือพื้นที่
วัฒนธรรม ในการพัฒนาทางด้านสถาปัตยกรรมหรือทางด้านเทคโนโลยี งานศิลปกรรมที่สำคัญ การวางผังเมือง
หรือการออกแบบทางภูมิทัศน์

เกณฑ์ที่ 3 เป็นเอกลักษณ์หรือเป็นเครื่องยืนยันถึงประเพณีวัฒนธรรม หรืออารยธรรมทั้งที่ยังคงอยู่
หรือที่สูญหายไปแล้ว

เกณฑ์ที่ 4 เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของสิ่งก่อสร้าง องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม องค์ประกอบทาง
เทคโนโลยี หรือภูมิทัศน์อันแสดงถึงขั้นตอนสำคัญ (ขั้นหนึ่งหรือมากกว่า) ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์

เกณฑ์ที่ 5 เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของประเพณีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือการ
ใช้ประโยชน์ในทะเล ซึ่งเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมให้วัฒนธรรมหนึ่ง (หรือมากกว่า) หรือการปฏิสัมพันธ์ของ
มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเมื่อมีความอ่อนไหวที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถนำกลับคืนมา
ได้

เกณฑ์ที่ 6 วรรณกรรมที่มีความสำคัญโดดเด่นในระดับสากล (คณะกรรมการพิจารณาแล้วว่าควรใช้
เกณฑ์ในข้อนี้ร่วมกับเกณฑ์ข้ออื่น)

2. ความครบถ้วนสมบูรณ์ และความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Integrity and Authentic)

ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity) ความเป็นของแท้ดั้งเดิม เป็นการพิจารณามรดกวัฒนธรรม
โดยอาศัยร่องรอยหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ แหล่งที่นำเสนอขึ้นทะเบียนในบัญชีมรดกโลก ภายใต้เกณฑ์ข้อที่
1 - 6 จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในเอกสารนารา ว่าด้วยความเป็นของแท้ดั้งเดิม และเป็นไปตาม
ข้อกำหนดของความเป็นของแท้ดั้งเดิม ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของมรดกทางวัฒนธรรม และบริบททางวัฒนธรรม
โดยพิจารณาจากคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ (1) รูปแบบและการออกแบบ (2) วัสดุ (3) การใช้งานและหน้าที่
(4) ประเพณี เทคนิค และระบบบริหารจัดการ (5) ตำแหน่งที่ตั้ง (6) ภาษาและรูปแบบอื่นของมรดกทาง
วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (7) จิตวิญญาณ และความรู้สึก และ (8) ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ

ความครบถ้วนสมบูรณ์ (Integrity) ความครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นการพิจารณาองค์ประกอบสำคัญของ
พื้นที่ซึ่งแสดงให้เห็นถึงร่องรอย ขนาด หรือหลักฐานที่เพียงพอ ที่จะยืนยันถึงความมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล
แหล่งที่นำเสนอขึ้นทะเบียนในบัญชีมรดกโลกทั้งหมดจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของความครบถ้วนสมบูรณ์
ซึ่งเป็นเครื่องมือชี้วัดความสมบูรณ์และความดั้งเดิมของมรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ โดยมีแนว
ทางการประเมิน อาทิเช่น (1) มีองค์ประกอบที่จำเป็นที่แสดงถึงคุณค่าโดดเด่นในระดับสากล (2) มีขนาดที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เพียงพอที่จะแสดงถึงความโดดเด่นที่สำคัญของแหล่ง (3) พื้นที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาและ/หรือการละเลย ซึ่งเสี่ยงต่อการสูญเสียคุณค่า

3. การปกป้องคุ้มครอง และการบริหารจัดการ (Protection and Management)

การปกป้องคุ้มครองและการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก ควรทำให้มั่นใจได้ว่า "คุณค่าโดดเด่นในระดับสากล" ของแหล่ง หมายรวมถึงความครบถ้วนสมบูรณ์ และความเป็นของแท้ดั้งเดิม จะสามารถคงอยู่ต่อไปได้โดยจะต้องมีกฎหมายระเบียบข้อบังคับ องค์กร และ/หรือการปกป้องทางวัฒนธรรม และการบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อการปกป้องคุ้มครองแหล่งโดยรัฐภาคีควรที่จะกำหนดการปกป้องคุ้มครองที่เหมาะสมในระดับชาติ ระดับภาค ระดับเทศบาล และ/หรือทางวัฒนธรรมสำหรับแหล่งที่นำเสนอขึ้นทะเบียนในบัญชีมรดกโลก

2) ปักหมุดมรดกโลกทางวัฒนธรรมไทย

เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร จ.สุโขทัย 2534 เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชรเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานร่องรอยของอารยธรรมอันรุ่งเรืองในอดีต สะท้อนให้เห็นภาพของอาณาจักรสุโขทัยเมื่อครั้งเริ่มก่อตั้งบ้านเมืองในฐานะรัฐอิสระ จนกลายเป็นรัฐสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระหว่าง พุทธศตวรรษที่ 18-19 เป็นเวลานานกว่า 200 ปี ด้วยความโดดเด่นนี้ ส่งผลให้เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์และได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลก จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 15 เมื่อปี 2534 ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย ด้วยคุณค่าและความโดดเด่นตามเกณฑ์มาตรฐานดังนี้

หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 : เป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปกรรมที่มีความงดงามและเป็นผลงานชิ้นเอกที่ได้รับการสร้างสรรค์จากอัจฉริยภาพด้านศิลปะอย่างแท้จริง

หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 : เป็นสิ่งที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ที่หายากยิ่ง หรือหลักฐานที่แสดงขนบธรรมเนียม ประเพณีหรืออารยธรรมซึ่งยังหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

โบราณวัตถุและโบราณสถานที่ปรากฏอยู่ในเมืองประวัติศาสตร์นี้ แสดงให้เห็นถึงผลงานสร้างสรรค์อันล้ำเลิศของมนุษย์ ความงดงามอลังการของสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมสุโขทัย เป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลต่อศิลปกรรมไทยสกุลช่างในระยะต่อมา ความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ และพระพุทธรูปปางลีลา เป็นสิ่งยืนยันถึงความสำเร็จของศิลปกรรมในยุคแรกนี้ได้เป็นอย่างดี

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร จ.พระนครศรีอยุธยา 2534 แหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ครอบคลุมพื้นที่จำนวน 1,810 ไร่ ในเขตเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ยังคงปรากฏร่องรอยแห่งความเจริญรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ งดงามและทรงคุณค่า สะท้อนให้รำลึกถึงความสง่างามของปราสาท ราชวัง วัดวาอาราม ป้อมปราการ และบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวกรุงศรีอยุธยาในอดีต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นครประวัติศาสตร์แห่งนี้เป็นหลักฐานแสดงถึงความชาญฉลาดของชุมชนหนึ่ง นับตั้งแต่การเลือกที่ตั้งชุมชนในบริเวณที่มีแม่น้ำ 3 สายมาบรรจบกัน เพื่อให้เป็นแหล่งอาหารและแหล่งเกษตรกรรมอันอุดมสมบูรณ์ พร้อมกับเป็นปราการธรรมชาติในการป้องกันข้าศึก ศัตรูจากภายนอก ขณะที่ผลงานด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ประณีตศิลป์ และวรรณกรรม ยังเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดของอารยธรรมแห่งชุมชนหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในระยะเวลาระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-24 อีกด้วย

หลักฐานแห่งอารยธรรมของชาวกรุงศรีอยุธยาส่งผลให้นักประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ณ กรุงคาร์เจ ประเทศตุนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 ด้วยหลักเกณฑ์ของคุณค่าความโดดเด่นอันเป็นสากล (Outstanding Universal Value, OUV) ในข้อที่ 3 ดังนี้

หลักเกณฑ์ข้อที่ 3: เป็นสิ่งที่แสดงถึงเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียม ประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว

แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จ.อุดรธานี 2535 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เป็นแหล่งอารยธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความโดดเด่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นตัวแทนวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมสังคม และเทคโนโลยีที่มีความเจริญรุ่งเรืองสืบทอดยาวนานกว่า 5,000 ปี ในช่วงเวลาระหว่าง 3,600 ปีก่อนคริสต์ศักราช ถึงคริสต์ศักราช 200 แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเมื่อปีพุทธศักราช 2535 จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 16 ที่เมืองแซนตาเฟ ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยคุณค่าและความโดดเด่นตามหลักเกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 3 ดังนี้

หลักเกณฑ์ข้อที่ 3: สิ่งที่แสดงถึงเป็นเอกลักษณ์ที่หาได้ยากยิ่ง หรือเป็นหลักฐานแสดงขนบธรรมเนียม ประเพณี หรืออารยธรรมซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่ หรืออาจสูญหายไปแล้ว นักโบราณคดี สันนิษฐานว่า วัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง แบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ

1. ยุคต้น มีอายุระหว่าง 3,600-1,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช (ราว 5,600-3,000 ปีมาแล้ว) ภาชนะดินเผาที่มีลักษณะโดดเด่นที่สุดในยุคนี้ คือ ภาชนะดินเผาสีดำและสีเทาเข้ม มีเชิงหรือ ฐานเตี้ยตกแต่งลวดลายคล้าย

2. ยุคกลาง มีอายุระหว่าง 1,000-300 ปีก่อนคริสต์ศักราช (ราว 3,000-2,300 ปีมาแล้ว) ภาชนะดินเผาที่โดดเด่นที่สุดเป็นภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ก้นกลมและก้นแหลมผิวนอกมีสีขาวนวล ตกแต่งด้วยลายขีดผสมกับลายเขียนสี การฝังศพมักวางศพในลักษณะนอนหงายเหยียดยาวมีเศษภาชนะดินเผาที่ถูกทุบคลุมทั้งตัว

3. ยุคปลายมีอายุระหว่าง 300 ปี ก่อนคริสต์ศักราช ถึงคริสต์ศักราช 200 (ราว 2,300-1,800) ภาชนะดินเผา มีความโดดเด่นสวยงามมากมีทั้งภาชนะเขียนลายสีแดงบนพื้นสีขาวนวล ภาชนะเขียนลายสีแดง (อิฐ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บนพื้นสีแดงและภาชนะสีแดงขัดมัน ส่วนประเพณีการฝังศพมักวางศพนอนหงายเหยียดยาวมีภาชนะดินเผาเต็มใบวางอยู่บนลำตัว

4.3.2 ห้องที่ 2 : การค้นพบเมืองโบราณศรีเทพ

1) (ก) เขามีของ รอคคนมาพบ

ภูเขาของศรีเทพ ศาสนสถานที่ถูกปกคลุมด้วยดิน ‘ศรีเทพ’ ชื่อนี้ไม่เคยเป็นที่รู้จัก หรืออาจจะรู้จักแต่ไม่มีใครสนใจ จวบจนกระทั่งปี พ.ศ.2447 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เดินทางมาตรวจราชการที่มณฑลเพชรบูรณ์ ในขณะนั้น ท่านได้ถามชาวบ้านและผู้คนรายทาง หลังจากเจอเอกสารโบราณชิ้นสำคัญ อันปรากฏชื่อเมือง ‘ศรีเทพ’

ในเอกสารโบราณชิ้นนั้นบอกเล่าถึงเมืองศรีเทพที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำป่าสัก ใกล้ๆ กับเมืองไชยบาดาลและเมืองวิเชียรบุรี สอบถามชาวบ้านหลายต่อหลายคนก็บอกว่าไม่มีเมืองชื่อนี้ สอบถามพระบางรูปก็บอกว่าถ้าถามถึง ‘เมืองเก่า’ ก็รู้จักแต่เมืองภัยสาสิทธิ์ สอบถามอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดวิเชียรบุรีท่านบอกมีเมืองหนึ่งเคยชื่อ ศรีเทพ หรือท่าโรงนี้แหละ และชี้จุดเมืองเก่า ตามประสาชาวบ้านที่ก็พอจะทราบว่าเป็นเมืองเก่า แต่ไม่รู้ว่าเก่าขนาดไหน และไม่รู้ได้ถึงความสำคัญ

ครั้งนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพพบกับเมืองศรีเทพ สำหรับการเดินทางไปถึงบริเวณเมืองเก่า หากจะให้จินตนาการก็คงจะขรุขระไม่น้อย

ถ้าในช่วงเวลานั้นสามารถมีภาพถ่ายทางอากาศได้ ก็คงจะเห็นแค่ขอบเมือง เพราะข้างในเป็นป่าที่รกเรื้อไปด้วยต้นไม้และซากปรักหักพัง บางส่วนมีโบราณวัตถุวางกระจัดกระจายตามพื้น ทั้งหลักศิลาจารึกและพระพุทธรูปเก่า ๆ บ้างก็เรียกที่นี่ว่า ‘ป่าแดง’ ซึ่งก็คงจะพอจินตนาการได้ว่ามันจะเป็นป่า และดินสีแดง ๆ อย่งไร หลังจากการเยือนในครั้งนั้น ป่าแดงแห่งนี้ก็ยังคงอยู่ตรงนั้น ไม่มีใครเข้าไปแตะต้องเป็นจริงเป็นจังมาเป็นเวลานาน จนในปี 2551 ได้ขุดค้นเขาค้างนอกเขาค้างนอกเป็นสถูปหรือเจดีย์ในศิลปะทวารวดีที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถานในปี 2506 และดำเนินการขุดค้นขุดแต่งในปี 2551 บูรณะเสร็จในปี 2555

ทฤษฎีดังกล่าว มองจากสภาพบนดินก่อนเราเห็นว่าวัดร้าง มีต้นหญ้าขึ้น ต้นไม้ขึ้นปกคลุม หากใครเคยไปที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อาจจะเคยเห็นภาพเก่าก่อนที่จะมีการขุดค้นทางโบราณคดี ที่ปรากฏว่าโบราณสถานนั้นถูกปกคลุมไปด้วยเนินดิน หญ้า และต้นหญ้า หากเป็นคนทั่วไปซึ่งไม่มีความรู้ก็จะไม่รู้เลยว่าข้างใต้นั้นจะเป็นซากเมืองโบราณขนาดใหญ่ แต่ไม่ใช่กับนักโบราณคดี

ขุดลงไปในพื้นที่ดิน เห็นชั้นวัฒนธรรมตั้งแต่ปัจจุบันย้อนไปถึงอดีตยุคแรกของเมือง ชั้นดินตามยุคสมัยจะมีโบราณวัตถุตามชั้นดิน และแน่นอนว่ามีความแตกต่างกันในแต่ละยุค ชั้นล่างสุดเป็นชั้นธรรมชาติยังไม่มีคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาศัยอยู่ ไม่มีที่อยู่อาศัย เป็นชั้นดินทรายเฉยๆ ไม่มีวัตถุ ชั้นต่อไปคือชั้นทวารวดี ชั้นต่อมาเป็นชั้นเขมร จะมีโบราณวัตถุแบบเขมรอยู่ ชั้นถัดมา ขุดลงไปแล้วพบว่าจากชั้นเขมรจนถึงชั้นปัจจุบัน เรากลับไม่เจอหลักฐานการอยู่อาศัยเลย ไม่มีขยะที่คนโบราณทิ้งไว้เลย เป็นชั้นดินธรรมชาติเปล่า ๆ ไม่มีคนกลับมาใช้พื้นที่ตรงนี้เลย

ทำไมจากเมืองนี้ที่ร่ำรวยกลายเป็นตกต่ำลง 'โดยพบว่าในยุคนั้นเหตุการณ์การตกต่ำ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในยุคนี้พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เสด็จสวรรคต ผลจึงทำให้อำนาจของเขมรที่แผ่ไปไกลถึงภาคกลางของไทยลดน้อยลง ความเป็นเขมรเสื่อมลงตามลำดับ อำนาจทางการเมืองของศรีเทพก็ลดลงเหมือนกัน ประกอบกับเกิดเส้นทางการค้าใหม่ ด้วยว่าจีนสามารถแต่งสำเภาเข้ามาค้าขายด้วยตัวเองได้

จากการขยายอำนาจทางการเมืองการค้าด้วยการแต่งสำเภาของจีน ส่งผลให้อำนาจบนแผ่นดินเมืองโบราณศรีเทพเปลี่ยนไปเช่นกัน เพราะได้เกิดศูนย์กลางการค้าแห่งใหม่ที่ใกล้ทะเลมากกว่านั่นก็คือสุโขทัย และอยุธยา ตรงข้ามกับเมืองศรีเทพที่อยู่ไกลจากเส้นทางการค้าหลัก จึงทำให้เมืองจนและเสื่อมลง

ความจนก็ทำให้เหตุผลที่คนจะต้องทิ้งเมือง ตรงนี้ก็ยังคงเป็นปริศนา และหาคำตอบไม่ได้ว่าทำไมผู้คนถึงทิ้งร้างบริเวณนี้ไป จนลงก็จริง แต่ก็ต้องมีคน แต่ทำไมไม่กลายเป็นชุมชนเล็ก ๆ ทำไม่ถึงไม่อยู่ต่อการทิ้งร้างเมืองโบราณศรีเทพจึงกลายเป็นปริศนาที่ยังรอวันพิสูจน์ โดยมีการคาดการณ์ว่าสาเหตุของการทิ้งร้างเมืองอาจจะมาจากประเด็นภัยธรรมชาติ ภัยแล้ง หรือโรคระบาด โดยศึกษาไปตามข้อสันนิษฐานอย่างเช่น ภัยแล้ง จะศึกษาภูมิอากาศสมัยโบราณ การศึกษาเมล็ดพืชในสมัยโบราณ พอสามารถเอามาประเด็นมาศึกษาต่อไปได้

ประเด็นการทิ้งร้างเมืองเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจศึกษาเพิ่มเติมอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังมีประเด็นคำถามอื่น ๆ ในเมืองศรีเทพที่ยังเป็นปริศนาให้ขุดค้นและหาคำตอบอีกมากเพื่อที่จะเรียนรู้และเข้าใจเมืองแห่งนี้ อาทิ การหา DNA ของคนและสัตว์ในเมือง การหาอายุของคูน้ำคันดิน เพื่อแบ่งแยกว่าเมืองส่วนไหนสร้างก่อนหรือหลัง รวมไปถึงการเก็บรวบรวมหลักฐานทั้งหมดเพื่อสร้างภาพจำลองการใช้ชีวิตของผู้คนในเมืองศรีเทพในยุคนี้

ทับหลังอุمامเหศวร ทับหลังศิลาทรายสภาพสมบูรณ์จำหลักเป็นรูปอุمامเหศวร คือ พระอิศวรอุ้มนางปารวตี (อุมา) ประทับนั่งอยู่เหนือโคศุภราช หรือโคนนทีอยู่ที่ปราสาทสองพี่น้อง อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

"อุمامเหศวรมูรติ" พระศิเวปรากฏกายพร้อมพระอุมา ศิลปะปาละ ศิลปะอินเดียแบบปาละ (ปาละคือชื่อราชวงศ์หนึ่งของอินเดีย) เจริญอยู่ในภาคเหนือและตะวันออกของอินเดีย อายุราวพุทธศตวรรษที่ 14 - 18 จุดเด่นของเทวรูปปางนี้คือจะเห็นโคนนทีซึ่งเป็นพาหนะพระศิเว และสิ่งหึ่งซึ่งเป็นพาหนะพระอุมา

ศิลปะปาละ (รวมถึงเสนะ) ของอินเดียได้ส่งอิทธิพลให้กับประเทศไทย โดยเฉพาะศิลปะที่พบทางภาคใต้ หรือที่เรียกว่าศิลปะศรีวิชัย งานศิลปะไทยชิ้นเอกที่ได้รับอิทธิพลต่างรู้จักกันดี คือ เทวรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ปัจจุบันตั้งโชว์อย่างโดดเด่นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ห้องศิลปะศรีวิชัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อินเดีย (รวมถึงทุกที่ในโลกยุคโบราณ) นิยมความสมดุล ความคู่กัน การรวมกัน คล้ายกับความเชื่อฮินดูของจีน เป็นการส่งเสริมกันเพื่อความสมบูรณ์พูนสุข ดังนั้นเทวรูป "อุมามเหศวรมูรติ" จึงมีความหมายดังกล่าว ถือเป็นความสริมงคล ไม่ใช่การคู่กันอย่างเดียว ยังรวมถึงความเสน่หาและความรักด้วย ดูจากพระหัตถ์ซ้ายของพระศิวะที่ซ้อนพระถันพระอุมาด้วยความเชยชม คาดว่าผู้บูชาคงจะต้องประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและความรัก

อุมามเหศวรมูรติยังปรากฏอยู่บนทับหลังเหนือเสากรอบประตูปราสาทหินแบบเขมรมากมาย โดยเฉพาะศิลปะเขมรแบบบาปวนเป็นต้นมา (ราวพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา) พระอุม่าจะประทับนั่งตักพระศิวะ ซึ่งพระศิวะจะโอบตระกรອງกอดประทับนั่งบนโคนนทีอีกต่อหนึ่ง เช่น ทับหลังรูปอุมามเหศวร บรรณาลัยด้านทิศใต้ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ จ.ศรีสะเกษปราสาทสองพี่น้อง โบราณสถานศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ เป็นต้น นับว่าเป็นที่นิยมของเขมร และไทยในเวลาเป็นอย่างมาก

2) ใจกลางเมืองยังมีตึก ใจกลางศรีเทพมี?

หรือนี่คือการสร้าง Landmark ครั้งแรกของไทย ที่มาของชื่อเขาค้างนอก เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันมาแต่เดิม เพราะเหตุว่ามีรูปร่างลักษณะคล้ายภูเขาสูงใหญ่ และเชื่อกันว่าน่าจะมีทรัพย์สินสมบัติและอาวุธเก็บรักษาอยู่ภายใน ประกอบกับในเขตเมืองโบราณศรีเทพ มีโบราณสถานที่มีลักษณะคล้ายภูเขาที่เรียกว่า “เขาค้างใน” จึงได้เรียกโบราณสถานที่มีลักษณะคล้ายภูเขาที่ตั้งตระหง่านอยู่นอกเมืองแห่งนี้ว่า “เขาค้างนอก”

เขาค้างนอก มีลักษณะเป็นมหาสถูป ซึ่งมีความสำคัญตั้งอยู่นอกตัวเมืองโบราณ รับผิดชอบการสร้างจากพุทธศาสนานิกายเถรวาท ที่นิยมสร้างอาคารบนฐานสูง รูปแบบผังมณฑลจักรวาล และมีความสัมพันธ์กับ “เขามอรัตน์” ที่ตั้งอยู่ห่างจาก “เมืองศรีเทพ” ไปทางทิศตะวันตก เป็นระยะเกือบ 20 กิโลเมตร โดยมีภาพสลักเกี่ยวกับพุทธศาสนานิกายเถรวาทอยู่ในถ้ำบนยอดเขา และน่าจะมียุคร่วมสมัยกัน

จุดเด่นของโบราณสถานแห่งนี้ อยู่ที่หลักฐานที่ปรากฏอยู่บริเวณฐานอาคาร ซึ่งยังคงสภาพค่อนข้างสมบูรณ์อยู่มาก มีความอ่อนช้อย แต่ซ่อนความแข็งแกร่งแฝงไว้ และมีกลิ่นอายแบบอินเดียผสมผสานอยู่มาก กล่าวได้ว่าในประเทศไทยยังไม่เคยพบโบราณสถานในสมัยเดียวกัน ที่ยังคงสภาพและมีขนาดใหญ่เท่านี้มาก่อน สะท้อนคุณค่าทางรูปแบบศิลปกรรมอย่างชัดเจน

กล่าวโดยสรุปว่า โบราณสถาน เขาค้างนอก มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นสถูปที่ตั้งอยู่บนฐานขนาดใหญ่ มีการใช้พื้นที่ประกอบศาสนพิธีอยู่ด้านบน มีรูปแบบศิลปกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียอย่างชัดเจน อายุสมัมน่าจะอยู่ในช่วงราว 1,200-1,300 ปีมาแล้ว หรือในช่วงวัฒนธรรมทวารวดี และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับชุมชนที่เจริญขึ้นที่เมืองโบราณศรีเทพและเขามอรัตน์อย่างใกล้ชิดเช่นกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาคารจำลองทรงปราสาท อาคารจำลองทรงปราสาทซ้อนกัน 2 ชั้น ฐานอาคารจำลองเป็นชุดฐานบัวรองรับตัวปราสาทที่มีการฉาบให้ยกเขตสูงขึ้น เรือนธาตุมีเสาประดับผนังตกแต่งมีบันไดทางด้านหน้า และซุ้มประตูทรงโค้งมีการประดับลักษณะคล้ายกับระบบ "บัญชา" หรือการประดับอาคารจำลองที่เรือนธาตุซึ่งเป็นที่ยอมรับในศิลปะอินเดียได้ แสดงถึงฐานะการเป็นศาสนสถานสูงศักดิ์ของมหาเจดีย์เขาค้างนอก

โบราณสถานเขาค้างนอกมีการก่อสร้างในช่วงสมัยที่สำคัญ 2 สมัย คือ 1) สมัยแรกสร้าง เจดีย์ประธานและเจดีย์บริวาร อาจสร้างขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 – 15 และ 2) สมัยที่มีการซ่อมแปลงให้เจดีย์ประธานหันหน้าไปยังทิศตะวันตก อาจเกิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 – 19 ก่อนที่จะทิ้งร้างไปในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 เช่นเดียวกับเมืองศรีเทพ

แนวคิดในการก่อสร้างทั้ง 2 สมัย คือ 1) มีการเลือกที่ตั้งในพื้นที่ที่สามารถสร้างศาสนสถานขนาดใหญ่ได้และมีความสัมพันธ์กับแกนทิศของโบราณสถานอื่น ๆ รวมทั้งมีลักษณะมณฑลจักรวาลของพุทธศาสนามหายานปรากฏในแผนผังของเจดีย์ประธานและแผนผังรวม และ 2) มีการให้ความสำคัญกับทิศตะวันตกอย่างมาก ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการนับถือพระอมิตาภะ และสวรรค์สุขาวดีรวมทั้งเขามอรัตน์

สุดท้ายโบราณสถานเขาค้างนอกอาจเป็นตัวแทนของความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการค้า และศาสนาของเมืองศรีเทพในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 – 15 เนื่องจากเป็นโบราณสถานขนาดใหญ่ที่ต้องใช้ทรัพยากรในการสร้างสูงและมีความซับซ้อนทางด้านแผนผังมากที่สุดในสมัยทวารวดี

3) เชื้อไทยไม่ทิ้งแถว

การสร้างบูชาเทพภูเขาที่ถูกส่งต่อกันผ่านสถาปัตยกรรม “ภูเขา” นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของภูมิวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นกว่าลักษณะภูมิประเทศอื่นใดเพราะมักจะสัมพันธ์กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่สูงสุดของท้องถิ่นและจักรวาลที่มาจากเบื้องบน ในขณะที่น้ำและผืนดินเป็นเรื่องอำนาจข้างล่าง ภูเขาที่โดดเด่นมีรูปลักษณะพิเศษ มักจะถูกกำหนดให้เป็นที่ตั้งของอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ค่อนข้างสากลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งอินเดีย เนปาล ทิเบต และจีน อย่างเช่น ในแคว้นจามปาซึ่งปัจจุบันอยู่ในประเทศเวียดนามนั้น มีเขาสูงที่ถือว่าเป็นเขาศักดิ์สิทธิ์เป็นประธานของภูมิวัฒนธรรมในหลายๆ พื้นที่ เช่น “เขารังแมว” ที่สูงตระหง่าน ค้ำกลุ่มเทวสถานที่มีเขิน ของเทพเจ้าศรีษณภักทเรศวร แห่งแคว้นจามเหนือ

ที่เมืองศรีเทพอันเป็นเมืองสำคัญมาแต่สมัยทวารวดี “เขามอรัตน์” คือเขาศักดิ์สิทธิ์ของบ้านเมือง มีการสร้างถ้ำที่อยู่บนยอดเขาเป็นถ้ำวิหารที่มีภาพสลักของพระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์ให้เป็นที่ผู้คนขึ้นไปประกอบพิธีกรรมตามฤดูกาล ตำแหน่งเขามอรัตน์นี้อยู่ทางด้านตะวันตกของเมืองศรีเทพ ซึ่งบรรดาศาสนสถานสมัยทวารวดีที่เมืองศรีเทพอันเป็นพุทธมหายานไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันตก แต่สมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ลงมา ศาสนาฮินดูของขอมได้เข้ามาแทนที่ในการเป็นศาสนสถานสำคัญของเมือง ปราสาทประธานของศาสนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นี้ หันหน้าทางทิศตะวันตกสู่เขามอรัตน์ นับเป็นเรื่องน่าสังเกตและค้นคว้าหาความหมายเป็นอย่างยิ่งเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาของคนเมืองศรีเทพแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๖ ลงมา

วัดใหญ่ชัยมงคล "พระเจดีย์ชัยมงคล" อนุสรณ์แห่งชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งองค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานทักษิณสี่เหลี่ยม กว้างด้านละ 32.40 เมตร สูง 15 เมตร และมีเจดีย์ทิศตั้งอยู่สี่มุม สูงองค์ละ 12 เมตร ถัดจากฐานจะเป็นฐานแปดเหลี่ยมจนถึงองค์ระฆัง ซึ่งรวมความสูงองค์เจดีย์จากฐานถึงยอดได้ 62.10 เมตร บริเวณฐานทิศตะวันออกและทิศตะวันตกถูกลักลอบขุดค้นเข้าไปถึงแกนกลางพระเจดีย์ทำให้องค์พระเจดีย์เกิดความเอียงไปทางทิศตะวันตกเล็กน้อย

จากการสำรวจด้านใน โดยกรมศิลปากร พบมีพระเจดีย์องค์เดิมอยู่ด้านใน ซึ่งถูกสร้างก่อหุ้มไว้ และยังพบกระดูกคนหินชนวน สำรวจแล้วพบแต่หัวกะโหลกถึง 1 หัวเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าพระเจดีย์ประธานนี้ เดิมสร้างเจดีย์ขนาดเล็กก่อน ครั้นพอสมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ทำการก่อหุ้มสร้างเสริมพระเจดีย์ให้สูงขึ้นเช่นทุกวันนี้

วัดภูเขาทอง สถาปนาในรัชสมัยพระรามาธิบดี สมัยอยุธยาตอนต้นในสงครามที่พระเจ้าบุเรงนองแห่งพม่ามีชัยเหนืออยุธยาเมื่อครั้งเสียกรุงครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2112 พระเจ้าบุเรงนองจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเจดีย์แบบมอญผสมพม่าก่อทับองค์เจดีย์เดิมของวัดแห่งนี้ เป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะเหนือทัพไทยเอาไว้ แต่สันนิษฐานว่าคงสร้างได้แต่ส่วนฐานทักษิณส่วนล่างแล้วยกทัพกลับ จากนั้นเมื่อสมเด็จพระนเรศวรทรงกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้ใน พ.ศ. 2127 จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเจดีย์แบบไทยไว้เหนือฐานแบบมอญ และพม่า

4.3.3 ห้องที่ 3 : การแต่งกายยุคทวารวดี

เครื่องที่ไม่ได้มีไว้แค่ประดับ ลูกปัดหิน หรือ ลูกปัดแร่หิน ทั้งคาร์เนเลียน และ อะเกตนั้น เป็นกลุ่มแร่หินของ แร่ควอตซ์ หากเป็นในยุคโบราณที่พบกันในหลุมฝังศพละก็ สันนิษฐานเบื้องต้นกันก่อนเลยว่า น่าจะมาจากอินเดีย เพราะยุคนั้น ผู้คนจากอินเดียหลังไหลมาแถบบ้านเราจำนวนมาก และก็มาพร้อม ๆ กับลัทธิพราหมณ์ ฮินดูด้วย

ในประเทศอินเดีย เมืองไม่ค่อยได้ มีการค้นพบเครื่องมือการผลิตลูกปัดหิน อายุ เป็นพันปี และยังมีชื่อเสียงว่า ลูกปัดแร่หินจากอินเดีย เป็นลูกปัดที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะมาจากภูเขาที่เป็นที่อยู่ของเทพเจ้า ส่วนวิธีการทำลูกปัดแร่หินโบราณนั้น ก็คือ จะนำแร่หินก้อนใหญ่ ๆ นั้นมาสกัดให้มีขนาดและรูปร่างลูกปัดคร่ำ ๆ ตามต้องการก่อน เรียกว่า ทำโกรน จากนั้น ก็นำลูกปัดนั้นไปเผา ไปขัดให้มีผิวที่เรียบขึ้น จากนั้นก็ทำการเจาะรู โดยใช้หินที่มีความแหลมคม สกัดเป็นรอยเล็ก ๆ ทั้งสองด้านก่อน เพื่อเวลาเจาะรู จะได้ไม่ลื่นไถล จากนั้นก็หยอดน้ำ และผงหินลงไป เพื่อให้ฝืด ง่ายต่อการเจาะรู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อจากนั้น ก็ถึงขั้นตอนการเจาะ เขาจะใช้เครื่องมือที่ประกอบด้วยหัวเจาะที่ทำจากโลหะ คล้าย ๆ กับ ตะปูหรือดอกสว่าน ติดกับเครื่องมือที่มีลักษณะคล้ายๆ กันคั่นธนู ทำการชักไปชักมาให้หัวสว่าน หมุนเข้าไปใน ลูกบิดตรงที่สกัดเอาไว้ ทำแบบนี้ ทั้งสองด้าน ก็จะได้รูที่ไปเจอกันตรงกลางลูกบิด ฉะนั้นลูกบิดแร่หินโบราณ จึง มีรูไม่ค่อยจะตรงกัน

ความสำคัญของลูกบิดทวารวดี

1. แสดงถึงความเชื่อ พิธีกรรม
2. เครื่องรางของขลัง
3. บอกถึงสถานภาพทางสังคมของผู้ใส่
4. ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
5. สัญลักษณ์ในการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี กับชนเผ่าอื่น
6. แลกเปลี่ยนสิ่งของที่มีคุณค่าแทนเงินตรา

4.3.4 ห้องที่ 4 : ภาษา และการสื่อสารแบบทวารวดี

1) ก่อนพ่อขุนราม คนไทยเขียนอะไร

อักษรที่เชื่อมโยงเอเชียใต้ ยอร์ช เซเดส์ (George Coedes) ศาตราจารย์ชาวฝรั่งเศส ได้ศึกษา ถึงความเป็นมาของภาษาเขียนในภาษาไทยไว้ว่า การใช้ภาษาเขียนในภาษาไทยนั้น มีมาก่อนที่พ่อขุนรามคำแหง มหาราชจะทรงประดิษฐ์อักษรไทย (ลายสือไทย) มานานแล้ว ภาษาเขียนของไทยได้รับอิทธิพลมาจากภาษา เขียนของ มอญโบราณ ดังจะเห็นได้จากลักษณะของอักษร อาหม ลือ ผู้ไทยเมืองสิบสองปันนา ที่ใช้กันอยู่ใน ปัจจุบันซึ่งเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ไทย

ซึ่งเมื่อเทียบกันแล้วมีลักษณะคล้ายอักษรของพวกมอญเก่าอยู่มาก จึงกล่าวได้ว่าคนไทยในยุคก่อนกรุง สุโขทัยมีความใกล้ชิดกับชนชาติมอญ และได้นำอักษรมอญโบราณ มาดัดแปลงเป็นตัวเขียนในภาษาไทย โดย ศาตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ เรียกว่า อักษรไทยเดิม และเมื่อ ขอม ได้แผ่อิทธิพลเข้ามาในหมู่ชนชาติไทย คนไทยใน ยุคสมัยนั้น จึงได้นำอักษร ขอมหวัด มาใช้ในภาษาเขียนของตนเองบ้าง

จนปี พ.ศ.1826 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช จึงได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นมาใช้เสียใหม่ โดย ดัดแปลง ดัดแปลงมาจากอักษรขอมหวัด เพื่อให้สามารถเขียนได้สะดวกขึ้นกว่าอักษรขอมหวัด ด้วยการตัด หนามเตยทิ้งเสีย หรือบางตัวก็ดัดแปลงหนามเตยรวมเข้ากับพยัญชนะ ทำให้ไม่ต้องยกมือกลางคัน ระหว่าง เขียนพยัญชนะตัวนั้น

ประเด็นเกี่ยวกับจารึกโบราณ ที่สะท้อนภาพความเชื่อมโยงระหว่างศรีเทพกับวัฒนธรรมทวารวดี และ ระหว่างศรีเทพกับวัฒนธรรมเขมรโบราณ โดย ศิลปวัฒนธรรม ร่วมกับ รศ. ดร. ศานติ ภักดีคำ รองเลขาธิการ ราชบัณฑิตยสภา สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่เมืองศรีเทพจะพบเจอจารึกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบการปกครองของกษัตริย์ศรีเทพอยู่ 2 หลัก หลักหนึ่งคือ จารึกศรีเทพ อีกหลักหนึ่งคือ จารึกบ้านวังไผ่ เป็นจารึกที่ใช้อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤตซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ศรีเทพได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดียมาอย่างเต็มเปี่ยม โดยจารึกบ้านวังไผ่หลักนี้มีการกล่าวถึงนามของกษัตริย์พระองค์หนึ่ง แต่ว่านามของกษัตริย์พระองค์นั้นหายไป แต่มาอ้างถึงกษัตริย์อีกองค์หนึ่งก็คือ พระเจ้าปฤถิวินทรวรมัน

การกล่าวถึงพระนามของพระเจ้าปฤถิวินทรวรมันจึงทำให้ทราบว่า เมืองศรีเทพมีกษัตริย์ปกครองตนเอง และก็มีคามยิ่งใหญ่ไม่แพ้อาณาจักรเขมรยุคโบราณก่อนเมืองพระนคร เนื่องจากมีการอ้างอิงว่า พระเจ้าปฤถิวินทรวรมันมีความยิ่งใหญ่หรือมีพระยศเสมอด้วยพระเจ้าศรีภวรมัน ซึ่งน่าจะหมายถึง พระเจ้าภวรมันที่ 1 ซึ่งเป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรเจนละ หรืออาณาจักรเขมรยุคโบราณก่อนเมืองพระนครนั่นเอง สร้อยพระนามที่ใช้คำว่า “วรมัน” นั้น เป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของอินเดียภาคใต้ ซึ่งก็เช่นเดียวกับ อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ที่ถูกนำมาใช้เป็นภาษาสำหรับบันทึกลงบนจารึกบ้านวังไผ่

โดยเมืองศรีเทพในช่วงเวลาที่ทำจารึกหลักนี้ขึ้นนั้นอาจอยู่ในช่วงที่เป็นวัฒนธรรมแบบทวารวดี นั่นจึงแสดงให้เห็นว่า ศรีเทพกับอาณาจักรเขมรยุคโบราณก่อนเมืองพระนครเป็นคนละรัฐกัน

จนเมื่อต่อมาอาณาจักรเขมรโบราณได้ย้ายศูนย์กลางมาตั้งที่เมืองพระนครและขยายอำนาจไปยังบ้านเมืองใกล้เคียง นั้นทำให้วัฒนธรรมเขมรโบราณได้แพร่ขยายเข้ามาครอบคลุม และทับซ้อนในพื้นที่เมืองศรีเทพ

อักษรแบบราชวงศ์ปัลลวะ อักษรแบบอินเดียใต้ หรือ อักษรแบบราชวงศ์ปัลลวะ แม้ผู้คนและอาณาจักรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะรับเอาตัวหนังสือแบบอินเดียใต้มามากใช้พร้อม ๆ กัน เมื่อประมาณ 1,500 ปีที่แล้ว แต่เมื่อถูกใช้โดยผู้คนที่แตกต่างกัน ตัวอักษรเหล่านั้นก็พลอยมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปด้วย เช่นเดียวกับศิลปะวัตถุ เพราะตัวอักษรก็จัดเป็นศิลปะประเภทหนึ่ง

ตัวอักษรที่ถูกใช้ในบริเวณภาคกลางของไทยเมื่อ 1,400 - 1,500 ปีที่แล้วก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีอัตลักษณ์ที่มองเห็นได้ชัด แตกต่างจากตัวอักษรอาณาจักรอื่น ๆ ร่วมสมัยกันนั้น โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. อักษรที่ใช้ในแถบหมู่เกาะที่เป็นประเทศอินโดนีเซีย และมาเลเซียในปัจจุบัน ซึ่งต่อมาจะพัฒนามาเป็นอาณาจักรศรีวิชัย
2. อักษรที่ใช้บริเวณที่เป็นประเทศกัมพูชาและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งต่อมาจะพัฒนามาเป็นอาณาจักรกัมพูชาโบราณ
3. อักษรที่ใช้ในบริเวณที่เป็นประเทศเวียดนามตอนกลางในปัจจุบัน ต่อมาพัฒนามาเป็นอาณาจักรจามปา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. อักษรที่ใช้ในบริเวณภาคกลางของไทย ซึ่งต่อมาคืออาณาจักรทวารวดี อักษรแบบอินเดียใต้หรือแบบราชวงศ์ปัลลวะที่เข้ามาดินแดนแถบนี้ในสมัยแรก ๆ แม้จะมีลักษณะคล้ายกัน เพราะมีแหล่งกำเนิดเดียวกัน แต่ก็มีอิทธิพลของแต่ละแห่งที่สามารถกำหนดได้

2) พุทธ อ่าน เขียน

ภาษาอักษุร เป็นภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก กลุ่มมอญ - เขมร กลุ่มย่อยมอญ ถือว่าใกล้เคียงกับภาษามอญโบราณในสมัยทวารวดี มีผู้พูดคือชาวอักษุรในจังหวัดนครราชสีมา เพชรบูรณ์ และชัยภูมิ บางส่วนเริ่มเปลี่ยนมาพูดภาษาไทย

ภาพที่ 4.2 อักษรปัลลวะ : พุทธศตวรรษที่ 11 - 12 ตารางพยัญชนะ
ตัวนิ่งชื่อพาสาอักษุร (ยืมอักษรไทยเพื่อช่วยการออกเสียง)

ภาษาอักษุรเดิมเป็นเพียงภาษาพูดไม่มีตัวเขียน ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2548 ได้มีการสร้างระบบตัวเขียนขึ้นใหม่โดยใช้อักษรไทย เพิ่มอักษรสากล และรวบรวมคำศัพท์เอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อไม่ให้สูญหาย มีพยัญชนะ 26 เสียง เป็นตัวสะกดได้ 15 เสียง มีสระ 21 เสียง เป็นสระเดี่ยว 18 เสียง สระประสม 3 เสียง ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ ใช้ระบบน้ำเสียงแทน มีระบบการเติมหน่วยคำเติมแต่ปัจจุบันเหลือใช้ไม่มากนัก เรียงประโยคแบบประธาน - กริยา - กรรม

4.3.5 ห้องที่ 5 : วิธีการดำรงชีวิตทวารวดี

กึ่งกลางดง คงความเขา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ในภูเขามีส้ม. ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เป็นประโยคที่นิยามความอุดมสมบูรณ์ของไทย แล้วถ้าเราอยู่ไกลแม่น้ำ พื้นที่ที่ไม่เหมาะกับการเพาะปลูก เราหาอะไรทาน และยังอุดมสมบูรณ์เป็นราชธานีได้เหมือนกัน

ช่วงสมัยทวารวดี มีกลุ่มชาติพันธุ์มอญโบราณกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่บริเวณภูเขา ลึกเข้าไปในป่าใหญ่ คนกลุ่มนี้ได้เรียกตัวเองว่า ญฮฺกูร (ยะ-กั้น) คำว่า ญฮฺ แปลว่า คน ส่วนคำว่า กูร แปลว่า ภูเขา เมื่อนำมารวมกัน จึงหมายถึงคนที่อาศัยอยู่ในป่าดงบนภูเขา เมื่อเวลาผันเวียนเปลี่ยนผ่านไป ชาวญฮฺกูรยังคงสืบเชื้อสายต่อๆ กันมา โดยได้กระจายตัวกันอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ในแถบเชิงเขาพังเหย จังหวัดชัยภูมิ ไปจนถึงเชิงเขาเพชรบูรณ์ และลงมาถึงเชิงเขาพนมดงรัก เขตรอยต่อนครราชสีมากับปราจีนบุรี

อาหารการกิน ก็นับเป็นอีกหนึ่งร่องรอยโบราณของชาวญฮฺกูรที่หลงเหลืออยู่ในวิถีชีวิตปัจจุบัน อาหารจากพืชพื้นถิ่น จัดเป็นกระบวนการฟื้นฟู และสืบค้นอัตลักษณ์ของชาวญฮฺกูร ซึ่งอาหารและขนมสามารถสะท้อนถึงพืชพันธุ์ การเพาะปลูก และวิถีชีวิตเหล่านี้เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่บอกเล่าเรื่องราวแก่ผู้มาเยือนได้เป็นอย่างดี อย่างเช่น ขนมข้าวฟ่าง ที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายข้าวต้มมัด มีวัตถุดิบหลักคือข้าวฟ่างทางกระรอกหรือข้าวฟ่างทางหมา ซึ่งเป็นธัญพืชอาหารยุคแรกเริ่มของมนุษย์ชาติ นอกจากนี้ ยังมีอาหารเป็นยา ที่ใช้วัตถุดิบจากพืชผักสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น อย่าง เมี่ยง (ภาษาไทยเรียก เมี่ยง) ของชาวญฮฺกูร ใช้พืชผักสมุนไพรพื้นบ้านอย่าง ตะไคร้ พริก มะอึก ก้านและใบทูน กล้วยดิบ กุยช่าย มีเครื่องปรุงรสเพียงหนึ่งเดียวคือเกลือ ใส่ห่อรวมกันมัดด้วยใบกุยช่าย กินเป็นคำ และขนมกินเล่นที่มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ อย่างขนมล้นหมา ซึ่งทำจากแป้งข้าวเหนียว เกลือ กล้วยน้ำว่าสุกงอม และน้ำตาลปี๊บ บดและนวดให้เข้ากัน กดให้เป็นแผ่นแบนๆ คล้ายล้นหมา คลุกเคล้าด้วยงาขาว แล้วนำไปทอดให้สุกพอดีกิน

ป่าให้กำเนิดอาหาร และชีวิต ชุมชนญฮฺกูรทำให้ค้นพบความเชื่อมโยงวัฒนธรรมอาณาจักรศรีเทพ จากทีมนักโบราณคดี นักวิจัย นำโดย ดร. พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์ หนึ่งในนักวิจัยยุคแรก ๆ ของชุมชนญฮฺกูร ที่ได้มาสำรวจและสืบค้น ประกอบกับจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้านไร่ อำเภอสทิงพระ จังหวัดชัยภูมิ ตรงบริเวณช่องชิต หรือ ช่องขุนชิต ซึ่งเป็นทางขึ้นลงระหว่างที่ราบสูงโคราชกับที่ราบภาคกลาง ลงไปยังอำเภอลำสนธิ ซึ่งเป็นเส้นทางไปยังปราจีนนางผมหอม เทวาลัยวัฒนธรรมเขมร ซึ่งมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 อยู่ห่างออกไปทางใต้ของช่องชิตราว ๆ 40 - 50 กม. ในอดีตช่องชิตนี้เป็นเส้นทางที่ชาวญฮฺกูรใช้เดินทางผ่านไปยังเมืองศรีเทพและวิเชียรบุรีในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์เพื่อไปแลกเปลี่ยนข้าว โดยเมืองโบราณศรีเทพเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในพื้นที่บริเวณใกล้เคียง รวมทั้งมีปราสาท หรือเทวาลัยวัฒนธรรมเขมรโบราณอีกด้วย รวมถึงมีหลักฐานทางด้านภาษา เรื่องเล่าตำนานอีกหลายเรื่อง ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่า ศรีเทพ และ ญฮฺกูร อาจมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเมื่อครั้งในอดีต ก่อนที่อาณาจักรศรีเทพจะล่มสลาย ซึ่งชาวญฮฺกูรก็ได้กระจายตัวกันไปอยู่อาศัยบนเขาตามแนวเทือกเขาพังเหย ปัจจุบันคาดว่าพี่น้องญฮฺกูรมีเหลืออยู่ประมาณ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5,000 คน ครอบคลุม 3 จังหวัด ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มี 3 หมู่บ้านคือ ในอำเภอเมือง ตำบลตะเบา ได้แก่ บ้านน้ำเลา บ้านห้วยไคร้ และในตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ ที่หมู่บ้านท่าด้วง

ส่วนในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ รวมตัวอยู่มากที่สุด 20 หมู่บ้าน ในอำเภอเทพสถิต ตำบลบ้านไร่ หมู่บ้าน บ้านไร่ , บ้านวังอ้ายโพธิ์ , บ้านวังอ้ายคง , บ้านวังตาเทพ , บ้านเทพอวยชัย ในตำบลนายางลักษ์ พบที่บ้าน เสลียงทอง, บ้านโคกสะอาด, บ้านน้ำลาด ในตำบลโป่งนก พบที่บ้านสะพานหิน, บ้านสะพานยาว, บ้านสุข ประเสริฐ, บ้านชัยมงคล, บ้านบึงเวียง ในอำเภอหนองบัวระเหว ตำบลวังตะเฆ่ มีที่บ้านห้วยแย้, บ้านท่าโป่ง ในอำเภอบ้านเขว้า ตำบลชีบน พบที่บ้านวังกำแพง, บ้านหนองอ้อ ใน อำเภอซับใหญ่ ตำบลซับใหญ่ พบที่บ้าน หนองบัว, บ้านหนองใหญ่, บ้านบุญนวน

ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา อยู่กระจายตัวไม่ชัดเจนมาก ในเขตอำเภอปักธงชัย ตำบลตะขบ บ้าน กลาง, บ้านพระบึง, บ้านวังตะเคียน, บ้านคลองสาธิต, บ้านตะขบ และกระจายตัวทั่วไปในเขตอำเภอ เทพารักษ์ และอำเภอครบุรี

4.3.6 ห้องที่ 6 : ความเชื่อทวารวดี และอิทธิพลศิลปะ สกulptช่างศรีเทพ

1) สายมู คู่คนไทย

สกulptช่างศรีเทพไม่แพ้ชาติใด ศิลปะสกulptช่างศรีเทพ การสร้างสรรค์งานศิลปะชั้นสูงแสดงถึง ความเจริญด้านอารยธรรม แห่งยุคสมัยเมื่อกว่า 1,400 ปี การผสมผสานของวัฒนธรรมในเมืองโบราณ ประกอบ กับภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์และผสมผสานงานศิลปกรรมทางพุทธศาสนาเถรวาท มหายาน และศาสนาฮินดู อันทรงคุณค่า ก่อให้ความเป็นรูปแบบเฉพาะของงานช่างชั้นสูง อันมีทั้งรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลศิลปะอินเดีย มีความใกล้เคียงกับประติมากรรมในศิลปะทวารวดีในภาคใต้ ภาคกลาง และศิลปะเขมรสมัยก่อนเมืองพระนคร จนมีเอกลักษณ์รูปแบบเฉพาะสกulptช่างของตนเองเรียกว่า สกulptช่างศรีเทพ หรือสกulptช่างท้องถิ่นแห่งศรีเทพ ซึ่ง เน้นเรื่องเทคนิคงานช่างที่กล้าสร้างประติมากรรมลอยตัวอย่างแท้จริง โดยไม่มีแผ่นวงโค้งด้านหลัง และ นิยม การยื่นท่าตริภังค์ หรือการยกแขนข้างหนึ่งอันแสดงให้เห็นเสมือนการเคลื่อนไหว ซึ่งต่างจากประติมากรรมใน แหล่งอื่น ๆ ในระยะเวลาเดียวกันยกตัวอย่างเช่น กลุ่มเทวรูปรุ่นเก่า กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 ซึ่ง เทวรูปรุ่นเก่าที่พบจากเมืองโบราณศรีเทพ ได้แก่ พระนารายณ์หรือพระวิษณุสวมหมวกทรงกระบอก พระกฤษณะโคจรรรณะเป็นประติมากรรมลอยตัวที่มีลักษณะกายวิภาคชัดเจน

มรดกทางวัฒนธรรมเมืองศรีเทพเป็นรากฐานของคนไทยปัจจุบัน แม้ศรีเทพจะเสื่อมลง แต่มรดกต่างๆ ยังสืบทอดลงมา ทั้งในกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ อย่างที่เห็นได้ชัดคือการนับถือพระวิษณุเป็นใหญ่

การนับถือองค์พระวิษณุเป็นใหญ่ จะได้พบอีกครั้งหนึ่งในระบบที่เรียกกันว่า คติสมมติเทพในสมัยกรุง ศรีอยุธยา ซึ่งเราได้ยกย่องพระมหากษัตริย์เทียบเท่ากับอวตารของพระนารายณ์ ซึ่งมีการเฉลิมนามขององค์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กษัตริย์วรามาริบัติทุก ๆ พระองค์ไป ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการนับถือองค์พระวิษณุเป็นใหญ่ ซึ่งมีร่องรอยมาที่เมืองศรีเทพ ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ได้ส่งผ่านลงมาถึงการเป็นคติที่ใช้ในการปกครองจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา รวมถึงตกทอดมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบันด้วย ซึ่งเราจะได้เห็นวาทะกษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์เองก็ยังสืบทอดการเป็นองค์อวตารของพระนารายณ์ คือ พระราม ลงมาจนถึงปัจจุบัน

พระสุริยเทพ พุทธศตวรรษที่ 12 – 13 พบที่เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ พระสุริยเทพ หรือ พระอาทิตย์ เป็นเทพองค์หนึ่งมนศาสนาฮินดู อยู่ในฐานะเทพชั้นรองตามไวยชนพนิกาย และเทพสูงสุดตามเสาพระนิกาย ปรากฏลักษณะทางประติมานวิทยาที่สำคัญคือ สวมศิราภรณ์(เครื่องประดับศีรษะ) ทรงกิริฎมกุฎ (หมวกทรงกระบอก) ประดับประภามณฑล ด้านหลังเศียร ถือดอกบัวทั้งสองพระหัตถ์

พระสุริยเทพ พุทธศตวรรษที่ 13 – 14 พบที่เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ สวมศิราภรณ์ (เครื่องประดับศีรษะ) ทรงกิริฎมกุฎ (หมวกทรงกระบอก) ประดับประภามณฑลด้านหลังเศียร พระพักตร์กลม พระมัสสุ (หนวด) และพระทาฬิกะ (เครา) ยาว และหนา สวมมุกุณฑล (ตุ้มหู) และกรองคอ ลักษณะที่ปรากฏนี้เป็นการผสมผสานศิลปกรรมที่ถ่ายทอดจากดินแดนภายนอก เกิดเป็นเอกลักษณ์ของสกุลช่างพื้นถิ่นได้อย่างกลมกลืน

พระกฤษณะยกเขาโควธรณะ พุทธศตวรรษที่ 12 – 13 พบที่เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ หนึ่งในอวตารของพระวิษณุ แสดงตนในรูปของชายหนุ่มที่ช่วยเหลือ ชาวบ้านผู้เลี้ยงโค โดยยกภูเขาโควธรณะขึ้นเพื่อกำบังพายุฝนที่เกิดจากการบันดาลของพระอินทร์

พระวิษณุ 4 กร พุทธศตวรรษที่ 12 – 13 พบที่เมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เทวรูปอริยาบถยืนแบบตรีภังค์ สวมศิราภรณ์ (เครื่องประดับศีรษะ) ทรงกิริฎมกุฎ(หมวกทรงกระบอก) พระวรกายด้านซ้ายหักหาย เหลือเพียงซีกขวาปรากฏพระหัตถ์ขวา 2 ข้าง ลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มพระวิษณุ 4 กร ที่สัมพันธ์กับกลุ่มเทวรูปสมัยก่อนเมืองพระนคร

2) ธรรมเนียมจักรทวารวดี ที่ไม่ได้บอกแค่ศาสนา

ศิลปะที่ส่งตรงจากอินเดีย ในครั้งพุทธกาลเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานได้มีพุทธศีกาแก่พระสาวกให้ยึดถือพระธรรมวินัยเป็นสิ่งแทนพระองค์ รวมถึงสังเวชนียสถานทั้ง 5 แห่ง อันประกอบด้วย สถานที่ประสูติ ณ ลุมพินีวัน แขวงเมืองกบิลพัสดุ์ สถานที่ตรัสรู้พระโพธิญาณ ณ โขทิงคฤกษ์มณฑล แขวงเมืองคยา สถานที่ปฐมเทศนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี และสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ แขวงเมืองกุสินารา จะเสมือนเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าโดยพุทธานุญาต และเมื่อต้องการที่จะสร้างวัตถุเป็นเครื่องหมายแทนพระพุทธเจ้า จึงนิยมสร้างรูปต่าง ๆ เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า คือ สร้างรูปม้ามีฉัตรกางกั้น เป็นสัญลักษณ์แทนการเสด็จออกบวช สร้างรูปบัลลังก์ และต้นโพธิ์ เป็นสัญลักษณ์แทนการตรัสรู้ สร้างรูปธรรมจักรและวงกลมรอบ เป็นสัญลักษณ์ แทนการแสดงปฐมเทศนา และสร้างรูปพระสถูป เป็นสัญลักษณ์แทนการปรินิพพาน เนื่องจากยังไม่กล้าที่จะใช้รูปบุคคลเป็นเครื่องหมายแทนพระพุทธเจ้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมัยทวารวดีนิยมทำประติมากรรมรูปธรรมจักร เป็นสัญลักษณ์ แทนเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าทรง แสดงปฐมเทศนาที่มีชื่อว่า ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร หรือพระสูตรอันว่าด้วยการหมุนวงล้อแห่งธรรม

หมายความว่าธรรมจักรหรือล้อแห่งธรรมนั้นมีได้ตั้งอยู่เฉย ๆ แต่หมุนเวียนไป เพื่อโปรดปัจจุวัคคีย์ ใน วันเพ็ญเดือนแปด ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี หรือเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงพระธรรมคำสอน การที่ธรรมจักรแต่ละอันมีจำนวนซี่ก่าที่แตกต่างกัน ทำให้นักวิชาการหลายท่านได้พยายามหาคำ อธิบาย เช่น วงล้อที่มีซี่ก่า 8 ซี่ หมายถึงอริยมรรค 8 วงล้อที่มีซี่ก่า 12 ซี่ หมายถึงอาการ ๑๒ ที่กล่าวว่า "ทวาท สการ์" ไว้ในธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร เป็นต้น แต่ธรรมจักรที่พบมีจำนวนซี่ก่าที่หลากหลาย ทั้ง 14 ซี่, 15 ซี่, 22 ซี่, 32 ซี่ ฯลฯ และยังพบว่าธรรมจักรบางอัน มีการทำซี่ก่าของทั้งสองด้านจำนวนไม่เท่ากัน อาจสันนิษฐานได้ว่า ช่างจะแสดงออกถึงการหมุนไปของวงล้อ คือเมื่อวงล้อหมุน สายตาของเราที่มองเห็นซี่ก่าก็จะเห็นในจำนวนที่ แตกต่างกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับธรรมจักรที่พบในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อราวปลายพุทธศตวรรษที่ 3 เป็นธรรมจักรลอยตัว ประดิษฐานอยู่บนหินือ สิงโต 4 ตัว บนฐานกลมเหนือบัวหัวเสาติลา ที่ฐานกลมรองรับเหนือ บัวหัวเสามีวงล้อจำหลักอีก 4 วง ประจำทั้ง 4 ด้าน ระหว่างล้อจำหลักเป็นรูปสัตว์คั่นช่วงล้อละตัว รวมตัว คือ รูปช้าง วัว ม้า และสิงโต ภาพของสัตว์ทั้ง 4 มีลักษณะท่าทางเป็นท่าวิ่งหรือเดินอยู่ทุกตัว แสดงให้เห็นว่า วงล้อ เหล่านั้นกำลังหมุนอยู่เสมอพระเจ้าอโศกมหาราช

3) แคระแบกเมือง

แบกเมืองไม่ได้แบกมาเล่น ๆ ประติมากรรมปูนปั้นนูนสูงรูปคนแคระ กว้าง 18 เซนติเมตร สูง 23 เซนติเมตร มีใบหน้ากลมแบน คิ้วเป็นสันนูนต่อกันเป็นปีกกา ตาโปนเหลือบต่ำ จมูกแบนใหญ่ ปากกว้างอม ยิ้ม ผมเรียบ สวมตุ้มหูทรงกลมแบนขนาดใหญ่ ซึ่งลักษณะใบหน้าและการสวมตุ้มหูรูปแบบนี้เป็นลักษณะ เฉพาะที่พบในประติมากรรมดินเผาและปูนปั้นรูปบุคคล ยักษ์ และคนแคระในสมัยทวารวดี ลำตัวอวบอ้วนมี หน้าท้องใหญ่ อยู่ในท่านั่งชันเข่า แยกขา วางมือบนหัวเข่า แขนขาและขวาทักหายไป กำหนดอายุสมัย ทวารวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 16 หรือประมาณ 1,000 - 1,400 ปีมาแล้ว

ประติมากรรมปูนปั้นชิ้นนี้ สันนิษฐานว่าเป็นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม โดยระดับอยู่ในช่อง สี่เหลี่ยมบริเวณส่วนฐานของอาคาร ตามคติผู้พิทักษ์และค้ำจุนศาสนา จึงนิยมเรียกว่า "คนแคระแบก" การ ประดับประติมากรรมรูปคนแคระที่ส่วนฐานหรือส่วนอื่น ๆ ของสถาปัตยกรรมปรากฏมาแล้วในศิลปะอินเดีย และส่งอิทธิพลทางด้านรูปแบบ และคติการสร้างให้งานศิลปกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศไทย กัมพูชา และอินโดนีเซีย เป็นต้น

นอกจากประติมากรรมชิ้นนี้แล้ว ยังพบประติมากรรมรูปคนแคระได้ทั่วไปตามเมืองโบราณสมัยทวาร วดี โดยพบทั้งประติมากรรมปูนปั้นและดินเผา มีลักษณะร่วมกันคือเป็นบุคคลมีรูปร่างอวบอ้วน สวมตุ้มหูทรง กลมขนาดใหญ่ นั่งชันเข่า แยกขา แสดงท่าแบกโดยมีทั้งแบบที่ยกมือทั้งสองข้างขึ้นแบก และวางมือทั้งสอง ข้างบนเข่าโดยใช้ไหล่แบกรับน้ำหนัก ส่วนมากมีศีรษะเป็นคน พบที่เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โบราณคูบัว จังหวัดราชบุรี วัดนครโกษา จังหวัดลพบุรี และเมืองโบราณ โคกไม้เดน จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบประติมากรรมรูปคนแคระที่มีศีรษะเป็นสัตว์ เช่น สิงห์ ลิง วัว ด้วย แต่มีจำนวนไม่มากนัก พบที่โบราณสถานเขาค้างใน เมืองโบราณศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้น

4.3.7 ห้องที่ 7 : ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และสมบัติเมืองศรีเทพ

1) อยู่กลางดง คงสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ระหว่าง เมืองศรีเทพกับภายนอก “เมืองศรีเทพ” เป็นเมืองโบราณที่ตั้งอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำลพบุรี-ป่าสัก และมีพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องมายาวนาน นับตั้งแต่ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย หรือราว 2,000 ปีมาแล้ว

ต่อมาได้ขยายตัวและเจริญขึ้นโดยรับวัฒนธรรมจากภายนอก ซึ่งเข้าใจว่าได้รับจากบริเวณภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน ซึ่งได้แก่วัฒนธรรม “ทวารวดี” ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียผ่านมาอีกทอดหนึ่ง

จากตำแหน่งของเมืองศรีเทพ ที่ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อทางอารยธรรมของ 2 ภาค ได้แก่ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงไม่น่าแปลกใจที่เมืองนี้ได้เจริญขึ้นพร้อมกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ามีการส่งผ่านองค์ความรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อมจากอารยธรรมต้นกำเนิด จนกระทั่งได้ผสมผสานและมีรูปแบบที่ลงตัวเป็นของตนเองสืบเนื่องมา จนล่มสลายไปในที่สุด

โดยช่องทางที่ติดต่อสัมพันธ์ระหว่างเมืองโบราณศรีเทพกับดินแดนที่ราบสูงโคราชภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ ช่องเขาขาด (เขตพื้นที่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ) ซึ่งเป็นช่องเขาอยู่ใกล้เมืองโบราณศรีเทพที่สุด โดยห่างจากเมืองศรีเทพประมาณ 35 ก.ม. และมีแหล่งโบราณคดีตามเส้นทางช่องเขาเป็นจำนวนมาก เช่น เมืองโบราณกระทู้พระ อ.บำเหน็จณรงค์ จ.ชัยภูมิ (ห่างจากเมืองศรีเทพประมาณ 65 ก.ม.) และเมืองโบราณกุดไข่นุ่น (หามหอก) อ.บ้านเขว้า จ.ชัยภูมิ (ห่างจากเมืองศรีเทพประมาณ 90 ก.ม.)

ช่องสะพานหิน (เขตพื้นที่ อ.ลำสนธิ จ.ลพบุรี ต่อ อ.เทพารักษ์ จ.นครราชสีมา) ห่างจากเมืองศรีเทพประมาณ 52 ก.ม. ซึ่งมี ปรางค์นางผมหอม ตั้งอยู่ไม่ห่างจากช่องทางนี้ และสามารถใช้ช่องทางนี้ เดินทางไปยังเมืองโบราณในที่ราบสูงโคราช คือ เมืองโบราณเสมา (ห่างจากเมืองศรีเทพประมาณ 135 ก.ม.)

สันนิษฐานว่าช่องทางธรรมชาติเหล่านี้ถูกใช้เป็นเส้นทางคมนาคมโบราณตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่ขุดพบ เช่น โครงกระดูก

2) สมบัติไทย ในต่างแดน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมบัติจากศรีเทพที่ถูกขายไป หลังจากที่เมืองโบราณศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากยูเนสโก แห่งที่ 7 ในประเทศไทย แต่โจทย์ใหญ่ที่ทำนาย คือ การทวงคืนโบราณวัตถุที่หายไป ถูกนำไปจัดแสดงไว้ในต่างประเทศ ภารกิจของรัฐบาลหลังจากนี้ คือ ร่วมมือกับสหรัฐฯ ติดตามกลับคืนสู่มาตุภูมิ คาดใช้เวลา 3 ปี ความคืบหน้าการติดตามทวงคืนโบราณวัตถุสำคัญ ที่หายไปจากเมืองโบราณศรีเทพนานกว่า 60 ปี ตั้งแต่ยังเป็นป่าร้างกลางชุมชน พบว่า กระจายอยู่ตามพิพิธภัณฑ์ของต่างประเทศ มีการนำออกไปโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนใหญ่อยู่ในสหรัฐฯ กระบวนการขอคืนแล้ว โดยใช้ความสัมพันธ์ทางการทูต เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผ่านการประสานงาน Home Land security โดยมีทีมอนุวิชาการคณะติดตามทวงคืนฯ ได้ทำข้อมูล และหลักฐาน เพื่อขอคืน นับ 10 รายการ

โบราณวัตถุที่คาดว่าจะสามารถนำกลับมาคืนเมืองโบราณศรีเทพได้เป็นชิ้นแรก ๆ จะเป็นงานศิลปะงานประติมากรรม หรือรูปเคารพ ซึ่งงานประติมากรรม จะมีลักษณะเฉพาะของศิลปะ ที่เรียกว่าสกุลช่างศรีเทพ เป็นหลักฐานที่ค่อนข้างชัดเจน ที่บ่งบอกได้ว่า โบราณวัตถุชิ้นนี้ มาจากเมืองโบราณศรีเทพ

เป็นที่แน่ชัดว่าพิพิธภัณฑ์ในสหรัฐฯ ส่วนใหญ่ไม่มีหลักฐานประเทศไทยอนุญาตให้ส่งออก บางชิ้นมีหลักฐานการปลอมแปลง และสหรัฐฯ ก็มีกฎหมายฟอกเงินค่อนข้างรุนแรง หากไทยขอคืนสมบัติศรีเทพ จะต้อง มีหลักฐานยืนยัน ซึ่งถ้าไม่มีก็ต้องส่งคืนให้กลับไทยแบบไม่มีเงื่อนไข เช่นเดียวกับกรณีการขอคืนทับหลังทองหงส์ จ.บุรีรัมย์ และทับหลังเขาโล้น จ.สระแก้ว

4.4 ขอบเขตของชิ้นงาน

1. สัญลักษณ์ของนิทรรศการ (Logo)
2. โมเดลจริงของนิทรรศการ
 - ออกแบบงานทั้งหมดในโปรแกรม Adobe Illustrator, Photoshop
 - โดยมีอัตราส่วน 1:25
 - ฐานของโมเดลใช้วัสดุกระดาษแข็งหนา 2.2 mm พันด้วยสเปรย์ดำ
 - ผนังโมเดลทั้งงานใช้ Plaswood ตัดด้วยมือทั้งหมด
 - พิมพ์งานด้วย Printer Laser กระดาษเนื้อ Matt 150 แกรม
 - เคลือบด้วย Sticker ใสแบบด้าน
 - Headline ของทุก ๆ ห้องต้องการให้นิทรรศการจริงผลิตออกมา ในการทำโมเดล

ตัวอย่างจึงใช้แผ่นอะคริลิกสีไป Laser cut ประกอบแปะที่บอร์ดทีละตัว

- แต่ละห้องจะมีการเล่าเรื่องรูปแบบต่าง ๆ เทคนิคการนำเสนอจะนำเสนอตามแต่ละหัวข้อ

ในบถัดไป

3. ตัวละครประจํานิทรรศการ รูปแบบ 2 มิติ 5 ตัว
 - ออกแบบงานในโปรแกรม Adobe Illustrator

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ตัวละครประจํานิทรรศการ รูปแบบ 3 มิติ 4 ตัว
 - ออกแบบงานขึ้นรูป 3 มิติ ในโปรแกรม Blender
 - ผลิตขึ้นงานด้วย 3D Printer วัสดุ Resin เก็บตะไ้ขึ้นงาน และสเปรย์สี
5. โปสเตอร์จำนวน 3 ชิ้น
 - พิมพ์งานด้วย Printer Laser กระดาษเนื้อ Glossy 210 แกรม
6. แผ่นพับประชาสัมพันธ์นิทรรศการ 1 ชิ้น
 - พิมพ์งานด้วย Printer Laser กระดาษเนื้อ Matt 190 แกรม
7. เสื้อสกรีนลายนิทรรศการ 2 ชิ้น
 - พิมพ์งานด้วย Printer inkjet กระดาษ Transfer
 - รีดด้วยเตารีด

4.5 แนวทางการออกแบบ

4.5.1 แนวทางที่ 1

นำลายเส้นมาช่วยเล่าเรื่อง เหมือนภาพสเก็ตช์สมุดบันทึกภาพโบราณสถาน โดยใช้เส้นแบบ Doodle เพื่อความเข้าถึงง่าย ดูเป็นกันเอง ไม่แข็งจนเกินไป

- LINE
- DOODLE
- ILLUSTRATION STROKE

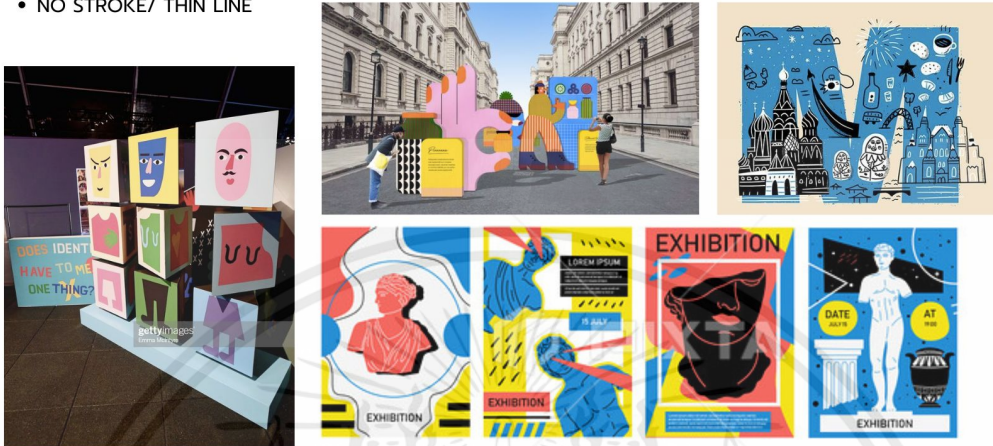
ภาพที่ 4.3 Art Direction 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5.2 แนวทางที่ 2

การนำวัตถุโบราณมาเปลี่ยนเป็นรูปแบบภาพประกอบให้ความเป็นกันเอง จับลักษณะของวัตถุโบราณที่พบมาเป็นสีที่สดใสและตัดทอนเป็นภาพการ์ตูน

- ILLUSTRATION
- NO STROKE/ THIN LINE

ภาพที่ 4.4 Art Direction 2

4.5.3 แนวทางที่ 3

การนำวัตถุโบราณที่เป็นภาพจริง มารวมกับเส้นกราฟฟิก โดยอ้างอิงลักษณะการโค้ง รูปแบบการเขียนของตัวอักษรปัลลวะ ลดความทงการของภาพจริงด้วยเส้นโค้ง

- PHOTOGRAPHY
- GRAPHIC SHAPE

ภาพที่ 4.5 Art Direction 3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5.4 การเล่าเรื่อง

การออกแบบตัวละครจากศาสนสถานโบราณเขาคลังใน อย่างกระแสบกเมืองมาช่วยเล่าเรื่อง ดึงดูดความสนใจผู้เยี่ยมชมด้วยตัวละคร

- โถง 5 คาแรคเตอร์คนแบกเมือง
- คนแคะหน้าคน หน้าลิง หน้าสิงโต หน้าช้าง และหน้าควาย
- แต่ละคาแรคเตอร์จะเป็นตัวแทนแต่ละห้องเล่าเรื่องแต่ละอย่าง
- โดยตัวละครจะมีบทบาทจากลักษณะนั้นๆ

ภาพที่ 4.6 Narrative

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

การดำเนินการออกแบบ

5.1 การพัฒนาตราสัญลักษณ์นิตรรศการ

ในการออกแบบตราสัญลักษณ์นิตรรศการเบื้องต้นมีด้วยกันหลายแนวทาง โดยมีแนวความคิดจากลักษณะต่าง ๆ ในเมืองโบราณศรีเทพ

รูปแบบ A อ้างอิงมาจากอักษรปัลลวะในศิลาจารึก

รูปแบบ B ตัดทอนแฉะแบกเมืองเป็นภาพ Symbol

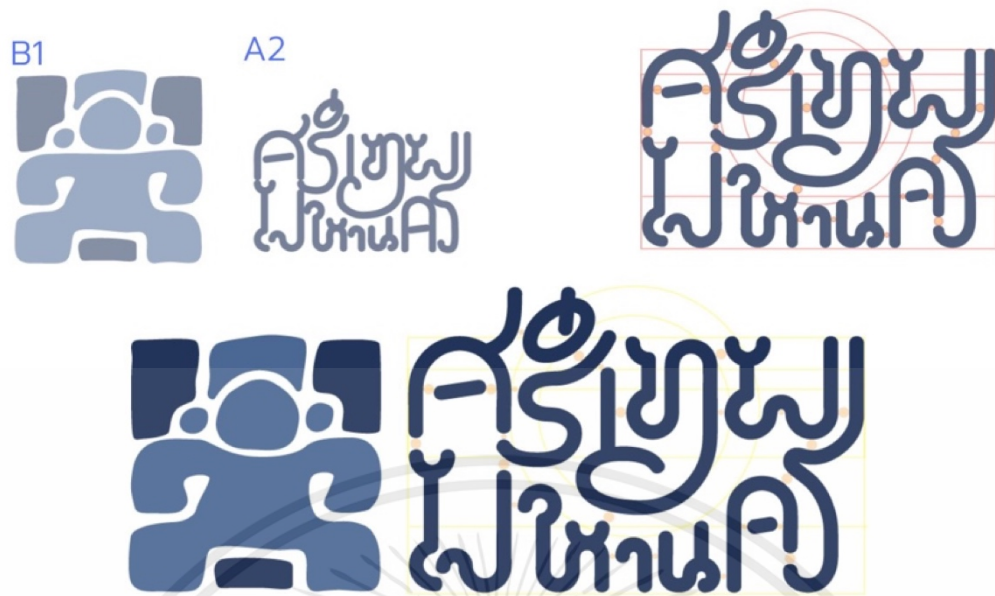
รูปแบบ C ตัดทอนลายกันหอยเป็นภาพ Symbol

ภาพที่ 5.1 แบบร่างตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร

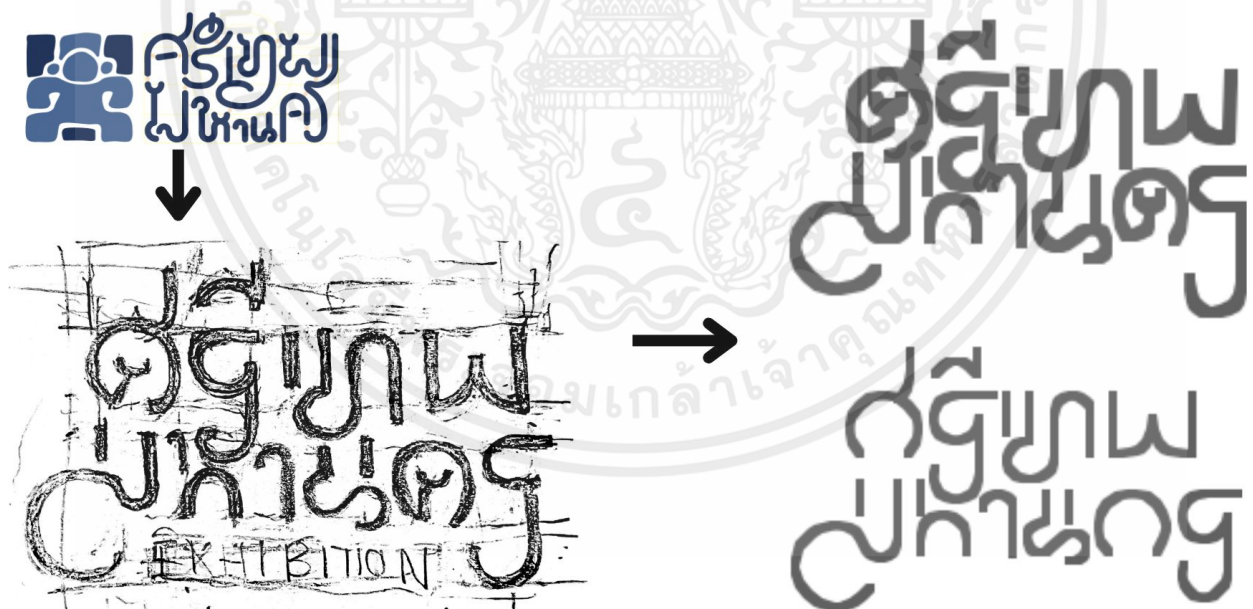
สรุปการเลือกแบบ เลือกแบบ B1 และ A2 มาพัฒนาต่อ เนื่องจากเก็บลักษณะของตัวอักษรบนจารึก และภาพแฉะแบกเมืองมีความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองโบราณศรีเทพ ได้พัฒนาแบบร่างดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.2 แบบร่างตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร ครั้งที่ 2

สรุปการเลือกแบบ นำทั้ง 2 แบบมารวมกัน แต่ยังไม่ลงตัว จึงพัฒนาอีกครั้ง

ภาพที่ 5.3 แบบร่างตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร Final

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

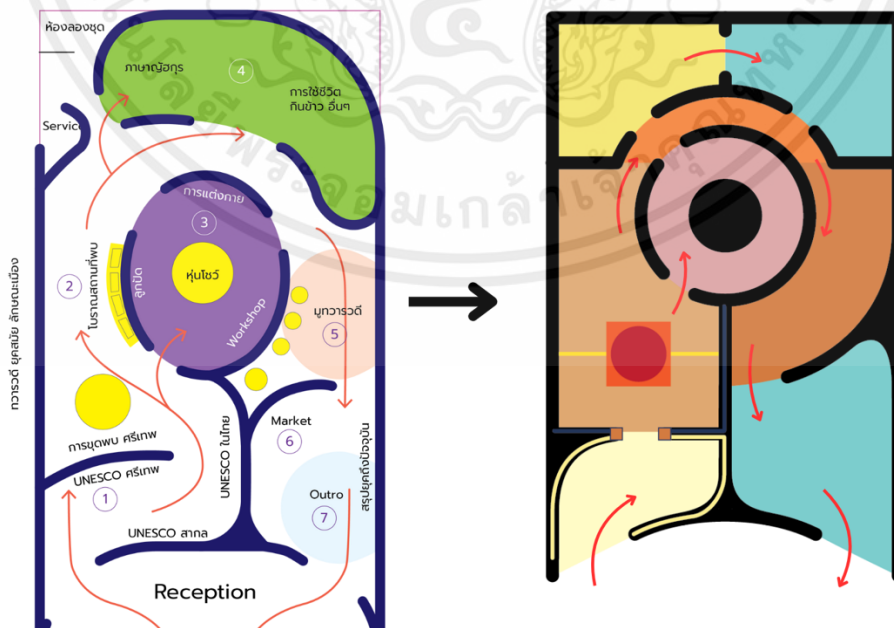
5.2 การออกแบบแผนผังนิทรรศการ

การออกแบบแผนผังนิทรรศการ แบบร่างได้นำแผนผังเมืองโบราณศรีเทพมาเป็นอ้างอิง การแบ่งห้อง และการเดินเข้าออก โดยเรียงลำดับเนื้อหาที่จะเล่าภายในงานนิทรรศการ โดยแบ่งทั้งหมด 7 ห้อง 7 เนื้อหา

ภาพที่ 5.4 แบบร่างแผนผังนิทรรศการ 1

การพัฒนาแบบร่างแผนผังนิทรรศการ จากการออกแบบแผนผังแบบแรก จะมีผนังที่ยื่นออกมา ทำให้ไม่ลงตัว และออกแบบเนื้อหาได้ยาก แต่ยังเก็บความโค้ง และการออกแบบเปิดโล่งทำให้เดินไม่รู้สึกรัดอึด

ภาพที่ 5.5 แบบร่างผังนิทรรศการ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3 การออกแบบ และตัวอย่างภาพ 3 มิติ

การออกแบบครั้งแรกหน้าตาของผนังในแต่ละห้องอย่างคร่าว ๆ ตั้งใจให้มีเส้นช่วยเชื่อมแต่ละห้อง สีสมาจาสีของหินและลูกปัดทวารวดี ในการร่างแบบ สีค่อนข้างตุ่น ไม่สดใสเท่าหินสีที่คิดไว้จึงได้นำไปปรับแก้ในชิ้นงานสำเร็จ

ภาพที่ 5.7 แบบร่างนิทรรศการ

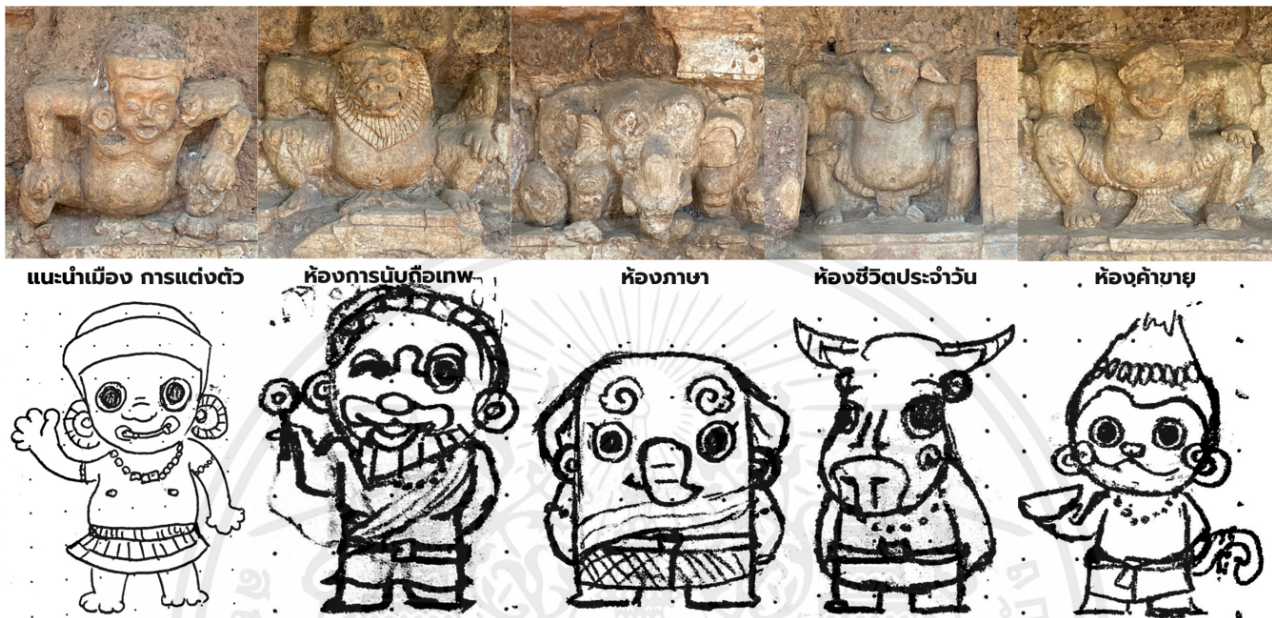

ภาพที่ 5.8 แบบร่างนิทรรศการ 3 มิติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.4 การออกแบบตัวละครแคระแบกเมือง

การออกแบบแคระแบกเมืองทั้ง 5 แบบเพื่อนำมาช่วยเล่าเรื่องเนื้อหาพุทธศการ และดึงดูดผู้เยี่ยมชมพุทธศการ และนำจุดเด่นของเมืองโบราณศรีเทพ ที่มีแคระแบกเมืองถึง 5 หน้า ทำให้ดูเข้าถึงง่ายเป็นกันเอง

ภาพที่ 5.9 แบบร่างตัวละคร 2 มิติ

และได้ขึ้นรูปแบบ 3 มิติสำหรับการทำของที่ระลึกอื่น ๆ และตั้งโชว์ภายในแต่ละจุดพุทธศการอีกด้วย โดยแต่ละตัวก็จะมีเนื้อหาที่เล่าจะอุปกรณที่ถือ เครื่องแต่งกายก็อ้างอิงจากการแต่งกายทวารวดี

ภาพที่ 5.10 โครงร่างตัวละคร 3 มิติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 6 ผลงานสำเร็จ

6.1 สัญลักษณ์นิทรรศการ

เป็นภาพฉากคั่นระหว่างเกมในช่วงเหตุการณ์สำคัญ

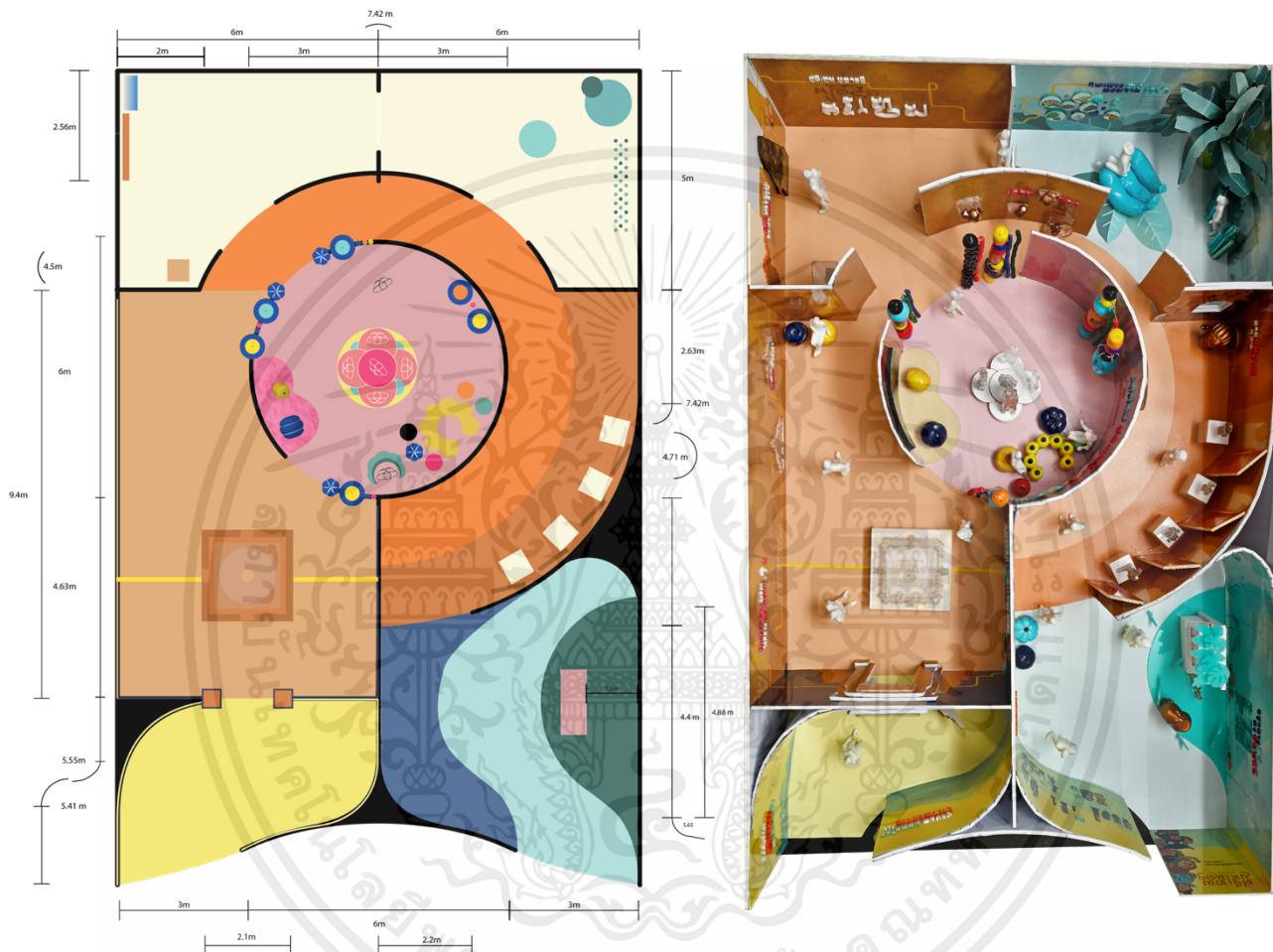
ภาพที่ 6.1 แบบตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร

ภาพที่ 6.2 แบบตราสัญลักษณ์ศรีเทพมหานคร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.2 แผนผังนิทรรศการแบบสำเร็จ

แผนผังนิทรรศการแบบสำเร็จแล้วนั้น มีการเล่าเรียงลำดับ และการเขียนขนาด และสิ่งของที่วางอยู่ในงานทำให้ชัดเจนมากขึ้น

ภาพที่ 6.3 แผนผังนิทรรศการแบบสำเร็จ

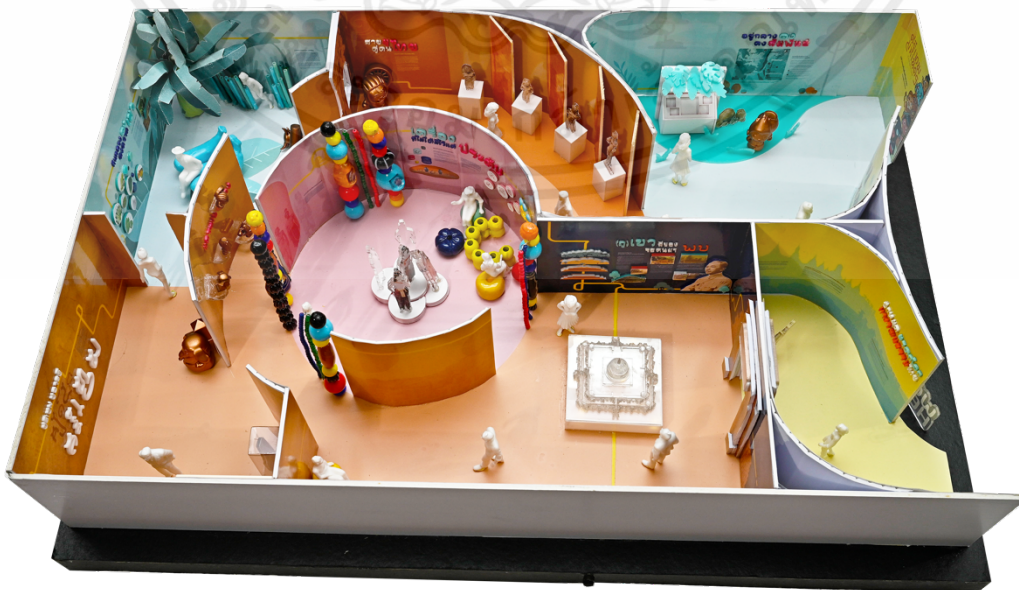
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3 แบบสำเร็จของนิทรรศการ

แบบสำเร็จของนิทรรศการได้นำแบบร่างมาพัฒนาให้เป็นเป็นโมเดลจริงขนาด 1:25 มีการเติมไฟ ตัวอักษรที่นูนออกมา เพื่อความสมจริง และเห็นภาพรวมของงานได้ชัดเจนมากขึ้น

ภาพที่ 6.4 ภาพรวมนิทรรศการ มูม 45

ภาพที่ 6.5 ภาพรวมนิทรรศการ มูมข้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.1 ห้องที่ 1 มรดกโลก UNESCO

ห้องแรกที่ต้อนรับผู้เยี่ยมชมนิทรรศการ ผู้เยี่ยมชมนิทรรศการจะเป็นกลุ่มที่อาจจะเพิ่งรู้จักเมืองโบราณศรีเทพ จากการประชาสัมพันธ์การได้รางวัลมรดกโลก จึงเป็นห้องที่อธิบายความสำคัญของรางวัลนี้ และกล่าวถึงสถานที่ในประเทศไทยที่ได้รับรางวัลมรดกโลกนี้เช่นเดียวกับเมืองศรีเทพ

ภาพที่ 6.6 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 1

ภาพที่ 6.7 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 1

ภาพที่ 6.8 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.2 ห้องที่ 2 การค้นพบเมืองโบราณศรีเทพ

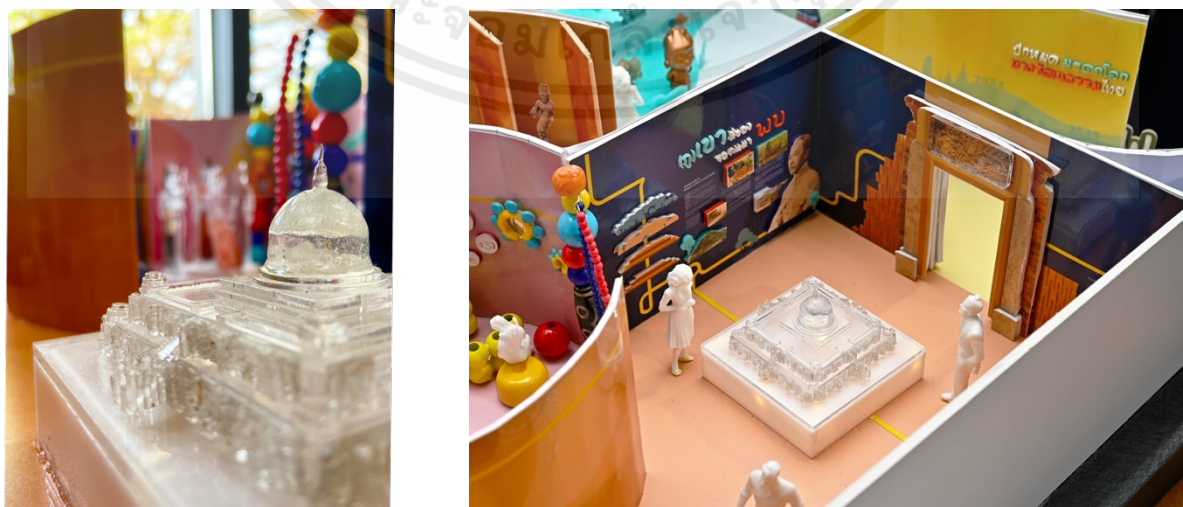
หลังจากผ่านประตูที่จำลองประตูทางเข้าปราสาท 2 พื้นห้องที่มีทัพหลังอุมามเหศวรอยู่ด้านบน ทิศทางขวามือหลังเข้าประตู จะมีเนื้อหาการพบเขาค้างนอก ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ได้รางวัลมรดกโลก ตรงกลางจะมีเขาค้างนอกจำลอง โดยจะมีการแสดงโชว์ แสงสีเสียงได้

ภาพที่ 6.9 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2

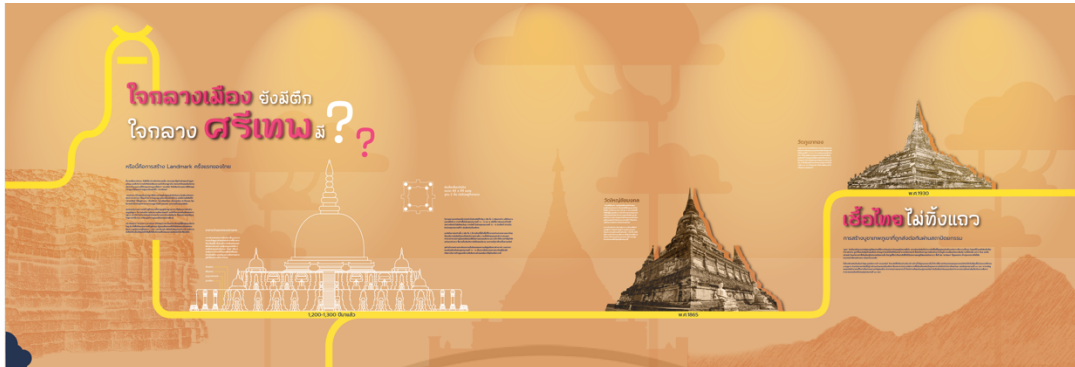
ภาพที่ 6.10 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2

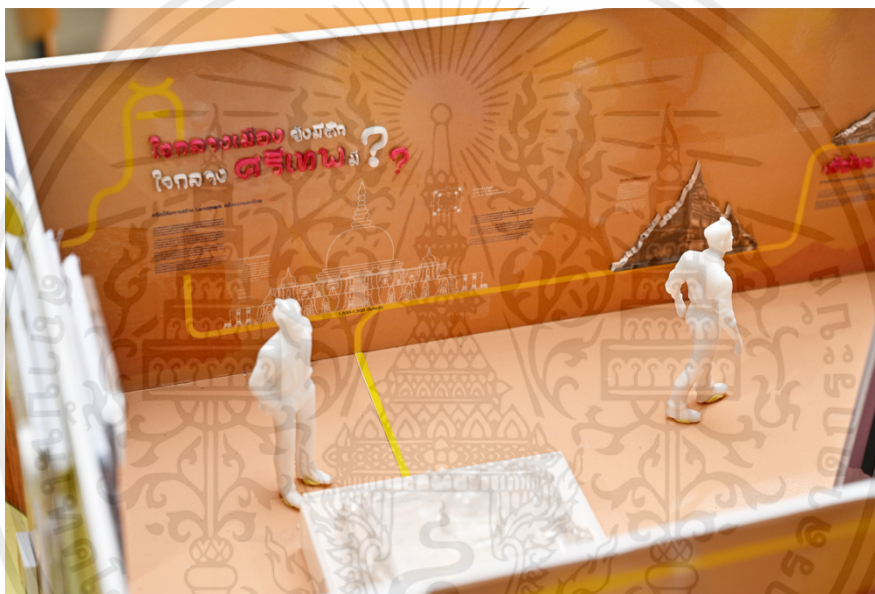
ภาพที่ 6.11 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางด้านซ้ายของประตู จะเล่าโครงสร้าง ความละเอียดของเขาค้างนอก อิทธิพลที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน ทั้งการตั้งถิ่นฐานความเชื่อการบูชาภูเขา ทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางจากการคาดกัน

ภาพที่ 6.12 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2

ภาพที่ 6.13 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2

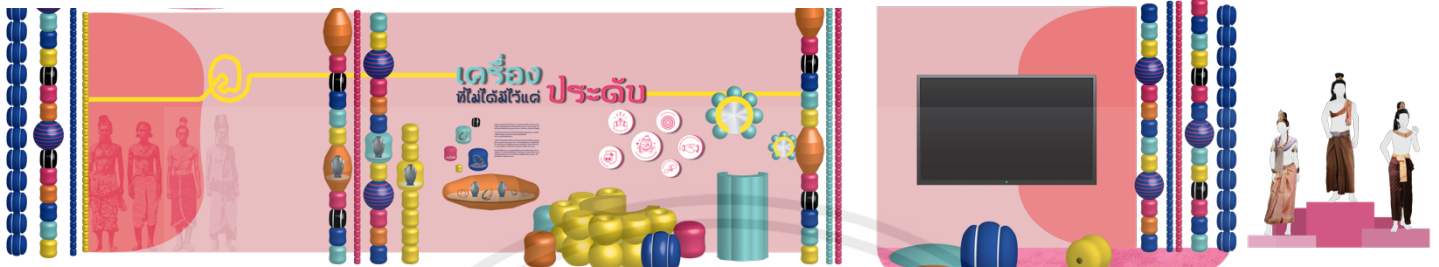

ภาพที่ 6.14 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.3 การแต่งกายยุคทวารวดี

ในห้องนี้จะฉายทั้งสื่อนิทรรศการบนจอทีวี หุ่นจำลองการแต่งกายของคนยุคทวารวดี และการทำ work shop ร้อยลูกปัดหินทวารวดีเป็นช่วงเวลาที่กำหนด โดยจะมีโต๊ะที่ได้อ้างอิงรูปทรงมาจากตุ้มหูสำริดแบบทวารวดี แก้วอีกก็เป็นรูปแบบลูกปัด

ภาพที่ 6.15 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 3

ภาพที่ 6.16 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 3

ภาพที่ 6.17 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.4 ภาษา และการสื่อสารแบบทวารวดี

จากการวิจัยเนื้อหาข้อมูลของภาษาในศรีเทพได้พบจารึกที่บริเวณเมืองศรีเทพ ที่มีลักษณะแตกต่าง และมีตัวอักษรปัลลวะที่เด่นชัด ซึ่งได้อิทธิพลจากอินเดีย และได้อ้างอิงภาษาอักษรมาร่วมช่วยเล่าการออกเสียงของภาษาในยุคทวารวดี

ภาพที่ 6.18 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 4

ภาพที่ 6.19 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 4

ภาพที่ 6.20 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.5 วิธีการดำรงชีวิตทวารวดี

ข้อมูลการวิถีชีวิตอันมาจากการค้นคว้าผ่านภาพศิลปกรรมต่าง ๆ ที่จารึก เป็นภาพรวมของทวารวดี ไม่ได้เจาะจงที่เมืองศรีเทพโดยตรง จึงพบว่าเผ่าผู้ยกรูที่สืบมาถึงปัจจุบัน มีความใกล้เคียงทวารวดีศรีเทพที่สุด จึงอ้างอิงวิธีการกินอยู่ของเผ่าผู้ยกรูนี้

ภาพที่ 6.21 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 5

ภาพที่ 6.22 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 5

ภาพที่ 6.23 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.6 ความเชื่อทวารวดี และอิทธิพลศิลปะ สกลุช่างศรีเทพ

ศิลปะทุกอย่างเกิดขึ้นจากความเชื่อการบูชาเทพ ที่ศรีเทพแห่งนี้มีสกลุช่างศรีเทพที่โดดเด่นกว่าที่อื่นถ้าเทียบกับหลักฐานปัจจุบันที่มีอยู่ อย่างศิลปกรรมสุริยเทพที่มีความสมบูรณ์ที่สุดจากที่เคยพบมา นอกจากนี้ ประติมากรรมศรีเทพยังเป็นแบบลอยตัว ซึ่งเมื่ออิทธิพลที่อินเดียยังป็นเป็นรูปแบบนูนต่ำติดกับแท่นอยู่

ภาพที่ 6.24 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6

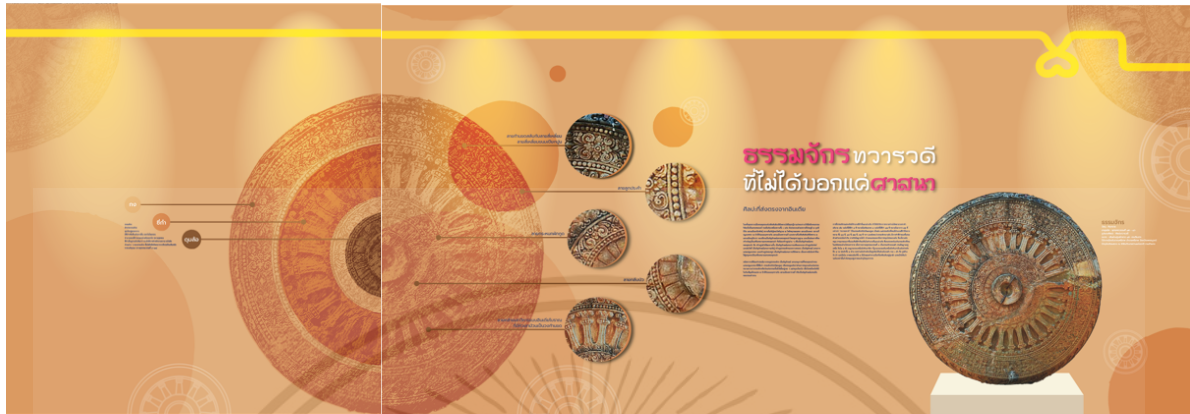
ภาพที่ 6.25 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6

ภาพที่ 6.26 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากประติมากรรมสุริยเทพจะสมบูรณ์แล้ว ธรรมจักรที่พบในศรีเทพยังมีองค์ประกอบครบถ้วน และแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาที่เขามาตั้งแต่ยุคนั้น

ภาพที่ 6.27 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6

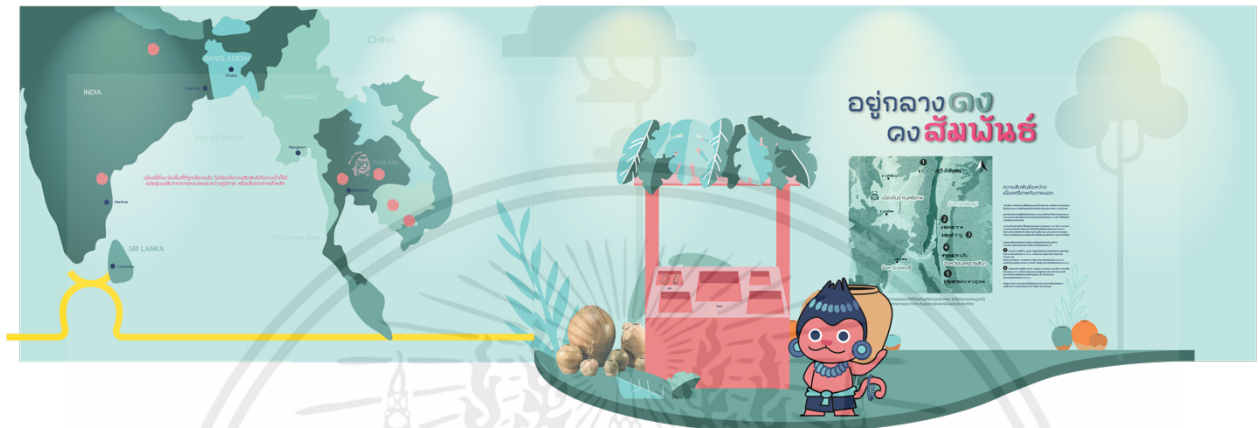

ภาพที่ 6.28 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.7 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ศรีเทพเป็นเมืองอยู่ห่างจากแม่น้ำถึง 4 กิโลเมตร แต่ยังสามารถติดต่อกับภายนอกได้ถึงอินเดีย และเมืองรอบ ๆ ศรีเทพเลยยังเป็นที่ถกเถียงกันว่าเป็นเมืองที่เจริญที่สุดในยุคทวารวดีหรือไม่ แม้จะอยู่กลางป่าเต็มไปด้วยภูเขา แต่ก็ยังเป็นเมืองที่ตั้งเหมือนกับอยู่กลางสี่แยกของการเดินทางไปที่ต่าง ๆ

ภาพที่ 6.29 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7

ภาพที่ 6.30 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7

ภาพที่ 6.31 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3.8 สมบัติเมืองศรีเทพ

ก่อนจะได้รับรางวัลมรดกโลก เมืองศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ ขึ้นชื่อเรื่องมีสมบัติจำนวนมากอยู่แล้ว ศิลปกรรม เครื่องทอง ลูกปัด จึงถูกโจรกรรมไปจำหน่ายนับไม่ถ้วน มีทั้งไปถูกจัดแสดงอยู่ต่างประเทศหรือกลายเป็นของตกแต่งบ้านของผู้มีฐานะ เนื้อหาบอร์ดนี้เป็นห้องสุดท้าย จึงอยากให้ตระหนักถึงสมบัติของไทยเราที่ถูกขโมยไปด้วย

ภาพที่ 6.32 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7

ภาพที่ 6.33 แบบสำเร็จของบอร์ดนิทรรศการ ห้องที่ 7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.4 การออกแบบตัวละครกระแสบกเมือง

การออกแบบกระแสบกเมืองทั้ง 5 แบบเพื่อนำมาช่วยเหลือเรื่องเนื้อหาวิทยุการ และดึงดูดผู้เยี่ยมชมวิทยุการ และนำจุดเด่นของเมืองโบราณศรีเทพ ที่มีกระแสบกเมืองถึง 5 หน้า ทำให้ดูเข้าถึงง่ายเป็นกันเอง

หลังจากได้ออกแบบแล้วจึงตั้งชื่อเรียกให้กระแสบกที่ถูกปรับลักษณะมา ที่มาของชื่อเรียกไม่ได้ลบลู่แต่อย่างไร แต่เป็นเพียงการเรียกชื่อสัตว์เหล่านี้เป็นภาษาญ้อกร ที่คาดว่า เป็นภาษาของทวารวดีและใกล้เคียงที่สุด

คน - ญ้อ , สิงโต - สิงโต, ช้าง - จัญ, ควาย - เปรียง, ลิง - ฮนุย

สิงโตที่ยังเรียกชื่อเดิมเพราะจากภาษาญ้อกรไม่มีคำเรียกสิงโต จะมีคำเรียกเสือดาว และเสือ คาดว่า เพราะไม่พบสิงโตในบริเวณนั้น แต่การทำงานมีศิลปกรรม คาดว่าเป็นอิทธิพลจากศาสนา ที่อินเดีย จะมีเสือดาว ซึ่งจะมีสิงโตเป็นฐานธรรมจักรอยู่

ภาพที่ 6.34 ตัวละครกระแสบกเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.5 การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์

6.5.1 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์

การออกแบบโปสเตอร์มี 2 รูปแบบ 3 ชิ้นงาน โดยแบบแรกนำกระแสแบกเมืองทั้ง 5 แบบมาประชาสัมพันธ์ โดยมีพื้นหลังเป็นเขาคลิงนอก และอีกรูปแบบคือไม่มีกระแสแบกเมือง เพื่อลดความเป็นกันเอง อาจจะประชาสัมพันธ์ในที่ที่ค่อนข้างทางการ

ภาพที่ 6.35 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 6.36 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ 2

ภาพที่ 6.37 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ 3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.5.2 แผ่นพับนิทรรศการ

แนะนำจำนวนห้อง เกริ่นนำเป็นที่ระลึกการเยี่ยมชมงาน โดยออกแบบจากการพบเจอเมืองศรีเทพที่ก่อนหน้าก็เหมือนภูเขาลูกหนึ่ง มีต้นไม้ปกคลุม แต่เหมือนค้นพบกลับฐานเจดีย์ขนาดใหญ่ จึงฉลุกรอบรูปป่าด้านหน้าแผ่นเป็นลูกเล่น มีขนาดแบบพับ A6 กะทัดรัด

ภาพที่ 6.38 แผ่นพับนิทรรศการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.6 Display และของอื่น ๆ

ตัวละครแคะแบกเมืองที่ออกแบบยังทำเป็นสินค้าให้กับนิทรรศการ โดยเป็นรูปแบบอาร์ททอย และของที่ระลึกเสื้อสกรีนหลายนิทรรศการ

ภาพที่ 6.39 Display 1

ภาพที่ 6.40 Display 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

การออกแบบนิทรรศการ “ศรีเทพมหานคร” มีจุดประสงค์ต้องการประชาสัมพันธ์เมืองโบราณศรีเทพที่เพิ่งได้เป็นมรดกโลกแห่งใหม่ในประเทศไทยจากองค์กร UNESCO ก่อนเข้ามาศึกษาสาขาวิชาศิลปะ ผู้วิจัยมีความสนใจด้านประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่เด็ก เพราะมักชอบอ่านการ์ตูนความรู้ประวัติศาสตร์ไทย ทั้งตัวบุคคลและยุคสมัยรวม ๆ ของไทย ผู้วิจัยมีสนใจด้านการนำเสนอของเนื้อหาการ์ตูน ลำดับการเล่าเรื่องราว ภาพ มุกตลกในการนำเสนอ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ทั้งยังไม่หลงลืม และทำให้จดจำเนื้อหาประวัติศาสตร์นั้นได้ดีมากขึ้นอีกด้วย การได้ศึกษานิทรรศการในไทย และได้เคยไปเยี่ยมชมของต่างประเทศ รวมถึงการที่เรียนสาขาวิชาศิลปะมาตลอด 4 ปี นิทรรศการของประวัติศาสตร์ไทยทำได้สวยงาม มีความน่าสนใจน่าติดตามในหลาย ๆ แห่ง เนื่องด้วยศรีเทพเป็นเมืองโบราณที่เพิ่งได้ประชาสัมพันธ์ และเมืองโบราณที่มีชื่อเสียงต่างประเทศจะเป็นยุคอยุธยา และสุโขทัย ซึ่งวัตถุโบราณไทยจำนวนมากถูกนำไปจำหน่ายต่างชาติ นำไปเป็นของตกแต่งบ้าน นำไปโชว์ที่พิพิธภัณฑ์ต่างประเทศ พอทางไทยติดต่อก็นักถูกตัดแบ่งขายจำหน่าย และเพิ่มราคาที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นสมบัติของชาติไทยแต่แรกแต่ทางไทยต้องซื้อกลับคืน

การทำศิลปนิพนธ์ชิ้นนี้ ผู้วิจัยก็คาดหวังว่านิทรรศการนี้จะช่วยประชาสัมพันธ์ไม่มากนักน้อย ในความสำคัญของศิลปะไทย ให้การขอคืนวัตถุโบราณจากต่างชาติเป็นเรื่องไม่ยาก หากผิดพลาดประการใดก็ขออภัยมา ณ ที่นี้

7.2 ปัญหาและข้อจำกัด

7.2.1 ผู้วิจัยค่อนข้างกังวลเนื้อหาแหล่งข้อมูลที่ต้องการจนทำให้พะวงจนทำดำเนินการออกแบบช้า เพราะเนื่องจากศรีเทพเพิ่งถูกพบเจอใหม่ ถ้าเปรียบเทียบกับโบราณสถานแห่งอื่น ๆ ข้อมูลการวิจัยที่บันทึกไว้ค่อนข้างน้อย จึงต้องรวบรวมข้อมูลจากหลายช่องทาง หลายที่มามาก ๆ ข้อมูลที่มีก็ถูกบันทึกจากนักโบราณคดีหลายรูปแบบ ส่วนมากที่มีความล่าสุด จะเป็นสื่อจากนักโบราณคดีปัจจุบันที่เป็นรูปแบบวิดีโอ ทำให้ต้องมีการจับใจความปรับคำภาษาพูดเป็นภาษาพิมพ์ นักโบราณคดีบางท่านก็กล่าวไม่เหมือนกัน หรือคำพูดไม่ตรงกับสื่อที่เคยบันทึกไว้ จึงทำให้ผู้วิจัยสับสนกับข้อมูลว่า สิ่งไหนเป็นข้อมูลที่ยืนยันได้ที่สุด

เนื้อหาที่ต้องการเล่าในนิทรรศการ บางอย่างไม่มีการบันทึกไว้ตายตัว แต่เป็นรูปแบบวัฒนธรรมที่สืบ ๆ กันมา อย่างเช่นภาษาพูด และการดำรงชีวิต เพราะยุคของเมืองศรีเทพคือทวารวดีซึ่งเป็นยุคก่อนสุโขทัย และเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อยุธยาจึงเก่ามาก เนื้อหาในนิทรรศการจึงต้องอ้างอิงจากยุคทวารวดีรวม ๆ มาเล่าเรื่องด้วย แต่ยุคทวารวดีก็ไม่ได้มีแห่งเดียว เพราะเป็นอาณาจักรกว้างใหญ่ ผู้วิจัยจึงต้องกรองข้อมูลที่เป็นทวารวดีในศรีเทพเป็นหลัก

7.2.2 จากการรวบรวมข้อมูล การวางแผน และลงมือปฏิบัติทำเพียงคนเดียวในระยะเวลาที่ค่อนข้างจำกัด ส่งผลให้ผลงานมีความบกพร่อง การดำเนินตามกำหนดค่อนข้างล่าช้า เพราะต้องคอยปรับปรุงแต่ละจุด

7.3 ข้อเสนอแนะ

นิทรรศการยังขาดสื่อภาพเคลื่อนไหว กลุ่มเป้าหมายคือบุคคลทั่วไปแต่แรกอยู่แล้ว ตัวละครกระแสบกเมืองที่ออกแบบมาเพื่อดึงความสนใจให้กับคนเข้ามาศึกษานิทรรศการ ข้อมูลในนิทรรศการมีเนื้อหามาก ผู้วิจัยจึงอยากให้ตัวละครสามารถช่วยเล่าหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมนิทรรศการได้มากกว่านี้ เพื่อให้เป็นที่จดจำในเนื้อหาจุดต่าง ๆ

บรรณานุกรม

KERSTIN SMEDS. (2014). *On the Meaning of Exhibitions – Exhibition Epistèmes in a Historical Perspective*. https://www.researchgate.net/publication/285980155_On_the_Meaning_of_Exhibitions_-_Exhibition_Epistemes_in_a_Historical_Perspective

สถาบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). *การจัดนิทรรศการภายในอาคารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวการจัดการความรู้ด้านการบริการ*.

วิวรรณ์ จันท์เทพย์. (2548). *การจัดแสดงและนิทรรศการ*. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. <https://hnu2.blogspot.com/2008/02/blog-post.html>

UNESCO แปลประไพพรรณ โกศัยสุนทร, ภัทรานุจ แสงจันทร์. *มรดกโลกในมือเยาวชน รู้จัก หวงแทน และรักษา*. สถาบันการแปล สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กรมศิลปากร. สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. *ศิลปะทวารวดี:ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2552

กรมศิลปากร. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2548.
ศักดิ์ชัย สายสิงห์. *ศิลปะทวารวดี:วัฒนธรรมพุทธศาสนายุคแรกเริ่มในดินแดนไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2547.

นพชัย แดงดีเลิศ. *จารึกทวารวดี : การศึกษาเชิงอักษรวิทยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2542

ชูชีพ เปียดนอก. *ชื่อภาษากับชนชาติบอกได้หรือว่าทวารวดีเป็น “มอญ”?*. ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 6 ฉบับที่ 12 (พ.ย.2528)

ผาสุก อินทราวุธ. *สุวรรณภูมิจากหลักฐานทางโบราณคดี*, กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2548

กรมศิลปากร. *จารึกในประเทศไทย เล่ม 2 อักษรปัลลวะ อักษรมอญ พุทธศตวรรษที่ 12 - 21*, 42.
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวพิชามณูช์ หลักดี
 วันเดือนปีเกิด 15 มีนาคม 2545
 ที่อยู่ 77/612 ซอยสายไหม 34 (หมู่บ้านชลลดา) ถนนสายไหม เขตสายไหม อำเภอเมือง
 กรุงเทพมหานคร 10220
 การติดต่อ Email : Pow1530@gmail.com
 ประวัติการศึกษา พ.ศ.2563 - พ.ศ.2566 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 พ.ศ.2560 - พ.ศ.2562 มัธยมศึกษาตอนปลาย
 พ.ศ.2557 - พ.ศ.2559 มัธยมศึกษาตอนต้น
 พ.ศ.2551 - พ.ศ.2556 ประถมศึกษา
 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา
 ศูนย์วิจัย และพัฒนาการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้